

Jaarverslag 2020

Jaarverslag 2020

Inhoud

Kerncijfers	7
Voorwoord	8
VERSLAG VAN HET BESTUUR	10
1 Missie, visie en strategie	11
2 Pensioen	14
3 Beleggingen	17
4 Duurzaam beleggen	27
5 Communicatie	34
6 Financiën	36
7 Governance	42
8 Risicomanagement	50
Bijlage: Personalia	55
VERSLAGEN VERANTWOORDINGSORGAAN EN RAAD VAN TOEZICHT	58
Verslag van het verantwoordingsorgaan	59
Reactie bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan	60
Verslag van de raad van toezicht	61
Reactie bestuur op verslag van de raad van toezicht	64
JAARREKENING	66
1 Balans per 31 december 2020	67
2 Staat van baten en lasten	68
3 Kasstroomoverzicht	69
4 Algemene toelichting	70
5 Toelichting op de balans	78
6 Toelichting op de staat van baten en lasten	102
OVERIGE GEGEVENS	114
Actuariële verklaring	115
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	117
BIJLAGEN	126
Verloopstaat deelnemers	127
Begrippenlijst	128

Kerncijfers

	2020		2019		2018		2017		2016	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers										
Actieve deelnemers	5.151	16,0	5.390	16,4	5.475	16,3	5.600	16,4	5.693	16,2
Gewezen deelnemers	10.304	32,1	10.456	31,8	10.734	32,1	11.106	32,4	11.588	33,1
Pensioengerechtigden	16.676	51,9	16.996	51,8	17.287	51,6	17.532	51,2	17.757	50,7
Totaal deelnemers	32.131	100,0	32.842	100,0	33.496	100,0	34.238	100,0	35.038	100,0

Bedragen in € miljoen

Premiebijdragen

Werkgever + werknemers	76,1	79,1	73,9	75,9	78,0
------------------------	------	------	------	------	------

Pensioenuitkeringen

	202,8	205,8	208,3	211,1	213,2
--	-------	-------	-------	-------	-------

Waardeoverdrachten

Saldo uitgaand / inkomend	0,1	-1,5	-1,7	-1,3	-2,1
---------------------------	-----	------	------	------	------

Technische voorziening

	5.704	5.389	4.899	4.884	5.065
--	-------	-------	-------	-------	-------

Pensioenvermogen

	5.802	5.726	5.156	5.503	5.274
--	-------	-------	-------	-------	-------

Beleggingsrendement %

	5,1	14,1	-3,6	7,5	7,7
--	-----	------	------	-----	-----

Dekkingsgraad % *

Vereist	116,1	116,8	117,2	118,0	118,0
Actueel	101,7	106,3	105,3	112,7	104,1
Beleidsdekkingsgraad	96,1	104,1	111,8	108,9	99,2

Toeslagen %

Actieve deelnemers	-	-	0,55	-	-
Gewezen deelnemers	-	-	0,35	-	-
Pensioengerechtigden	-	-	0,35	-	-

Kosten uitvoering

Uitvoeringskosten	5,0	4,6	4,4	4,4	4,6
Vermogensbeheerkosten	21,8	21,0	20,9	23,1	23,0
Transactiekosten	12,4	7,9	6,6	2,7	6,4

* Voor de berekening van de dekkingsgraad wordt de voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers in de technische voorziening opgenomen.

Voorwoord

Beste lezer,

Fijn dat je geïnteresseerd bent in ons jaarverslag van 2020. We geven je graag de gelegenheid om kennis te nemen van de ontwikkelingen die Pensioenfonds APF in het uitzonderlijke jaar 2020 heeft doorgemaakt.

Door Covid-19 is 2020 voor ons allemaal een bijzonder zwaar jaar geworden. Dit geldt vooral als je naasten hebt verloren of ernstig ziek bent geworden. Ook in onze APF-gemeenschap zagen wij in 2020 meer overlijdensgevallen onder pensioengerechtigden dan de laatste jaren het geval was. Wij hebben geen inzicht in de oorzaken van overlijden, maar Covid-19 heeft vermoedelijk direct of indirect een rol gespeeld. De gevolgen van de pandemie op lange termijn kunnen we nog niet overzien, maar in 2021 is de impact nog steeds aanwezig.

Voor Pensioenfonds APF begon het jaar 2020 goed, maar dat sloeg abrupt om toen de wereld in maart met de gevolgen van de pandemie op de financiële markten geconfronteerd werd. Onze financiële positie veranderde dramatisch. De (actuele) dekkingsgraad daalde tot beneden het kritische niveau van ongeveer 90%. Vanaf dat moment zaten wij formeel in een crisissituatie en was ons beleid er in de eerste plaats op gericht om de uitkeringen te blijven verzorgen en verlaging van het (opgebouwde) pensioen voor 2021 te voorkomen. In beide doelen zijn wij gelukkig geslaagd.

Uiteindelijk heeft het herstel van de financiële markten, dat vooral in het vierde kwartaal plaatsvond, ervoor gezorgd dat wij het jaar hebben kunnen afsluiten met een positief rendement van ongeveer 5%. Maar ondanks dit behaalde resultaat op de beleggingen daalde de dekkingsgraad naar 101,8%. In vergelijking met eind 2019 is dat een verlaging van ongeveer 4,5%-punt. Dit komt vooral door de verdere daling van de rente, waardoor de verplichtingen zijn toegenomen. Alle cijfers vind je in dit jaarverslag.

Ondanks de pandemie hebben wij onze sleutelprojecten volgens planning kunnen afronden. Daarbij is door alle betrokkenen op grote schaal digitaal vergaderd en vanuit huis gewerkt. In dit voorwoord vermelden we kort de belangrijkste mijlpalen van 2020:

- ▶ Wij hebben onze overeenkomsten met beide werkgevers en met Achmea Pensioen Services succesvol verlengd met drie jaar. Dit vormt een stevig fundament om de komende jaren, in nauw overleg met alle betrokken partijen, een nieuwe, toekomstbestendige pensioenregeling te ontwikkelen.
- ▶ Wij hebben de website, het portaal en de digitale communicatie met onze deelnemers in 2020 sterk verbeterd en uitgebreid. Om alle belanghebbenden te laten zien welke mogelijkheden dit biedt, hebben wij een geslaagd webinar voor onze deelnemers georganiseerd.
- ▶ De beschikbare premieregeling (BP-regeling) is toekomstbestendig gemaakt. Eind 2020 waren wij gereed voor de omzetting van de kapitalen van de collectieve beleggingsportefeuille naar beleggingsmodules, die specifiek voor de BP-regeling ontworpen zijn en die in units aan iedere deelnemer worden toegerekend. Wij hebben daarbij ook aangepaste lifecycles voor deze regeling ontwikkeld. Deze zogenaamde unitisering is in januari 2021 succesvol geïmplementeerd en de resultaten zijn nu zichtbaar voor de betrokken deelnemers.
- ▶ De principes van duurzaamheid in ons beleggingsbeleid zijn verder aangescherpt en geïntegreerd in onze beleggingen.
- ▶ Met behulp van een financiële langetermijnstudie (ALM) hebben wij ons premiebeleid en het beleggingsbeleid herijkt. Wij hebben onze strategische beleggingsdoelstellingen geformuleerd en onze beleggingsovertuigingen herijkt.
- ▶ Wij hebben onderzoek gedaan naar de samenhang tussen onze strategie, de materiële risico's en de mogelijke gevolgen voor de deelnemers en het pensioenfonds.

- ▶ Met de behaalde resultaten, onder uitzonderlijk omstandigheden, mogen wij tevreden terugkijken op het afgelopen jaar. Er is goede voortgang geboekt en wij hebben vertrouwen in de toekomstbestendigheid en de strategie van ons pensioenfonds.

Natuurlijk zullen wij ons ook komend jaar weer volledig voor jullie inzetten. Daarbij zal veel aandacht uitgaan naar de voorbereidingen op de Wet toekomst pensioenen, die ten grondslag zal liggen aan het nieuwe pensioenstelsel. We zijn in 2020 gestart met de voorbereidingen hierop en zullen in 2021 overleggen met de sociale partners over de te maken keuzes en het te volgen proces. Uitgangspunt daarbij is dat voor alle deelnemers een evenwichtige overgang wordt gerealiseerd. Hiervoor geldt een doorlooptijd van enkele jaren, maar in 2021 zullen we de eerste stappen in het meerjarige proces moeten zetten. In dit kader zullen we de beschikbare premieregeling verder moderniseren, zodat wij goed voorbereid zijn op het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur is het bestuursbureau, de sleutelfunctiehouders, de uitbestedingspartners en alle anderen die ons onder uitdagende omstandigheden hebben ondersteund zeer erkentelijk. Tot slot willen wij de leden van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht bedanken voor hun inbreng en betrokkenheid. In het bijzonder willen wij Anne Gram bedanken voor haar waardevolle bijdragen, die zij afgelopen jaren aan het werk van de raad van toezicht heeft geleverd.

Han Jalink, voorzitter

VERSLAG VAN HET BESTUUR

1 Missie, visie en strategie

Profiel

Stichting Pensioenfonds APF is opgericht in 1972 en statutair gevestigd in Arnhem. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41047382.

Pensioenfonds APF is een ondernemingspensioenfonds dat moet voldoen aan de wet- en regelgeving voor Nederlandse pensioenfonds. Het doel is om uitvoering te geven aan het pensioenreglement, zoals dat geldt voor de aangesloten ondernemingen. Hiervoor wordt per eind 2020 voor ruim 32.000 deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden ongeveer € 6 miljard vermogen beheerd en belegd.

Onze missie, visie en strategie zijn in het voorjaar van 2020 herijkt en hieronder kort weergegeven.

Missie

Pensioenfonds APF is het pensioenfonds voor alle (oud-)medewerkers van AkzoNobel en Nouryon en draagt zorg voor de uitvoering van de pensioenregeling zoals overeengekomen door sociale partners. Wij willen een waardevast pensioen voor alle deelnemers realiseren.

Visie

Wij willen het vertrouwen in het pensioen voor onze stakeholders waarmaken. Wij laten ons hierbij inspireren en motiveren door de band tussen AkzoNobel, Nouryon en het pensioenfonds. Daarbij vormen openheid, transparantie en de bereidheid om verantwoording af te leggen de basis van vertrouwen in het fonds.

Wij baseren ons bestaansrecht als zelfstandig ondernemingspensioenfonds op onze omvang en het uitgangspunt dat een collectieve en solidaire pensioenvoorziening het beste resultaat oplevert voor de deelnemers.

Door proactief bestuur blijven wij innoveren waardoor wij waarde blijven toevoegen voor huidige en toekomstige deelnemers. Met uitbesteding worden de expertises van specialisten op het gebied van pensioenuitvoering, vermogensbeheer en pensioencommunicatie gebundeld tot een hoogwaardige, maatschappelijk verantwoorde en kostenbewuste dienstverlening aan deelnemers. Door duurzaam lange termijn vermogensbeheer vertrouwen wij erop dat op lange termijn een waardevast pensioen wordt gerealiseerd. Deelnemers nemen de regie over hun eigen pensioen door heldere en deskundige ondersteuning van Pensioenfonds APF.

Strategische doelstellingen

- ▶ Zorgen voor tevreden deelnemers
- ▶ Ontwerpen en implementeren toekomstige pensioenregeling(en)
- ▶ Realiseren van een waardevast pensioen
- ▶ Versterken vernieuwingskracht van Pensioenfonds APF

Strategie en vooruitblik

Speerpunten

Om de missie te kunnen uitvoeren en onze visie te verwezenlijken, richten wij ons op de volgende speerpunten:

- ▶ Versterken van de financiële positie;
- ▶ Behalen van een zo hoog mogelijk pensioenresultaat binnen aanvaardbare risico's;
- ▶ Evenwichtige belangenafweging voor alle stakeholders;
- ▶ Voeren van een kostenefficiënte en risicobewuste werkwijze en organisatie;
- ▶ Maatschappelijk verantwoorde uitvoering en beleggingsbeleid;
- ▶ Heldere, juiste, tijdige en evenwichtige communicatie;
- ▶ Proactief voldoen aan wet- en regelgeving.

Binding met de ondernemingen en het nieuwe pensioenstelsel

Wij richten ons op het uitvoeren van de pensioenregeling voor AkzoNobel en Nouryon en eventueel afgesplitste ondernemingen. Wij zijn van mening dat de omvang van het (toekomstige) deelnemersbestand in combinatie met de ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving voldoende grond biedt om zelfstandig voort te bestaan. Wij werken proactief aan een concurrerende propositie voor een toekomstbestendige pensioenregeling met collectieve elementen binnen het nieuwe pensioenstelsel om de sponsors en deelnemers aan ons te blijven verbinden.

Hierbij volgen wij een gefaseerde aanpak. Met beide sponsors is een uitvoeringsovereenkomst voor de komende drie jaar overeengekomen van 1 januari 2021 tot en met 31 december 2023. Deze periode wordt benut voor het maken van principiële keuzes en de ontwikkeling van een nieuwe regeling in samenwerking met alle stakeholders. Hoewel sociale partners de inhoud van de regeling bepalen, stelt Pensioenfonds APF zich in dit proces actief en ondersteunend op door regie in dit proces aan te bieden. Op de voorkeuren van de sociale partners zullen wij onze propositie baseren.

Naar verwachting loopt het besluitvormingsproces tot in 2023, waarna het implementatieproces voor een nieuwe regeling volgt. Parallel hieraan starten wij dit jaar met het doorvoeren van vereenvoudigingen van de bestaande regeling, zodat een overgang naar een nieuwe pensioenregeling mogelijk gemaakt wordt. Met Achmea Pensioenservices (Achmea PS) wordt een gecombineerde 'duurzame inzetbaarheid'-propositie ontwikkeld ten behoeve van de deelnemers en sponsors. Ook zal als voorbereiding op het nieuwe stelsel de BP-regeling doorontwikkeld worden, met name om doorbeleggen na pensionering binnen het fonds aan te kunnen bieden. In 2022 zal de focus liggen op de inrichting van en de transitie naar het nieuwe IT-platform van Achmea PS. Deze staat gepland voor eind 2022. Na deze transitie zal de aandacht volledig gericht zijn op de implementatie van de nieuwe regeling.

Vernieuwd IT platform

Het door onze pensioenuitvoerder Achmea PS voor de administratie ontwikkelde nieuwe IT-platform (RAP) zal de digitale klantbediening en -communicatie verbeteren, zal de kosten verlagen en meer flexibiliteit bieden. Daarnaast hebben wij met Achmea PS een strategisch partnership gesloten, om elkaar te versterken en de mogelijkheden op een onderscheidende propositie voor de nieuwe regeling te vergroten. Wij staan daarbij open voor samenwerkingsvormen met pensioenfonds met vergelijkbare regelingen, vermogensbeheer, governance en/of uitvoering die toegevoegde waarde hebben voor deelnemers, sociale partners of voor onszelf.

Vermogensbeheer

Met onze fiduciair manager Achmea IM werken wij actief aan het 'samen sterker'-programma, om de dienstverlening optimaal te laten aansluiten bij onze strategie en doelstellingen. Voor het nemen van beleggingsbeslissingen is duurzaamheid als vierde strategische pijler toegevoegd, naast rendement, risico en kosten. Wij zullen duurzaamheid verder implementeren in de gehele portefeuille, om een beter risicorendementsprofiel te creëren en bij te dragen aan een betere – meer duurzame – wereld.

In dit bestuursverslag hebben wij dan ook, voor het eerst, een apart hoofdstuk opgenomen over de wijze waarop wij duurzaam beleggen vormgeven.

Deelnemerscommunicatie

Met behulp van ons nieuwe en moderne online communicatieplatform nemen wij initiatieven om beter inzicht in de wensen en voorkeuren van de deelnemersgroepen te krijgen. Ons doel is om deelnemers bewust te maken van hun eigen verantwoordelijkheid en keuzemogelijkheden, zodat zij, waar mogelijk, de regie kunnen nemen over hun eigen pensioen. Om efficiency te vergroten communiceren wij zoveel mogelijk digitaal met onze deelnemers en laten wij waar mogelijk de keuzes van en door deelnemers geautomatiseerd verwerken.

Risicomanagement

Met een verdieping van het integrale risicomanagement verstevigen wij de basis voor een beheerste en integere uitvoering, een concurrerende propositie en een soepele transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. In 2021 gaan wij specifiek na of de uitvoering voldoet aan ons aangepaste IT- en informatiebeveiligingsbeleid en ons duurzaamheidsbeleid.

Strategische doelen

Om de financiële strategische doelen waar te maken, hanteert Pensioenfonds APF -mede op basis van de ALM-studie en de portefeuilleconstructiestudie- vanaf 2021 een premiebeleid met een minimum premiedekkingsgraad van 75%. Wij sturen daarbij strak op de pensioenuitvoeringskosten en optimaliseren de beleggingsportefeuille binnen de afgesproken risicohouding voor een zo hoog mogelijk pensioenresultaat. Om een waardevast pensioen te realiseren sturen wij op aanvaardbare en beloonde (duurzaamheids)risico's en reduceren we de vermogensbeheerskosten.

2 Pensioen

Wij beschrijven in dit hoofdstuk de hoofdlijnen van de pensioenregelingen die we uitvoeren. Meer informatie is op onze website te vinden.

Onderdelen pensioenregeling 2020

AkzoNobel Nederland en Nouryon hebben voor alle werknemers in Nederland een pensioenregeling afgesloten. Het betreft een basisregeling en een excedentregeling:

- ▶ een collectieve middelloonregeling tot maximaal een opbouwrens jaarsalaris van € 71.716 (AkzoNobel) respectievelijk € 72.241 (Nouryon) met een vaste werkgeverspremie (CDC-regeling);
- ▶ voor degenen die een vast jaarsalaris hebben boven de vermelde opbouwrens geldt voor het excedent salaris een individuele beschikbare premieregeling tot een salaris van maximaal € 110.111 (BP-regeling).

Verder is voor de actieve deelnemers een tijdelijk partnerpensioen verzekerd.

CDC-regeling

Kern van onze CDC-regeling is dat AkzoNobel en Nouryon alleen verantwoordelijk zijn voor het betalen van hun vaste werkgeverspremie. De pensioenaanspraken en -rechten, zoals vermeld in pensioenreglement en op pensioenopgaven, zijn daarmee voorwaardelijk. Het pensioenfonds moet beschikken over voldoende financiële middelen. De werkgevers staan garant voor het betalen van de vaste werkgeverspremie. Als er sprake is van een dekkings- dan wel reservetekort van Pensioenfonds APF, dan storten de werkgevers niet bij. Als er meer vermogen dan noodzakelijk aanwezig is bij Pensioenfonds APF, dan wordt dit niet teruggestort naar de werkgevers.

Wij hebben voor 2020 een extra voorwaarde gesteld bij het niveau van de premie en het opbouwpercentage. Het bestuur wil dat de inkoop van pensioen evenwichtig is. Wij hebben daarom vastgesteld dat in 2020 de premiedekkingsgraad minimaal 73% bedraagt per peildatum 30 september 2019. Daarmee wordt voorkomen dat de inkoop van pensioenen te veel ten koste gaat van het totale vermogen. Bij een gemiddeld gelijkblijvend premieniveau leidde dit in het boekjaar tot een verlaging van het reglementaire opbouwpercentage van 1,875% naar 1,618%.

Wij hebben in 2020 op basis van een ALM-studie de conclusie getrokken dat voor de toekomst het minimumniveau van de premiedekkingsgraad 75% zal bedragen. Dit is vastgelegd in de afspraken met de werkgevers voor de periode van 2021 tot en met 2023.

De kenmerken van de pensioenregeling in 2020 waren als volgt:

Pensioensysteem	Middelloonregeling tot opbouwrensbedrag (€ 71.716 bij Akzo-Nobel en € 72.241 bij Nouryon); daarboven geldt een individuele beschikbare premieregeling tot een bedrag van € 110.111
Pensioenrichtleeftijd	68 jaar
Pensioengevend salaris	Vast jaarinkomen (inclusief 8% vakantietoeslag) + vaste ploegentoeslag + persoonlijke toeslagen + variabel inkomen, voor zover dit op basis van de CAO pensioengevend is.
Franchise	€ 14.167

Pensioengrondslag	Totaal pensioengevend salaris minus franchise; het pensioengevend salaris wordt gemaximeerd op het opbouwgrensbedrag
Pensioenpremie ¹	- AkzoNobel: 22,1% (werkgever) + 5,7% (werknemers) - Nouryon: 22,1% (werkgever) + 6,3% (werknemers)
Opbouwpercentage ouderdomspensioen	1,618% van de pensioengrondslag
Opbouw percentage Nabestaandenpensioen	1,133% per dienstjaar van het vaste jaarinkomen (opbouwbasis). Bij het verzekerd nabestaandenpensioen wordt voor de toekomstige dienstjaren uitgegaan van 1,313% per jaar.
Wezenpensioen	20% van het nabestaandenpensioen (per kind tot 18 of 27 jaar)
Arbeidsongeschiktheidspensioen	70% van pensioengevend salaris in aanvulling op WAO en 75% van pensioengevend salaris in aanvulling op WIA

Beschikbare premieregeling

De BP-regeling geldt voor deelnemers met een jaarsalaris boven het opbouwgrensbedrag. De premies worden belegd en op de pensioendatum kopen we van deze premies -inclusief beleggings-opbrengst-pensioen voor betrokkene aan. Ook bestaat de mogelijkheid om (bij een externe partij) een variabele pensioenuitkering aan te kopen. Dit wordt ook wel aangeduid als 'doorbeleggen'.

We hebben de beleggingen van de BP-regeling per 1 januari 2021 uit de collectieve beleggingsportefeuille overgezet naar units in modules, op basis van lifecyclebeleggen. Bij lifecyclebeleggen wordt de ingelegde premie belegd volgens een mix die gebaseerd is op leeftijdscategorieën van de deelnemers. In elk van deze profielen beleggen jonge deelnemers vooral in aandelen (module rendement). Naarmate de leeftijd vordert, verschuift de beleggingsmix naar meer vastrentende waarden (module rente) en uiteindelijk wordt het renterisico steeds meer afgedekt met module Matching. Tot de pensioendatum dragen deelnemers hierbij zelf het beleggingsrisico. Deelnemers kunnen daarbij kiezen uit drie risicoprofielen: defensief, neutraal en offensief. Indien geen keuze wordt gemaakt dan wordt het neutrale profiel toegepast. De deelnemer kan de keuze voor het risicoprofiel aanpassen door op het deelnemersportaal de eigen voorkeur voor een risicoprofiel te bepalen. Bij pensionering kunnen deelnemers hun beschikbare kapitaal gebruiken om een aanspraak in te kopen in het collectief.

Tijdelijk partnerpensioen

Het tijdelijk partnerpensioen geeft een tijdelijke overlijdensdekking aan de achterblijvende partner als een medewerker overlijdt. De hoogte van de ingegane uitkering is 70% van de franchise en stopt uiterlijk op de AOW-ingangsdatum.

Werknemers, deelnemers met wachtgeldregeling en pre-gepensioneerden betalen maandelijks een premie voor de verzekering tijdelijk partnerpensioen. De premiebetaling stopt op de leeftijd van 60 jaar zonder dat dit gevolgen heeft voor de dekking. Vanaf 2021 wordt de leeftijd van 60 jaar opgetrokken naar 62 jaar.

Toeslagen

In hoeverre houdt het pensioen zijn waarde? Wij hebben de ambitie de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten te verhogen met de prijsinflatie. Tot 2019 was onze ambitie om de pensioenen van de actieven te verhogen met de loonontwikkeling. De sociale partners hebben de maatstaf vanaf 2020 gewijzigd naar prijsinflatieontwikkeling.

¹ De premies zijn afgestemd op de leeftijdsopbouw van de werknemers van beide ondernemingen. Vanwege een verschillende leeftijdsopbouw gelden verschillende premies.

Als onze financiële positie het toelaat, verhogen we de pensioenen. Dat kan wettelijk gezien als de beleidsdekkingsgraad van ons pensioenfonds hoger ligt dan 110%². Eind 2020 hebben we helaas moeten besluiten geen toeslag per 1 januari 2021 toe te kennen. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds was per november 2020 namelijk lager dan 110%. De maatstaf voor de prijsinflatieontwikkeling was 1,11%.

De gemiste toeslag over 2020 is dus 1,11%. Voor actieve deelnemers is de totale gemiste toeslag over de afgelopen 10 jaar ongeveer 14%. Voor gewezen deelnemers en gepensioneerden ligt dit op ongeveer 15%.

Als onze financiële positie zeer sterk verbetert, dan is het mogelijk dat de gemiste toeslagen in de toekomst alsnog worden toegekend, tot maximaal 10 jaar terug. Wij achten de kans hierop helaas zeer klein, gelet op de huidige financiële positie.

Uitvoeringsovereenkomsten

Wij hebben uitvoeringsovereenkomsten afgesloten met de werkgevers AkzoNobel en Nouryon in Nederland voor de periode die loopt tot en met 31 december 2023. Daarnaast is de opdrachtaanvaarding geformaliseerd, waarin wij aangeven de opdracht tot uitvoering van de pensioenregeling, zoals overeengekomen door sociale partners, te aanvaarden.

Uitbesteding pensioenbeheer

Wij hebben de pensioenbeheeradministratie, pensioencommunicatie en de financiële verslaglegging uitbesteed aan Achmea Pensioenservices. Wij toetsen op kwartaalbasis of de dienstverlening van de uitvoeringsorganisatie voldoet aan wat is vastgelegd in de overeenkomsten, waaronder de naleving van de afspraken in het service level agreement.

Onze pensioencommissie bereidt onder andere onderwerpen met betrekking tot de pensioenregeling en uitbesteding van pensioenzaken voor ter besluitvorming door het bestuur en adviseert hierin tevens het bestuur.

Wij hebben onze uitbestedingsovereenkomst met Achmea PS eind 2020 verlengd tot en met 31 december 2023. Het bestuursbureau bewaakt in samenwerking met de penningmeester de kosten van het pensioenbeheer. In het boekjaar zijn er geen vermeldenswaardige bevindingen geweest ten aanzien van de beheersing van de uitbesteede activiteiten. Incidenten en klachten zijn opgevolgd. Er loopt een gerechtelijk geschil met een gepensioneerde deelnemer over de toepassing van een reglementaire bepaling over de verrekening van opgebouwd buitenlands pensioen.

² De verhoging is afhankelijk van de vermogenspositie van het pensioenfonds. Het bestuur beslist of er wel of geen toeslagverlening van de opgebouwde pensioenaanspraken en pensioenrechten plaatsvindt. Pensioenfonds APF heeft geen geld gereserveerd en geen extra premie ontvangen om opgebouwde pensioenaanspraken en de pensioenrechten in de toekomst te verhogen.

3 Beleggingen

Beleggingsbeleid

Pensioenfonds APF voert een consistent beleggingsbeleid uit. Beleggen is geen doel, maar een middel om onze fondsdoelstellingen te halen.

Strategische doelstellingen beleggingen

Het bestuur heeft het strategisch beleggingsbeleid vastgesteld. Voor de aspecten rendement, risico, duurzaamheid en kosten in de beleggingsportefeuille zijn voor het eerst strategische doelstellingen geformuleerd:

- ▶ Een netto jaarrendement van tenminste 3% (na kosten) voor de beleggingsportefeuille is de doelstelling voor de periode 2021-2025.
Met het behalen van deze doelstelling zal, gezien de uitkomsten in de ALM-studie en de verwachte rendementen van de commissie parameters, zonder tekort de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel kunnen worden gemaakt. Over 2020 is een netto rendement van 4,8% behaald.
- ▶ De strategische asset allocatie betekent een vereist eigen vermogen dat zich moet blijven bewegen rondom 16,2%.
Een bandbreedte rondom het vereist eigen vermogen is bedoeld om uitvoering te kunnen geven aan het feitelijke beleggingsbeleid binnen toegestane afwijkingen rondom het strategische beleid. De toegestane bandbreedte bedraagt 3%-punt boven en 3%-punt beneden het vereist eigen vermogen.
- ▶ De kostendoelstelling is om de beheerkosten in de beleggingsportefeuille de komende drie jaar (gemeten over 2024) te verlagen naar 0,30% als percentage van het gemiddeld belegd vermogen. Deze beheerkosten zijn 0,40% in het verslagjaar 2020.
- ▶ Met duurzaam beleggen worden twee centrale doelstellingen beoogd:
 - het genereren van een beter beleggingsresultaat (beter risicorendementsprofiel);
 - het bijdragen aan een betere -meer duurzame- wereld, door: het voorkomen en mitigeren van negatieve impact van de beleggingen op de wereld en het stimuleren van en beleggen met positieve duurzame impact op de wereld.In [hoofdstuk 4](#) wordt het beleid rondom duurzaam beleggen nader uiteengezet.

Investment beliefs

In 2020 zijn de investment beliefs nagegaan en meer passend geformuleerd. Investment beliefs zijn overtuigingen met betrekking tot het beleggingsbeleid die het bestuur heeft en die gebaseerd zijn op bewuste keuzes. Elke overtuiging wordt gevolgd door een toepassing, vastgelegd in de ABTN.

1. Wij beleggen in beleggingscategorieën en producten die wij kunnen uitleggen.
2. Beleggingsrisico's worden genomen indien het de verwachting is hiervoor beloond te worden.
3. Selectief actief beheer kan waarde toevoegen.
4. Wij zijn een lange termijn belegger.
5. De rente neigt naar een lange termijn ontwikkeling, maar is onvoorspelbaar.
6. Diversificatie, het spreiden over verschillende beleggingscategorieën en risicofactoren verbetert het rendement-risicoprofiel.
7. Wij zien het als onze taak duurzaam te beleggen.
8. Wij nemen niet meer beleggingsrisico dan nodig is om onze ambitie te realiseren.

ALM-studie 2020

In 2020 hebben wij met behulp van een financiële langetermijnstudie (ALM-studie) bekeken of het beleggingsbeleid nog steeds past bij het risicoprofiel en de pensioenambitie of dat we hierin nog kunnen optimaliseren. In de ALM-studie hebben wij op basis van meerdere economische scenarios en beleggingsrendementen voor de middellange en lange termijn afwegingen gemaakt tussen de ontwikkeling van de verwachte koopkracht, de jaarlijkse kans op rechtenkorting en de afwijking ten opzichte van de verplichtingen. Een hoge dekkingsgraad is geen doel op zich, maar op termijn is een minimum dekkingsgraad gewenst om het halen van onze doelstelling te waarborgen.

Voor de komende jaren wordt uitgegaan van het economische scenario '3L-debt trap': Lage groei, Lage inflatie en Lage rente. Door de coronacrisis zijn bestaande trends versterkt. De schulden lopen verder op en de verwachting is dat het monetaire beleid langer ruim zal blijven. De te verwachten renteniveaus zijn verlaagd en de verwachte rendementen blijven gemiddeld genomen ook gematigd.

In de ALM-studie, waar bovenstaand en andere economische stress-scenario's zijn doorgerekend, werd zichtbaar dat de pensioeninkoop de aankomende jaren structureel duur blijft. Bij het huidige premieniveau zal minder pensioenopbouw mogelijk zijn dan nodig is om de ambitie te kunnen waarmaken.

Onze financiële positie is door de koersdalingen en lagere rente in het voorjaar van 2020 flink onder druk komen te staan. In de ALM-studie is geanalyseerd hoe we voor de middellange termijn de kans op korting kunnen beperken. Een van de sturingsmiddelen is het verhogen van de renteafdekking aan de hand van een dynamische rentestaffel. De volgende uitgangspunten zijn hierbij gehanteerd: bij een stijgende rente zal het renterisico meer moeten worden afgedekt, de kans op rentedalingen is dan namelijk groter. Bij een dalende rente geldt het omgekeerde. Met behulp van een dynamische rentestaffel wordt automatisch aangepast bij wijzigingen van de rente, waardoor de mate van renterisico in de portefeuille wordt afgestemd op verschillende marktomstandigheden.

We hebben besloten deze dynamische renteafdekking in 2021 in te voeren. Daarnaast hebben wij het minimumniveau van de renteafdekking op 45% vastgesteld.

Renteafdekkingsbeleid

De rente heeft grote invloed op de rekenkundige waarde van de pensioenverplichtingen, en daarmee op de dekkingsgraad. Om de dekkingsgraad te beschermen tegen een rentedaling, dekken wij het renterisico af met beleggingen in Europese staatsleningen, bedrijfsobligaties, particuliere hypotheekleningen en renteswaps. Gedurende 2020 is een renteafdekking van 35% op basis van marktrente gehanteerd. Wanneer deze afdekking voor veranderingen in de marktrente wordt vertaald naar de afdekking voor veranderingen in de rekenrente, dan komt dat uit op circa 45%. Dit percentage ligt hoger doordat de rekenrente niet één-op-één meebeweegt met de marktrente. Voor de rentegevoeligheid van de dekkingsgraad is het percentage van 45% relevant.

Gedurende 2020 daalde de swaprente van 0,62% naar negatief 0,02%. Omdat het renterisico niet volledig wordt afdekt, had de rentedaling een negatief effect op de dekkingsgraad. De waarde van de pensioenverplichtingen nam sterker in waarde toe dan de waarde van de beleggingen.

Valuta-afdekkingsbeleid

In onze portefeuille bevinden zich beleggingen die in buitenlandse valuta zijn genoteerd. Hierdoor ontstaat valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en hiermee de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. Wij dekken zoveel mogelijk het valutarisico van beleggingen in de Amerikaanse dollar, Britse pond, Japanse yen, Zwitserse franc, Canadese en Australische dollar af.

Uitkomst van een studie in 2020 is dat door het niet volledig afdekken van het dollarrisico een betere risicorendementsverhouding kan worden bereikt. Wij hebben het beleid aangepast; het valutarisico van bovengenoemde valuta's binnen aandelen en vastgoed dekken wij voor 75% af. De valuta-afdekking binnen vastrentende waarden blijft onveranderd op 100%.

Ontwikkeling financiële markten 2020

Het jaar 2020 was een uitzonderlijk jaar waar financiële markten grote koersuitslagen lieten zien en rentes daalden tot negatieve waarden. Meteen na de uitbraak van de pandemie, reageerden centrale banken wereldwijd met stimulerende maatregelen waaronder het opkopen van obligaties en doorvoeren van renteverlagingen. Deze monetaire steun zorgde voor herstel op de financiële markten maar ook voor een historisch lage negatieve rente.

Ander nieuws in 2020 was dat Joe Biden de Amerikaanse presidentsverkiezingen van Trump won. Ondanks deze overwinning blijft de verdeeldheid in de Amerikaanse samenleving groot. In Europa sleepten de onderhandelingen over een handelsakkoord tussen de Europese Unie en het Verenigd Koninkrijk. Op 31 januari 2021 heeft het Verenigd Koninkrijk de EU verlaten. In 2020 speelden ook geopolitieke strubbelingen, mede door de invoering van de Chinese veiligheidswet in Hongkong.

De rendementsverwachtingen voor de middellange termijn zijn voor de meeste beleggingscategorieën gematigd door de opgelopen waarderingen en de lage renteniveaus. De grootste bedreiging op de korte termijn is dat de coronapandemie niet onder controle komt, waardoor economieën voor langere tijd ten dele op slot blijven. Ondanks de vaccinaties zal het waarschijnlijk nog geruime tijd duren voordat de pandemie is overwonnen. Totdat grote delen van de wereldbevolking zijn ingeënt, blijft onzekerheid over het economisch herstel.

Vertraging van de wereldeconomie

Wereldwijd werd het nieuws gedomineerd door de coronacrisis. Vanuit China verspreidde het covid-19 virus zich in korte tijd over de hele wereld. Landen wereldwijd gingen in lockdown met een grote daling van de economische activiteit tot gevolg. Waar minder strenge beheersingsmaatregelen werden genomen, zoals in de Verenigde Staten, kon het virus zich snel verspreiden. Hiermee was de economische impact in de VS beperkter. Het effectieve optreden van de Chinese overheid bij het indammen van de virusuitbraak wierp in de tweede helft van 2020 zijn vruchten af. De wereldeconomie liet over 2020 een krimp van 4% zien.

Rente

Beleidsmakers wereldwijd namen ongekende maatregelen om de economie te stimuleren. De Amerikaanse Fed verlaagde de beleidsrente naar 0%, kocht op grote schaal obligaties op en nam andere noodmaatregelen. De Europese Centrale Bank liet het rentewapen ongemoeid, maar introduceerde het Pandemic Emergency Purchase Programme (PEPP). Ook andere centrale banken kochten op grote schaal beleggingen op. De kapitaalmarktrentes daalden tot nieuwe laagte records. De korte rentes waren al laag en bleven laag.

Valuta

Per saldo steeg de euro in waarde ten opzichte van andere valuta's. De opgelopen staatsschuld van Amerika verzwakte de dollar. De euro profiteerde ook van de oprichting van het Europese Herstelfonds, de kans op het uiteenvallen van de euro nam af. Het Britse pond daalde ten opzichte van de euro als gevolg van de brexitonderhandelingen.

Inflatie

In lijn met de nominale rentes daalden ook de reële rentes. Per saldo veranderde de inflatie in de eurozone nauwelijks. In de Verenigde Staten liep deze licht op.

Risico's

Op de achtergrond speelt een thema dat een enorme impact op de economie zal hebben: klimaatverandering. De consensus is dat de benodigde investeringen om de negatieve effecten van klimaatverandering tegen te gaan vele malen groter zijn dan de economische impact die de coronacrisis tot nu toe heeft gehad. De Europese Unie streeft ernaar om in 2050 klimaatneutraal te zijn. De Europese Green Deal dwingt landen, bedrijven en beleggers te verduurzamen.

Beleggingsrendementen 2020

Onderstaande tabel geeft de waarden in miljoenen euro's, de procentuele verdeling, het rendement voor aftrek van beheerfees en benchmarkrendement, uitgesplitst naar de hoofdcategorieën.

(Bedragen in miljoen euro)	Gemiddelde waarde	Gemiddelde portefeuille weging	Rendement 2020 Portefeuille	Rendement 2020 Benchmark
Vastrentende waarden	2.886	50,9%	3,3%	3,1%
Aandelen	1.370	26,8%	1,1%	6,9%
Vastgoed	546	10,1%	-2,0%	-2,0%
Grondstoffen	274	6,3%	-25,6%	-35,4%
Hedge funds	269	6,0%	2,3%	2,1%
Liquide middelen	57	0,9%	0%	-0,5%
Totaal rendement beleggingen	5.402	100%	1,8%	2,0%
Bijdrage valuta afdekking	15		1,4%	
Bijdrage rente afdekking	112		1,8%	
Totaal, incl. valuta- en renteafdekking	5.529		5,1%	

Het rendement van de beleggingen zonder bijdragen van de valuta- en renteafdekking was 1,9%, ongeveer gelijk aan het benchmark rendement. De categorieën grondstoffen en vastgoed droegen over 2020 negatief bij aan het totaalrendement. De belangrijke beleggingscategorieën sloten het jaar wel met een positief rendement af. Het positieve rendement heeft de financiële positie echter niet verbeterd. De actuele dekkingsgraad daalde van 106,2% naar 101,7%, met name het gevolg van de daling van de rente over 2020.

Het was zeer teleurstellend dat alle aandelenmanagers ontwikkelde landen ook in 2020 de benchmark niet konden verslaan. Het bestuur is al enige tijd kritisch op de prestaties van de managers. De belangrijkste verklaring voor het achterblijven van de performance in 2020 is de waarde-stijl (value) en low vol-stijl die dominant zijn binnen de aandelenportefeuille ontwikkelde landen. Er wordt gewerkt aan een transitie van zes verschillende factorbeleggen mandaten naar een mandaat dat dichtbij de index zal worden beheerd met een tilt naar bedrijven die beter scoren op duurzaamheidsfactoren.

In de hierna volgende tabellen zijn specificaties per beleggingscategorie opgenomen. Om een zuivere vergelijking met de benchmark te kunnen maken worden daarbij de rendementen na aftrek van kosten (netto rendementen) weergegeven. De kosten worden zo volledig mogelijk weergegeven, inclusief de transactiekosten die door de vermogensbeheerders gerapporteerd zijn.

Vastrentende waarden

Resultaten 2020 Vastrentende waarden (bedragen in duizend euro)	
Weging categorie in % van de portefeuille	50,9%
Portefeuille waarde categorie	2.886.000
Netto rendement vastrentende waarden	3,2%
Rendement benchmark	3,1%
Verschil rendement categorie vastrentende waarden en benchmark	+0,1%
Beheerkosten	4.173
Transactiekosten	1.429
Totale kosten afgerond	5.603

De categorie vastrentende waarden bestaat uit verschillende soorten obligaties en leningen. Doordat niet alleen de risicovrije rente op staatsleningen in 2020 daalde, maar ook de risico-opslag op bedrijfsobligaties en obligaties uit opkomende markten, lieten alle categorieën binnen vastrentende waarden een positief netto rendement zien. Voor de volgende vier categorieën zijn de netto rendementen als volgt:

	Netto rendement mandaat	Rendement Benchmark
Obligaties euro Investment Grade	3,5%	3,3%
Obligaties in opkomende markten	-4,7%	-3,4%
Wereldwijde high yield obligaties	4,3%	3,8%
Amerikaanse bedrijfsobligaties	1,2%	0,4%
Totaal Vastrentende waarden	3,2%	3,1%

Obligaties euro Investment grade bestaan uit euro (niet)staatsleningen en hypotheekleningen:

Staats- en niet-staatsobligaties Europa

De portefeuille Europese staatsobligaties en niet-staatsobligaties is belegd leningen met een investment grade rating. Het positieve rendement werd vooral gedreven door de lagere kapitaalmarktrente en deels door de risico-opslagen. Naast de financiële doelstellingen, kennen deze mandaten ook een doelstelling op het gebied van duurzaamheid. Gedurende 2020 heeft de portefeuille euroleningen een hogere ESG-score volgens de MSCI-classificatie behaald dan de benchmark.

Hypotheekleningen

2020 was een recordjaar wat betreft omzet op de Nederlandse hypotheekmarkt. De consument is massaal gaan oversluiten, dit in anticipatie op een stijgende hypotheekrente. Daarnaast zijn verkopen naar voren gehaald als gevolg van een verwachte omslag op de woningmarkt die uitbleef. De spreads (verschil tussen hypotheekrente en swaprente) zijn over geheel 2020 gestegen met gemiddeld 40 basispunten. Hypotheekrentes zijn gedurende 2020 gemiddeld met 7 basispunten gedaald. Er zijn nauwelijks achterstanden in betalingen ondervonden.

Obligaties in opkomende markten en high yield leningen

Obligaties in opkomende landen en high yield leningen kenden in 2020 een turbulent jaar. Deze meer risicovolle leningen hadden enorm te lijden onder de ongunstige economische effecten als gevolg van de uitbraak van de covid19-pandemie. Ook de oliecrisis had een grote negatieve impact. De koersen daalden hard, maar lieten later in het jaar ook een groot herstel zien. Bij de beoordeling van leningen worden scores op het gebied van duurzaamheid betrokken.

Liquide middelen

Het deel liquide middelen van de portefeuille is nodig als buffer voor de in- en uitgaande premies. Deze categorie belegt in vastrentende instrumenten met een zeer korte looptijd zoals AAA-staatsobligaties uit de eurozone met een looptijd korter dan één jaar, deposito's en banktegoeden. Daarnaast heeft Pensioenfonds APF een deel van de cash separaat gehouden om te borgen dat te allen tijde aan de pensioenverplichtingen kan worden voldaan.

Aandelen

Resultaten 2020 Aandelen (bedragen in duizend euro)	
Weging categorie in % van de portefeuille	26,8%
Portefeuille waarde categorie	1.370.000
Rendement aandelen ontwikkelde landen	-2,3%
Rendement benchmark aandelen ontwikkelde landen	6,3%
Vershil rendement aandelen ontwikkelde landen en benchmark	-8,7%
Rendement aandelen opkomende landen	13,2%
Rendement benchmark aandelen opkomende landen	8,5%
Vershil rendement aandelen opkomende landen en benchmark	+4,6%
Beheerkosten	3.685
Performancegerelateerde kosten aandelen opkomende landen	1.148
Transactiekosten	2.823
Totale kosten afgerond	7.656

Aandelen Ontwikkelde landen

De verschillende aandelenmandaten, elk mandaat specifiek ingericht middels factorbeleggen low volatility, small cap, value en groei, hebben de brede wereldwijde index niet kunnen bijhouden. In 2020 presteerden met name de factoren 'value' en 'low volatility' slecht. Het bestuur werkt aan een transitie naar een passief mandaat waar impactdoelstellingen zullen worden meegegeven op het gebied van duurzaamheid.

Low volatility (laag risico aandelen), oftewel het beleggen in aandelen waarvan het rendement minder sterk fluctueert dan de markt, heeft in 2020 een teleurstellend rendement laten zien. In sterk stijgende markten zullen deze defensieve aandelen minder hard oplopen, maar hun waarde bewijzen ze wanneer aandelenkoersen onder druk staan. Door minder te verliezen tijdens dalende markten is hun risicoprofiel aantrekkelijker, waardoor deze aandelen per eenheid risico meer rendement genereren dan de markt. Het jaar 2020 bleek de ultieme test met de historische economische neergang als gevolg van de corona pandemie en de lockdowns die daarop volgden. Het snelle herstel van de aandelenkoersen vanaf april, hebben juist de aandelen met een hoog risico beloond. Low vol en value aandelen hebben van dat snelle herstel minder goed kunnen profiteren.

Aandelen Opkomende markten

Opkomende markten zijn landen die nog niet het welvaartsniveau van westerse landen hebben maar die naar verwachting wel een snelle economische groei zullen doormaken. De aandelenmarkten in deze landen zijn over het algemeen wat risicovoller dan die van de ontwikkelde markten maar zouden over een langere periode een extra rendement moeten genereren. De beleggingsfondsen die beleggen in aandelen van opkomende landen hebben wel de index verslagen.

Vastgoed

Resultaten 2020 Vastgoed (bedragen in duizend euro)	
Weging categorie in % van de portefeuille	9,9%
Portefeuille waarde categorie	546.000
Rendement niet beursgenoteerd vastgoed	2,3%
Rendement benchmark niet beursgenoteerd vastgoed	5,3%
Verschil rendement niet-beursgenoteerd vastgoed en benchmark	-3,0%
Rendement beursgenoteerd vastgoed	-8,4%
Rendement benchmark beursgenoteerd vastgoed	-11,0%
Verschil rendement beursgenoteerd vastgoed en benchmark	+2,5%
Beheerkosten	2.789
Transactiekosten	447
Totale kosten	3.236

Het fonds belegt in Nederlandse vastgoedfondsen met een relatief laag risicoprofiel en weinig *leverage*. De beleggingen in woningen liet over 2020 een positief rendement zien van 7,5% en het vastgoedfonds kantoren heeft 4% bijgedragen. Maar de zorgelijke ontwikkelingen zijn gaande voor winkelvastgoed met een negatief rendement van -6%. Er was al een trend van digitalisering en e-commerce gaande, en deze trend is versterkt door de covid19-crisis. Het rendement van de winkelfondsen was negatief, hoewel wij voornamelijk beleggen in winkelvastgoed in de grote binnensteden. De toekomst van winkelvastgoed is onzeker.

In Europa beleggen wij via twee verschillende mandaten in beursgenoteerde vastgoedondernemingen. De twee mandaten laten grote koersuitslagen zien, ingegeven door de onzekerheid over vastgoed en de impact van de corona pandemie op de financiële markten. In het ene mandaat wordt ingezet op fundamentele trends in vastgoed en in het andere mandaat wordt belegd in beursgenoteerde vastgoedbedrijven die tegen een grote korting op de beurs worden verhandeld. In 2021 analyseren wij of beide actief beheerde mandaten nog steeds passend zijn.

Alternatieve beleggingen

Resultaten 2020 Grondstoffen (bedragen in duizend euro)	
Weging categorie in % van de portefeuille	6,3%
Portefeuille waarde categorie	274.000
Rendement grondstoffen	-25,7%
Rendement benchmark	-35,4%
Verschil rendement grondstoffen en benchmark	+9,7%
Beheerkosten	41
Transactiekosten	604
Totale kosten	646

Beleggingen in grondstoffen zijn investeringen in natuurlijke materialen die gebruikt worden in productieprocessen. Het fonds belegt in het kader van haar duurzaamheidsbeleid niet in agrarische grondstoffen ('Food en Agri'). In de twee grondstofstrategieën wordt rekening gehouden met de typische karakteristieken van termijnmarkten. Begin 2020 brak de covid19-crisis uit met als direct gevolg een oliecrisis; de categorie heeft door deze plotselinge verandering flink negatieve rendementen laten zien. Al een langere periode wordt de diversificatie-rol van deze categorie in twijfel getrokken; een analyse daarvan volgt in 2021.

Resultaten 2020 Hedgefonds (bedragen in duizend euro)	
Weging categorie in % van de portefeuille	6%
Portefeuille waarde categorie	269.000
Rendement hedgefonds	2%
Rendement benchmark	2,1%
Verschil rendement categorie en benchmark	-0,1%
Beheerkosten	5.333
Transactiekosten	6.792
Totale kosten	12.124

De gevolgen van de covid19-pandemie waren voor de financiële markten onvoorspelbaar. Hedgefund managers trachten op basis van trends en fundamentele analyses onder alle marktomstandigheden een positief rendement te behalen. Midden in de crisis werkte hun aanpak goed, maar er was al snel een grote omslag in marktsentiment, met uiteindelijk een klein positief resultaat omdat aanvankelijke winst door de trendbreuk deels teniet gedaan werden.

Kosten vermogensbeheer 2020

Totale kosten vermogensbeheer: € 34,2 miljoen, 0,62% van het gemiddeld belegd vermogen

De verwachte rendementen voor de beleggingen zijn onzeker en gematigd. De kosten vermogensbeheer moet passend zijn bij het rendementrisicoprofiel van de portefeuille. Langs de vier assen, rendement, risico, duurzaamheid en kosten, worden de beleggingen beoordeeld. In bepaalde gevallen loont actief beheer en worden de betaalde fees ruim terugverdiend met extra rendement. Waar dit niet het geval is, is het goedkopere passief beheer logisch.

De vermogensbeheerskosten als % van het gemiddeld belegd vermogen zijn als volgt:

	2020	2019
Beheerkosten + performancegerelateerde kosten	0,40	0,38
Transactiekosten	0,22	0,14
Totale vermogensbeheerskosten	0,62	0,52
Gemiddelde belegd vermogen (in miljoen euro)	5.529	5.538

De totale kosten vermogensbeheer omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening op basis van daadwerkelijke facturen, ook de weergave van indirecte kosten voor beheer in beleggingsfondsen (verwerkt in het rendement) en de geschatte transactiekosten.

Transactiekosten zijn de kosten die het fonds maakt om een beleggingstransactie tot stand te brengen en uit te voeren. De transactiekosten kunnen voor obligaties niet uitgesplitst worden, omdat de kosten impliciet onderdeel uitmaken van een nettoprijs die bij een transactie is overeengekomen. Deze kosten zijn verrekend in het behaalde rendement. Desondanks worden hiertoe schattingen bijgehouden en als zodanig gerapporteerd.

De kosten fiduciair beheer bedragen 0,06% van het belegd vermogen en bestaan uit vergoedingen voor strategische advisering, balansmanagement, risicomanagement, de performance en beleggingsadministratie van de gehele portefeuille, kosten van monitoring van alle managers.

De hoogte van de kosten is het resultaat van strategische beslissingen op het gebied van vermogensbeheer: het renteafdekkingspercentage, de beleggingsmix (percentage vastrentende waarden en aandelen in de portefeuille, wel of geen grondstoffen of hedgefunds), de mate van actief en passief beheer, de schaalgrootte en de manier van uitbesteding vermogensbeheer direct bij een beheerder of indirect via een beleggingsfonds. De ontwikkeling van de kosten wordt door het bestuur nauwlettend bewaakt.

Jaarlijks beoordelen we of de kosten die worden gemaakt als percentage van het belegd vermogen zich redelijk en verantwoord ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Over 2020 vielen enkele zaken op. De beheerkosten hebben een stijging laten zien door een outperformance van twee managers aandelen opkomende landen. Het bestuur heeft vastgesteld dat deze performance gerelateerde fees voldoen aan het criterium 'een alignment of interest'; zowel het fonds als de managers profiteren. Er is binnen de risicorestricties een goede outperformance behaald waarbij de extra performancegerelateerde fee uitlegbaar is. Deze managers hebben toegevoegde waarde geleverd. Het bestuur ziet de afgelopen jaren dat de managers aandelen ontwikkelde landen achterblijven bij de benchmark.

Mede op grond hiervan is besloten tot het omzetten van de zes mandaten naar een mandaat dat passief zal worden uitgevoerd waarmee lagere beheerkosten zullen worden behaald.

De stijging in de gerapporteerde transactiekosten wordt veroorzaakt door de steeds verdergaande transparantie. Dit is mogelijk geworden doordat hierover meer informatie beschikbaar komt dan in het verleden het geval was.

In 2020 hebben geen wijzigingen plaatsgevonden in de portefeuille, de contractafspraken met managers en hiermee zijn de beheerkosten wat dat betreft niet gewijzigd.

Het bestuur is van mening dat de kosten vermogensbeheer nog verder kunnen worden verlaagd. Het doel is de portefeuille te vereenvoudigen en hiermee de beheerkosten te verlagen naar 0,30% van het gemiddeld belegd vermogen.

BP-regeling

De beleggingen van de BP-regeling zijn per 1 januari 2021 uit de collectieve beleggingsportefeuille overgezet naar een afzonderlijke BP-beleggingsportefeuille op basis van lifecyclebeleggen. Per bouwblok van de lifecycle (rendement, rente, matching) is een portefeuille met beleggingsfondsen ingericht conform het best passende rendement-, risico-, duurzaamheid- en kostenbeleid. De BP-regeling belegt alleen in liquide categorieën en doet dat zoveel mogelijk met passief beheerde beleggingsfondsen tegen zeer lage beheerkosten.

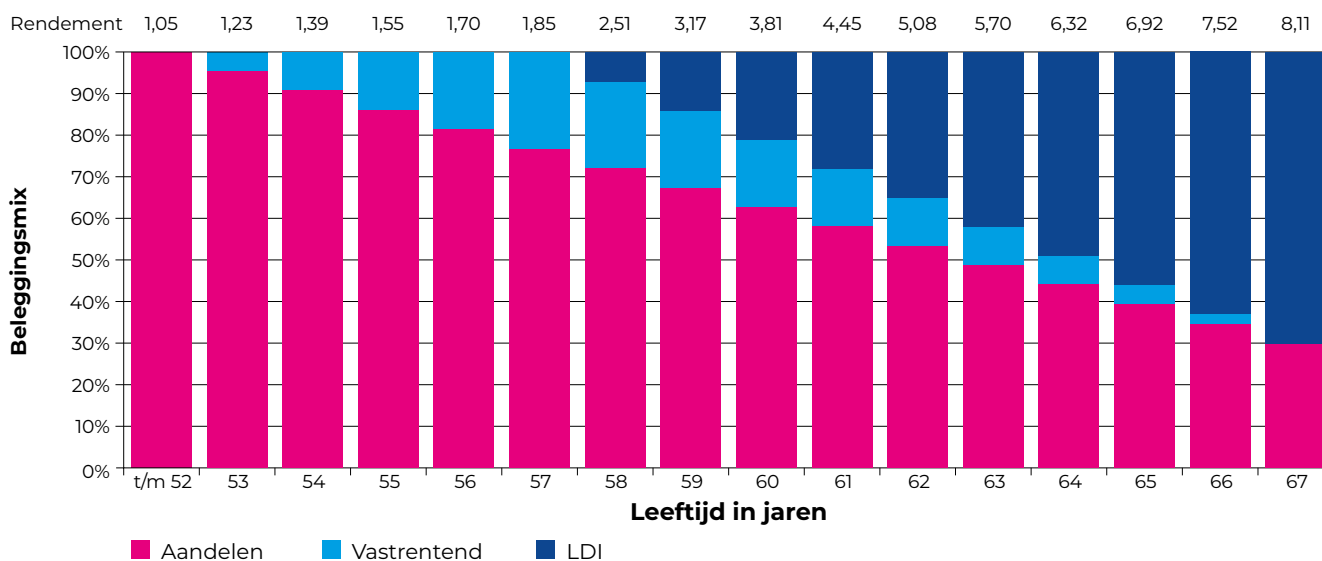
Het rendement van de BP-regeling in 2020 (nog belegd in de collectieve portefeuille) wordt weergegeven in onderstaande tabel.

Dit is een leeftijdsafhankelijke tabel voor de Lifecycle die in 2018 van toepassing is geworden en het rendement voor Offensief en Defensief.

Rendement beschikbare premieregeling

Risicoprofiel	Beleggingsmix	Rendement 2020
Offensief	100% Aandelen	1,05%
Defensief	100% Vastrentend	3,21%

Lifecycle Neutraal

4 Duurzaam beleggen

Beleid duurzaam beleggen

Pensioenfonds APF heeft in 2020 zijn beleid duurzaam beleggen nader vormgegeven. Verantwoord beleggen maakt integraal onderdeel uit van het beleggingsbeleid. Naast financiële overwegingen houdt Pensioenfonds APF in zijn beleggingsbeslissingen ook rekening met criteria op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur. In het engels worden deze factoren onder Environmental, Social and Governance (ESG) aangemerkt. Hoe deze afweging gebeurt, is verwoord in ons beleid duurzaam beleggen.

Dit beleid duurzaam beleggen sluit aan bij internationale verdragen, zoals de richtlijnen voor multinationale ondernemingen van de OESO en de Mensenrechten Principes van de Verenigde Naties (VN). Dit heeft het fonds kracht bijgezet door met de overheid, vakbonden, maatschappelijke organisaties en vele andere Nederlandse pensioenfondsen in 2019 het IMVB-convenant (Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen) te ondertekenen.

Met duurzaam beleggen worden twee centrale doelstellingen beoogd:

- ▶ het genereren van een beter beleggingsresultaat (beter risicorendementsprofiel);
- ▶ het bijdragen aan een betere -meer duurzame- wereld, door: het voorkomen en mitigeren van negatieve impact van de beleggingen op de wereld en het stimuleren van en beleggen met positieve duurzame impact op de wereld.

Een bestuurder, de heer Luijckx, is benoemd om namens het bestuur te waken over de opzet, bestaan en werking van het duurzaamheidsbeleid. Hij zorgt ervoor dat de samenhang en implementatie van beleid in de verschillende beleggingen worden behandeld, geïmplementeerd en door het bestuur wordt geëvalueerd en eventueel bijgestuurd.

Instrumenten

Wij geven vorm aan ons beleid duurzaam beleggen via verschillende instrumenten³:

1. Door het integreren van ESG-factoren binnen alle beleggingscategorieën en proactief aandeelhouderschap (stemmen en engagement) bij beursgenoteerde ondernemingen.
2. Door uitsluitingen van bepaalde beleggingen binnen alle beleggingscategorieën op bepaalde thema's, door reactief engagement bij beursgenoteerde ondernemingen en het meewegen van de negatieve impact op zogenoemde IMVB-factoren.
3. Door te beleggen in de 'outperformers' op ESG-factoren en proactieve engagement gericht op het genereren van positieve impact op de zogenoemde Sustainable Development Goals ('SDG': wereldwijd erkende doelstellingen voor duurzaamheid).

³ Duurzaamheid in brede zin en duurzaam beleggen kent verschillende perspectieven. Daartoe worden in de praktijk verschillende termen gebruikt. Wij maken dat onderscheid in de implementatie van ons beleid ook. Alhoewel al deze factoren in thematiek kunnen overlappen is het perspectief anders.

- ▶ Waar het om het effect van duurzaamheid in brede zin op de beleggingsportefeuille gaat, als beleggingsrisico of -kans, spreken we over ESG-factoren.
- ▶ Waar het om de (mogelijke) negatieve impact van de beleggingsportefeuille op de wereld gaat, spreken we over IMVB-factoren.
- ▶ Waar het om de positieve impact van de beleggingsportefeuille op de wereld gaat, spreken we over SDG-factoren.

Wij willen onze visie op duurzaamheid vormgeven in de beleggingsportefeuille. Daarbij zijn wij ons zeer bewust van onze maatschappelijke rol, maar ook van onze belangrijke doelstelling om voor onze deelnemers een waardevast pensioen te kunnen waarmaken. Belangrijk is dat onze deelnemers van hun pensioen kunnen genieten in een wereld die leefbaar is.

Voor het voorkomen of mitigeren van negatieve impact op de wereld kan focus worden aangebracht. We consulteren periodiek de (vertegenwoordigers van) deelnemers van het pensioenfonds ten behoeve van het bepalen van deze focus. Eind 2020 heeft een groot deel van de deelnemers in een onderzoek aangegeven dat ons fonds niet mag beleggen in bedrijven in de wapen- en tabakindustrie en in bedrijven die de mensenrechten schenden. In het huidige uitsluitingenbeleid worden bedrijven in de wapen en tabakindustrie uitgesloten. We onderzoeken de mogelijkheid schenders van mensenrechten uit te sluiten. Als belangrijkste doelstellingen met duurzaam beleggen zijn genoemd: het zorgen voor goede gezondheid, welzijn en kwaliteitsonderwijs, milieu en klimaat en het zorgen voor geen armoede en honger. In het engagementprogramma zal de nadruk komen te liggen op bovenstaande doelstellingen.

Engagement, stemmen, uitsluiting in 2020

Ons engagementprogramma speelt een belangrijke rol in de uitwerking van ons streven naar langetermijn waardecreatie. Het is bovendien een belangrijk instrument waarmee ESG vooronderzoek wordt vormgegeven: identificatie, beoordeling en mitigatie van duurzaamheidsrisico's van de portefeuille op maatschappij en milieu en van duurzaamheidsrisico's die mogelijk een materiële impact hebben op de beleggingsportefeuille.

Identificatie en beoordeling van materiële daadwerkelijke en potentiële negatieve impacts is het startpunt van het engagementprogramma waarmee BMO GAM namens Pensioenfonds APF invulling geeft aan het mitigatieproces. Mitigatie vindt plaats binnen de drie werkstromen van het engagementprogramma: engagement met prioriteitsbedrijven, reactief engagement op controverses en thematisch engagement:

Ondernemingen met Prioriteit

Intensieve en frequente dialoog met ondernemingen met hoge risico's

Thema-engagement op specifieke projecten

Reactieve engagement

Snelle actie op controverses en schendingen

Het programma engagement met prioriteitsbedrijven richt zich op potentiële negatieve impact en strategische ESG-risico's. Jaarlijks worden ondernemingen geselecteerd die als risicovol worden beoordeeld en die een groot gewicht hebben in de portefeuille. Hierbij hanteert BMO GAM een systematische methode van kwantitatieve analyse op basis van ESG-data en scores, gecombineerd met een kwalitatieve beoordeling door eigen analyses.

Startpunt is een beoordeling van ESG-prestaties en risicoclassificatie van ondernemingen in de portefeuille aan de hand van ESG-ratings: absolute scores, relatieve scores (ten opzichte van de sector) en veranderingen in de tijd. De uitkomst hiervan is inzicht in prestaties van ondernemingen op belangrijke duurzaamheidsthema's zoals CO₂-uitstoot, arbeidsomstandigheden en corruptie. Daarnaast richt de analyse zich op kernpunten van corporate governance, zoals onafhankelijkheid van bestuur en belangen van minderheidsaandeelhouders.

Vervolgens worden de prestaties en strategie van ondernemingen die als belangrijk en risicovol worden geclassificeerd, kwalitatief beoordeeld aan de hand van onderzoek naar bedrijfsgeschiedenis, strategie, financiële prestaties en doelen, gecombineerd met een nadere analyse van ESG- risicobeheersing en ESG-prestaties en -ambities, onder andere op basis van engagementervaring uit het verleden. Ook wordt daarbij beoordeeld of engagement succesvol kan zijn en of het de juiste mitigatiestrategie is. Voor de analyses wordt gebruik gemaakt van gegevens en inzichten van BMO GAM, MSCI ESG en ISS.

Thematisch engagement

Naast ESG-risico's op het niveau van ondernemingen, worden ieder jaar ESG-thema's, trends en risico's geïdentificeerd die van invloed zijn op groepen ondernemingen, bijvoorbeeld binnen sectoren of regio's. Deze thema's worden uitgewerkt in projecten die doorgaans twee tot drie jaar lopen. In 2020 waren dat:

Aziatische banken en klimaatverandering (SDG 7, 13)

In 2020 is met 29 banken wereldwijd de dialoog gevoerd over verbetering van beheer van klimaatrisico's in hun kredietverlenings- en acceptatieactiviteiten, governance, klimaatstrategieën en stresstests met scenario's. Daarnaast is gesproken over het formuleren van klimaat neutrale doelstellingen en de grondige implementatie daarvan. Banken in heel Azië beginnen zich bewust te worden van de uitdaging.

Climate Action 100+ (SDG 7, 13)

Het wereldwijde gezamenlijke engagementprogramma Climate Action 100+ heeft bij diverse ondernemingen goede vooruitgang geboekt. Wij zijn actief betrokken bij engagement met 26 ondernemingen. Er zijn bij deze ondernemingen belangrijke mijlpalen bereikt, waaronder de toezeggingen van de multinationale mijnbouwgi-ganten Rio Tinto, BHP Billiton en Glencore om hun emissies tot nul terug te brengen en een nieuwe strategie voor elektrificatie door General Motors. Ook de grote oliemultinationals bleven niet achter. Sommige bedrijven blijven een grotere uitdaging vormen, zoals het Koreaanse nutsbedrijf KEPCO en de Chinese mijnbouwgi-gant China Shenhua. Maar zelfs hier is vooruitgang te verwachten nu hun regeringen nationale klimaatneutrale doelstellingen hebben geformuleerd.

Uitfaseren van kolen (SDG 7, 9, 13)

De focus van dit project lag in 2020 op multinationale mijnbouwbedrijven, en op mijnbouw- en energiebedrijven in China en de V.S.. De resultaten in 2020 waren wisselend. De grote gediversifieerde mijnbouwbedrijven hebben enkele belangrijke toezeggingen gedaan, zoals aankondigingen om steenkoolactiva te verkopen en klimaatneutrale ambities voor de lange termijn. De reactie van pure kolenmijnbouwers is, niet verrassend, minder krachtig geweest. Er is nog veel werk aan de winkel om steenkool wereldwijd versneld uit te faseren.

Duurzame voedselsystemen (SDG 12, 13, 15)

In 2020 is met 52 voedselproducenten en detailhandelaren gesproken over onderwerpen als ontbossing, klimaataanpassingsstrategieën, waterbeheer en alternatieve eiwitten. Deze ondernemingen onderkennen de risico's van klimaatverandering en biodiversiteitsverlies voor hun bedrijf, evenals de gevolgen van hun activiteiten. Desondanks lukt het de meeste bedrijven nog onvoldoende om hun bedrijfsmodel te veranderen om daarmee verdere aantasting van het milieu aanzienlijk te kunnen tegengaan.

Verantwoorde prijsstelling van medicijnen (SDG 3)

Als gevolg van covid-19 kwamen farmaceutische bedrijven onder grote operationele druk te staan, met als gevolg dat één-op-één engagement een steeds grotere uitdaging werd. Er is besloten tot het aansluiten bij twee samenwerkingsinitiatieven gericht op prijsstelling door grote farmaceutische bedrijven, een Nederlands initiatief en een internationaal initiatief.

Beide initiatieven benadrukten het belang van verantwoorde bedrijfspraktijken tijdens de pandemie, waaronder verantwoord personeelsbeleid, gezondheid en veiligheid, maatregelen om de continuïteit van de toeleveringsketen te waarborgen en eerlijke wereldwijde toegang tot gezondheidsproducten.

Onze belangrijkste bevindingen waren dat farmaceutische bedrijven uitstekende initiatieven hebben genomen om hun werknemers te beschermen en te ondersteunen en snel hebben gereageerd om de risico's in de toeleveringsketen te beperken. Het bevorderen van toegang tot medicijnen in ontwikkelingslanden via een gerichte prijsstrategie is echter nog geen gemeengoed in de sector.

Antimicrobiële resistentie (SDG 3)

Tegen de achtergrond van een hoog percentage ziekenhuispatiënten met covid-19 die antibiotica krijgen om secundaire bacteriële infecties te behandelen of te voorkomen, waardoor de antimicrobiële resistentie (AMR) kan verergeren, erkennen wij de noodzaak om ons te blijven inzetten voor deze wereldwijde bedreiging van de volksgezondheid. Engagement binnen dit project richtte zich op farmaceutische bedrijven en diergeneesmiddelenproducenten. Verschillende farmaceutische bedrijven hebben meegewerkt aan de oprichting van een AMR-actiefonds gesteund, dat tot doel heeft nieuwe antibiotica op de markt te brengen. Ook hebben we kunnen vaststellen dat de milieurisico's van de productie van antibiotica beter worden beheerst. Binnen de diergeneesmiddelensector is een stappenplan ontwikkeld om het gebruik van antibiotica te verminderen.

Leefbaar loon (SDG 8)

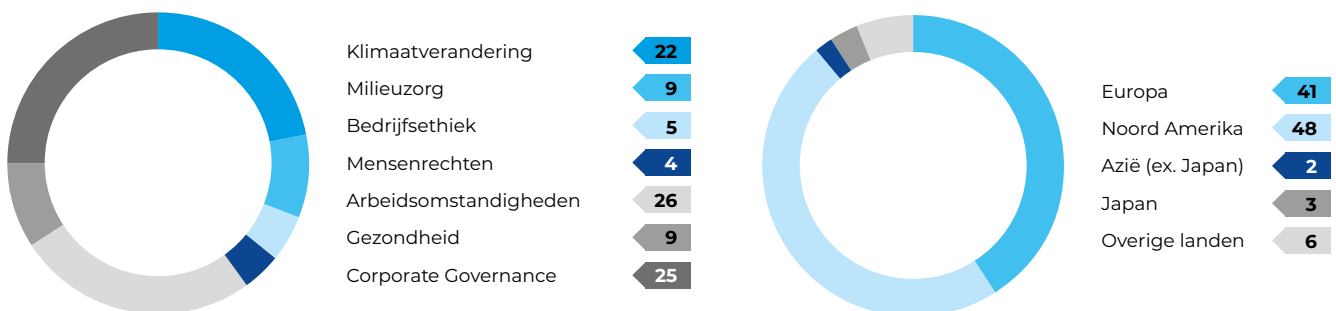
Engagement richt zich in dit meerjarige project op tien grote retailers in de VS, het VK, Canada, Japan en Duitsland, die samen werk bieden aan 3,7 miljoen mensen. Met negen bedrijven zijn diverse gesprekken gevoerd. Engagement over leefbaar loon wordt uitgebreid naar andere sectoren en kwesties rond vrijheid van vereniging en collectieve onderhandelingen, wat werknemers kan helpen overeenkomsten over leefbare lonen te bereiken.

Reactief engagementprogramma waarin Pensioenfonds APF deelneemt, uitgevoerd door BMO GAM

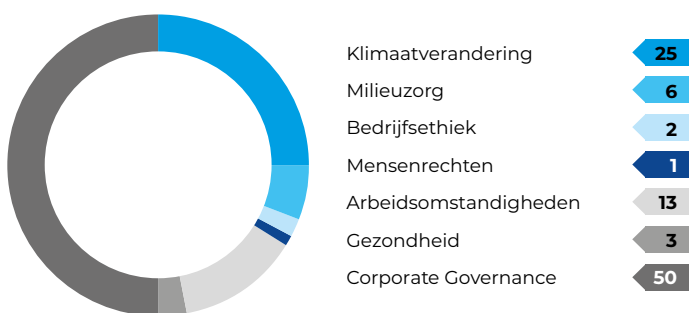
Dit programma richt zich op het mitigeren van daadwerkelijke negatieve impacts van ondernemingen op maatschappij en milieu. Ieder kwartaal worden schendingen van de OESO Richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de Global Compact van de Verenigde Naties door ondernemingen in portefeuille beoordeeld door BMO GAM, mede op basis van onderzoek door derden. Daarbij wordt geprioriteerd naar ernst van de schending (wat wordt bepaald door heftigheid, schaal en onomkeerbaarheid van de impact) en de reactie van de onderneming erop.

Engagement met geselecteerde ondernemingen richt zich op het beëindigen van de schending, aanpak van de negatieve effecten door herstel en/of verhaal en het voorkomen van schade in de toekomst. Ook in 2020 was de damdoorbraak in Brumadinho in Brazilië een belangrijk onderwerp in dit engagementprogramma. Dit project heeft geresulteerd in een publiek beschikbare database van dammen met informatie over de status ervan. Dit op basis van informatie van de bedrijven die ze beheren. Het doel van dit project blijft het vergroten van veiligheid van dammen. Transparantie is hierbij een belangrijke eerste stap.

In 2020 zijn 395 ondernemingen in 31 landen aangesproken, over de volgende onderwerpen:

Engagement heeft in 2020 212 keer aantoonbaar resultaat heeft opgeleverd op de volgende onderwerpen:

Een voorbeeld van een positief resultaat dat is geboekt in 2020 was bij BHP Billiton, het internationale mijnbouwbedrijf. Dat bedrijf ontwikkelde een nieuwe klimaatstrategie met CO₂-reductie van 30% in 2030, een actieplan om bij te dragen aan CO₂-reductie in de keten.

Wij beoordelen de engagement activiteiten en -resultaten ook naar bijdrage aan de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties. In 2020 zijn de grootste bijdragen behaald op SDG 5 gendergelijkheid en 13 klimaatverandering.

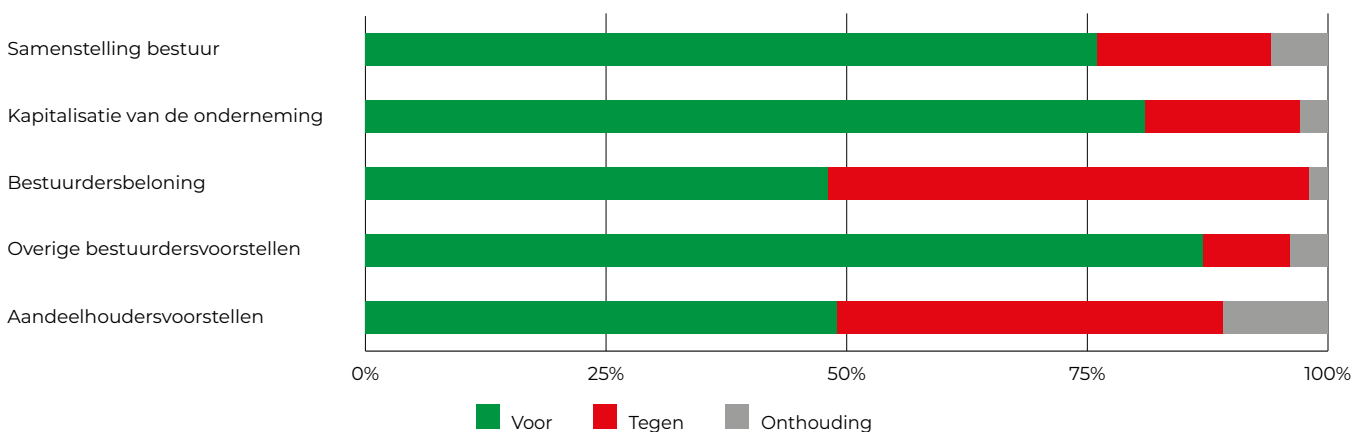
Stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Wij zien stemmen als een belangrijk onderdeel van actief aandeelhouderschap. De verwachtingen van de ondernemingen waarin wordt belegd en de uitvoering van ons stembelid, vloeien voort uit de Nederlandse Corporate Governance Code en de OESO en ICGN (International Corporate Governance Network) principes van goed ondernemingsbestuur.

Voor het stemmen op aandeelhoudersvergaderingen onderschrijven wij de corporate governance richtlijnen, waarin rekening wordt gehouden met duurzaamheid op het gebied van milieu en sociale factoren, mede gebaseerd op de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en de VN mensenrechten richtlijn. Door middel van stemmen op afstand (proxy voting) is Pensioenfonds APF in staat wereldwijd van haar stemrecht gebruik te maken.

De belangrijkste aandachtsgebieden bij het stemmen in 2020 waren; beheersing van sociale- en milieurisico's inclusief klimaatverandering; diversiteit van bestuur; loonverschillen binnen ondernemingen en toezicht van de auditcommissie.

In totaal hebben wij op 2.690 aandeelhoudersvergaderingen gestemd in 35 landen. Daarbij is in 23% van alle geagendeerde voorstellen tegen het advies van het bestuur gestemd. Vooral op het punt van beloningsbeleid stemden wij relatief vaak tegen: 49%.

In 2020 hebben wij via het stembeleid ondernemingen actief aangespoord bij te dragen aan verlaging van de wereldwijde uitstoot van CO₂. Hiertoe heeft onze stemuitvoerder een proces ontwikkeld waarbij wordt geïdentificeerd welke bedrijven waarin wij beleggen op basis van een aantal criteria achterlopen met beheersing van klimaatrisico's. Bij deze klimaatachterblijvers in hoog risico sectoren, zoals energie, mijnbouw en transport, stemden we vervolgens tegen voorstellen van het bestuur, zoals herbenoemingen.

Uitsluitingen

Wij willen via onze beleggingen niet betrokken zijn bij ondernemingen die significante negatieve impact op de wereld (kunnen) hebben. Waar door middel van engagement die negatieve impact gemitigeerd of voorkomen kan worden, heeft dat onze voorkeur. Voor sommige producten en activiteiten zien wij hiertoe geen mogelijkheid en gaan wij over tot directe uitsluiting van ondernemingen. Dit betreft ondernemingen die:

- ▶ betrokken zijn bij de volgende controversiële wapens:
 - Clusterbommen en clustermunitie
 - Landmijnen
 - Chemische wapens
 - Biologische wapens
 - Kernwapens
 - Witte fosfor
 - Uranium
- ▶ meer dan 50% van hun omzet realiseren met de productie van tabak en tabaksproducten.

In ons landenbeleid worden staatsobligaties uitgesloten van landen die onder de VN-sanctiewetgeving vallen. Sanctiewetgeving is een reactie op schendingen van het internationale recht of van mensenrechten, in een poging een kentering teweeg te brengen. Daarnaast vervullen sancties een rol in de bestrijding van terrorisme.

Binnen de grondstoffenportefeuille beleggen wij niet in zogenoemde soft commodities. Dit betreffen landbouw en veeteelt grondstoffen. Vanuit een langetermijn duurzaamheidsperspectief vinden wij het niet passend om in soft commodities te beleggen.

Vanuit een algemeen governanceperspectief beleggen wij niet in financiële waarden van AkzoNobel, Nouryon en dochterondernemingen. Bij een passieve aandelenbelegging of belegging via een beleggingsinstelling kan het voorkomen dat aandelen van deze ondernemingen wel onderdeel vormen van de portefeuille. Wij ondernemen in een dergelijk geval geen enkele actie op de desbetreffende positie.

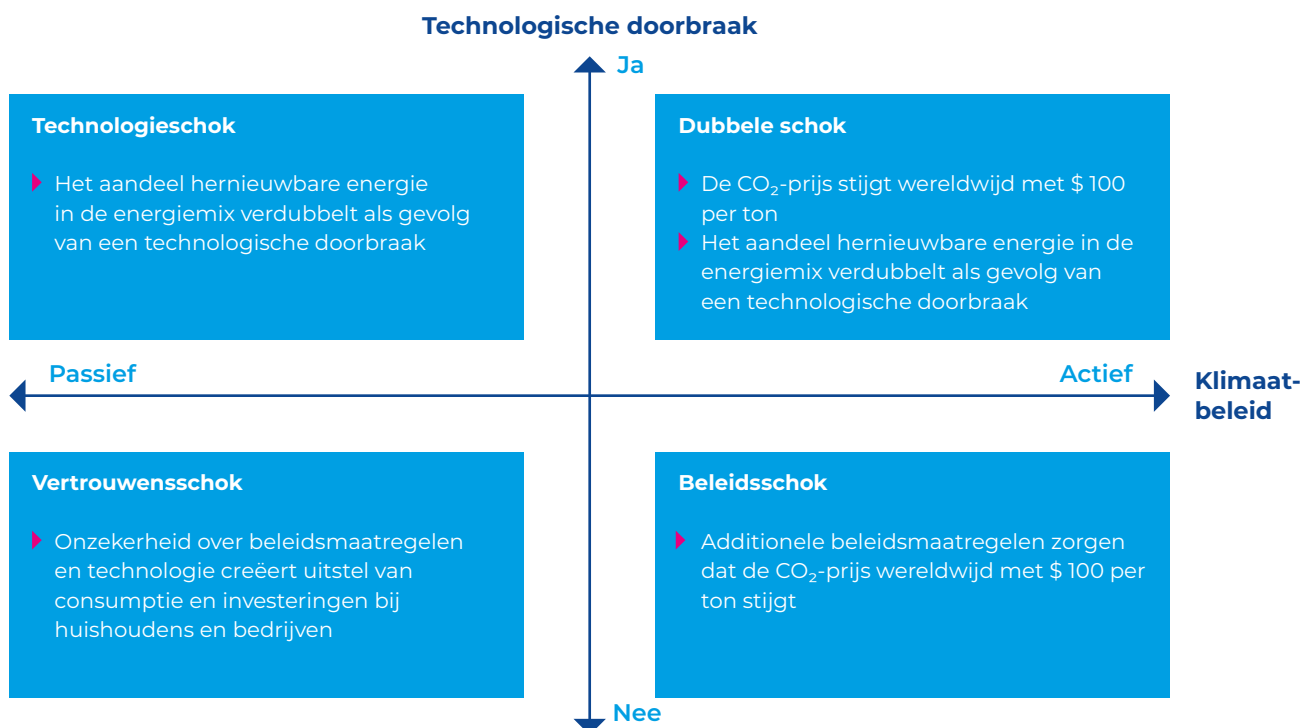
De uitwerking van het uitsluitingenbeleid vindt zijn weerslag in onze uitsluitingenlijst. Deze lijst wordt op jaarbasis aangepast en, met een maand vertraging, op de website gepubliceerd.

Wij leggen op de website en via het APF-Bericht regelmatig verantwoording af over wat wij bereiken met duurzaam beleggen.

Wetgeving

Als gevolg van Europese wetgeving is het fonds verplicht tot de publicatie van een beoordeling van de waarschijnlijke ongunstige effecten op het rendement van de beleggingsportefeuille. De onzekerheden rondom klimaatontwikkelingen en de energietransitie zijn groot. Om deze onzekerheid mee te nemen in de risico's, heeft DNB een stresstest ontwikkeld om de eventuele financiële stabiliteitseffecten voor de Nederlandse financiële sector in kaart te brengen. De stresstest bestaat uit een analyse van vier scenario's (zie onderstaand) die zich mogelijk voor kunnen doen bij een disruptieve energietransitie. Deze stresstest is bedoeld om staartrisico's (met beperkte kans van voordoen) in kaart te brengen en kwetsbaarheden van het financiële systeem bloot te leggen.

Vier stress-scenario's voor een disruptieve energietransitie

Toelichting: Belangrijke aannames van vier stress-scenario's waarin wereldwijd de energietransitie de komende vijf jaren disruptief verloopt (Bron: De Nederlandse bank)

De impact op het rendement van de portefeuille bij het scenario 'Vertrouwensschok' is het grootst en zou tot gevolg hebben dat de dekkingsgraad daalt met circa 5%. In dit scenario blijft de economische groei jaren negatief en stijgt de koopkracht van de deelnemers door dalende prijzen.

De stress scenario's zijn bij de bepaling van het beleggingsbeleid gebruikt om de klimaatrisico's beter te kwantificeren en om het beleid duurzaam beleggen te integreren.

5 Communicatie

Onze kernwaarden laten zien wie wij als pensioenfonds zijn en willen zijn (identiteit). Het is belangrijk dat de beeldvorming van de doelgroepen en stakeholders over het pensioenfonds overeenkomt met onze identiteit (imago). Gedeelde goede ervaringen van deelnemers en stakeholders met Pensioenfonds APF dragen bij aan een positieve reputatie.

De volgende drie kernwaarden zijn het uitgangspunt voor onze communicatie met de deelnemers: helder, ondersteunend en deskundig.

De communicatie van Pensioenfonds APF gebeurt op basis van een communicatiebeleidsplan en een jaarlijks communicatieplan. Wij stellen het beleidsplan telkens voor een periode van drie jaar vast. Het huidige communicatiebeleidsplan is tot en met 2022 vastgesteld.

De belangrijkste strategische doelstelling van het communicatiebeleid is het bereiken van zoveel mogelijk deelnemers. Vanuit deze communicatie-visie en het uitgevoerde deelnemersonderzoek volgen onderstaande doelstellingen:

- ▶ Onze deelnemers kennen de gevolgen van de financiële situatie van het fonds voor hun pensioen;
- ▶ Zij kennen de mogelijkheden van de pensioenregeling voor hun situatie;
- ▶ Zij hebben inzicht in hun eigen pensioensituatie bij ons pensioenfonds;
- ▶ Zij nemen verantwoordelijkheid, besteden aandacht aan hun pensioen en handelen daarnaar;
- ▶ Zij hebben vertrouwen in ons pensioenfonds.

Handelingsperspectief

De huidige generatie pensioengerechtigden vertrouwde over het algemeen onbezorgd op een pensioen dat hoog genoeg was voor de gewenste (en verwachte) levensstandaard na pensioneren. Deze garantie is helaas niet meer zo vanzelfsprekend. Het uitgangspunt is en blijft dat het pensioen bij Pensioenfonds APF in goede handen is. Daar komt bij dat de deelnemers ook een eigen verantwoordelijkheid hebben, dat geldt in nog sterkere mate als zij deelnemer in de beschikbare premiereregeling zijn. Door de deelnemers zoveel mogelijk proactief te begeleiden, helpen wij hen om de juiste keuzes te kunnen maken en deze verantwoordelijkheid te kunnen nemen.

Dat is ook passend bij de kernthema's, zoals die per jaar worden uitgewerkt. In 2020 waren de thema's het vergroten van pensioenbewustzijn en het vergroten van servicegerichtheid.

Website en portaal

Wij bieden veel informatie via de website aan. Voor de deelnemer wordt na inloggen op het persoonlijke portaal specifiek die informatie getoond die voor zijn of haar persoonlijke situatie relevant is. Begin 2020 is onze website geheel vernieuwd en is het digitale deelnemersportaal Mijn pensioen gelanceerd. Daarmee hebben actieven, gewezen deelnemers en gepensioneerden rechtstreeks toegang tot hun persoonlijke gegevens, opgebouwde aanspraken, documenten en vooruitzichten. De informatie en dienstverlening zal zo veel mogelijk per doelgroep worden georganiseerd, om een maximale identificering van de deelnemers met het aanbod te bereiken.

Dit sluit goed aan op ons beleid om een open, betrouwbare en toegankelijke organisatie te zijn, waarbij het verkrijgen van een realistische kijk op de pensioensituatie zo eenvoudig mogelijk wordt. Daarnaast zal de nieuwe tool ook zorgen voor efficiency bij handelingen die zoveel mogelijk geautomatiseerd kunnen worden.

Op de website hebben wij ook specifieke thema-pagina's gemaakt, om meer transparant te zijn en de deelnemers proactief en adequaat met een lage drempel van informatie te voorzien. Er zijn onder meer pagina's over de financiële crisis en corona, duurzaamheid en beleggingen.

BP-regeling

Wij voeren onder andere een beschikbare premiereregeling uit. In 2020 is veel informatie gedeeld over de mogelijkheden van de variabele pensioenuitkering en de unitisering van de BP-regeling (in beleggingsfondsen). Inmiddels is alle relevante informatie digitaal op het deelnemersportaal opgenomen.

E-mailadressen

Voor het pensioenfonds is een belangrijke voorwaarde voor digitaal communiceren dat wij beschikking hebben over een actueel en volledig bestand van e-mailadressen. Voor actieven gaat onze voorkeur uit naar privé-e-mailadressen met het zakelijke adres als minimaal vereiste. Het verkrijgen van e-mailadressen van gepensioneerden en gewezen deelnemers vormde in 2020 een belangrijk onderdeel van de communicatie-inspanningen. Daarbij werken wij samen met de werkgevers en de vereniging van gepensioneerden (VGAN).

Campagnes

Ieder kwartaal houden wij een digitale campagne. De campagnes zijn laagdrempelig van aard en de functie is om deelnemers op een luchtige manier naar de online omgeving te halen. In deze omgeving worden de deelnemers vervolgens zoveel mogelijk op maat bediend. Hiermee wordt gestimuleerd om actief met de pensioenopbouw bezig te zijn en waar nodig keuzes te maken.

Spreekuren

Wij houden jaarlijks de pensioenspreekuren. Deze worden gehouden na het versturen van het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). In eerdere jaren vonden deze plaats op diverse locaties van AkzoNobel en Nouryon in het land. Gezien de omstandigheden heeft het fonds ervoor gekozen de spreekuren voortaan digitaal te organiseren. Hier is door meer dan 100 deelnemers gebruik van gemaakt. Het een-op-een contact wordt zeer gewaardeerd door de deelnemers, bleek uit de evaluatie ervan. Het gemiddelde rapportcijfer was 8,7. De spreekuren zullen in deze vorm dan ook zeker terugkomen in 2021.

Uitbesteding pensioencommunicatie

Wij hebben de uitvoering van de pensioencommunicatie uitbesteed aan Achmea Pensioenservices. Het bestuursbureau heeft een coördinerende rol. Het communicatiebeleid wordt voorbereid in de communicatiecommissie, die ook de uitvoering toetst en goedkeurt. De uitvoeringsorganisatie richt zich met name op de wettelijke verplichte schriftelijke communicatie, van startbrief tot en met UPO, de standaard (proces)correspondentie, de digitale informatievoorziening via de website en het deelnemersportaal en de inhoud van het APF-Bericht.

Het verantwoordingsorgaan adviseert over het communicatiebeleid.

6 Financiën

In dit hoofdstuk schetsen wij de hoofdlijnen van de financiën in het boekjaar 2020. In de jaarrekening zijn meer details te vinden.

Resultaat

Pensioenfonds APF heeft een negatief jaarresultaat behaald ter grootte van € 188,2 miljoen. De belangrijkste oorzaak hiervan is dat de stijging van de technische voorziening aanmerkelijk groter is dan de gerealiseerde beleggingsopbrengsten. Daarnaast waren de inkoopkosten van de pensioenaanspraken hoger dan de ontvangen premie.

Premie CDC-regeling

Wij voeren als basisregeling een collectieve pensioenregeling met vaste werkgeverspremie (CDC-regeling) uit. De werkgeverspremie bedraagt 22,1% van de som van de pensioengrondslagen. De totale pensioenpremie inclusief werknemersbijdrage is voor 2020 afgesproken op 27,8% voor AkzoNobel Nederland en 28,4% voor Nouryon. Het verschil wordt veroorzaakt door de verschillende leeftijdsopbouw van de medewerkers van beide ondernemingen.

De gedempte kostendeekkende premie is de meetlat waaraan wij jaarlijks moeten toetsen of de totaal ontvangen pensioenpremie voldoet aan wettelijke eisen. Een pensioenfonds mag, op basis van bestaande regelgeving ten behoeve van stabilisering van de premie, kiezen om bij die toets uit te gaan van een gedempte premie. Daarbij wordt gerekend met een discontovoet die gebaseerd is op een verwacht toekomstig rendement onder aftrek van inflatie. In 2020 lag het verwacht rendement waar wettelijk van uit mocht worden gegaan nog op een relatief hoog niveau, zodat de gedempte kostendeekkende premie lager werd.

In de voorzieningen moet het fonds echter disconteren met een 'risicovrije rente', gebaseerd op de rentetermijnstructuur van DNB. Op basis daarvan wordt de zuivere kostendeekkende premie berekend. Deze is de laatste jaren fors gestegen omdat de risicovrije rente sterk is gedaald. Doordat de feitelijke premie fors lager ligt dan de zuivere kostendeekkende premie, ontstaat boekhoudkundig een verlies op pensioeninkoop. De premiedekkingsgraad is een maatstaf voor de mate waarin de werkelijk ontvangen pensioenpremie dekking geeft voor de stijging van de voorziening als gevolg van pensioentoekenning.

Wij stellen de feitelijke premie jaarlijks vooraf vast als een inschatting van de gedempte kostendeekkende premie, verhoogd met een risicomarge van 1% van de pensioengrondslagsom. Verder geldt in boekjaar de door het bestuur besloten extra voorwaarde dat bij de vaststelling van de feitelijke premie de premiedekkingsgraad minstens op 73% moet liggen⁴. In de praktijk kan de premiedekkingsgraad, die wij achteraf meten, fluctueren.

Het opbouwpercentage moest in 2020 worden verlaagd naar 1,618% waardoor de gedempte kostendeekkende premie ook omlaag is gegaan. Het overschot van de feitelijke premie ten opzichte van de gedempte kostendeekkende premie is daarmee flink hoger geworden, zodat ruimschoots aan de wettelijke verplichtingen (met een hoog ingecalculerd verwacht rendement) werd voldaan.

Echter door de lage rente is de zuivere kostendeekkende premie – ondanks het lagere opbouwpercentage – toch met ruim € 5 miljoen toegenomen ten opzichte van 2019. Het boekhoudkundig verlies op pensioeninkoop nam daarom desondanks toe van € 26 miljoen in 2019 naar bijna € 32 miljoen in 2020.

⁴ Voor de periode 2021 tot en met 2023 geldt een minimum premiedekkingsgraad van 75%.

De zuivere, gedempte en feitelijke premies voor risico fonds zijn als volgt:

Bedragen (x € 1 miljoen)	2020	2019	2018	2017	2016
Zuivere kostendekkendepremie	98,3	95,5	90,6	94,1	90,4
Gedempte kostendekkende premie	49,0	65,6	61,6	61,7	65,6
Feitelijke premie	66,7	69,5	64,5	66,9	69,4
Tekort feitelijke premie versus zuivere premie	-/-31,6	-/-26,0	-/-26,1	-/- 27,2	-/- 21,0
Overschot feitelijke premie versus gedempte premie	17,6	3,9	2,9	5,2	3,8

Voor de periode 2021 tot en met 2023 sturen wij bij de vaststelling van de feitelijke premie op een minimale premiedekkingsgraad van 75%.

Technische voorzieningen

De technische voorzieningen (TV) van Pensioenfonds APF bedragen per 31 december 2020 € 5.703,5 miljoen. Deze TV bestaat uit de TV voor risico fonds (€ 5.553,6 miljoen), de TV afgedekt door garantiecontract (€ 8,3 miljoen) en de TV voor risico deelnemers (€ 141,6 miljoen). Hierbij is rekening gehouden met de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur voor pensioenfondsen. Daarnaast is gebruik gemaakt van de Prognosetafel AG2020. Dit houdt in dat rekening wordt gehouden met een stijgende levensverwachting voor toekomstige jaren. Ook is rekening gehouden met correctiefactoren op de sterftetekansen voor het verschil in sterfte tussen de gehele Nederlandse bevolking en het deelnemersbestand van Pensioenfonds APF. Hoewel wij in 2020 meer overlijdensgevallen onder pensioengerechtigden hadden dan de laatste jaren het geval was, wordt door de deskundigen op basis van de huidige informatie nog niet uitgegaan van een structurele aanpassing van de levensverwachting.

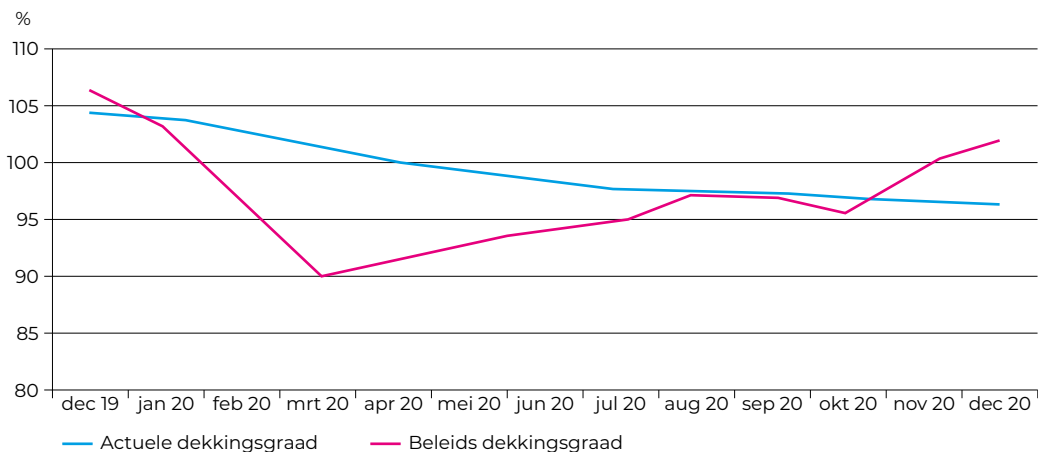
Vermogenspositie en solvabiliteit

Het eigen vermogen is met € 188,2 miljoen gedaald, namelijk van € 237,2 miljoen ultimo 2019 naar € 49,0 miljoen ultimo 2020. De waarde van de technische voorzieningen voor risico fonds (inclusief garantiecontract) is met € 465,6 miljoen gestegen, van € 5.237,9 miljoen ultimo 2019 naar € 5.703,5 miljoen ultimo 2020. Hierbij is geen rekening gehouden met de wijziging in de methodiek van de rentetermijnstructuur per 1 januari 2021 (zie bij 'gebeurtenissen na balansdatum').

Het mee te tellen deel van de achtergestelde lening is met € 51,0 miljoen gedaald, namelijk van € 100,0 miljoen ultimo 2019 naar € 49,0 miljoen ultimo 2020. De reden hiervan is de wettelijke solvabiliteitseis dat van deze lening niet meer in de solvabiliteit mag worden meegeteld het aanwezige eigen vermogen. De aanwezige solvabiliteit is met € 239,2 miljoen gedaald van € 337,2 miljoen ultimo 2019 naar € 98,0 miljoen ultimo 2020.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad van Pensioenfonds APF per 31 december 2020 is 101,8%. Dat is een daling van 4,6%-punt ten opzichte van de dekkingsgraad per 31 december 2019 (101,7%). Wij hebben de oorzaken van het negatieve resultaat al bij het kopje 'resultaat' toegelicht. Wij zien een grillig verloop van de actuele dekkingsgraad over het boekjaar 2020:

De dekkingsgraad wordt bepaald door het pensioenvermogen (inclusief mee te tellen deel van de achtergestelde lening) te delen door de technische voorzieningen (inclusief voorziening pensioenverplichting risico deelnemers).

Financieel crisisplan

In het eerste kwartaal daalde onze actuele dekkingsgraad tot een niveau van 90%. Dat is het niveau waarbij rechtenkortingen waarschijnlijker worden. Daarom hebben wij in maart formeel het financieel crisisplan in werking gesteld en een crisisteam ingericht. Het crisisteam heeft zich naast de ontwikkeling van de dekkingsgraad ook bezig gehouden met scherpe monitoring van de beleggingen en de borging van de relevante operationele processen. Om mogelijke problemen met de voorziening in liquiditeitsbehoeften te voorkomen, hebben wij in deze periode een extra liquiditeitsbuffer van € 40 miljoen aangehouden.

Door de lage tussentijdse maanddekkingsgraden is onze beleidsdekkingsgraad (het gemiddelde van de 12 laatste actuele dekkingsgraden) per einde boekjaar uitgekomen op 96,1% (per 31 december 2019 was dat 104,1%). De beleidsdekkingsgraad ligt daarmee voor het eerst lager dan de dekkingsgraad horend bij het minimaal vereist eigen vermogen (104,1%).

Vanaf juni 2020 is de beleidsdekkingsgraad lager dan 100%. In verband hiermee zijn vanaf deze maand de processen voor individuele waardeoverdracht opgeschort.

Aangezien de actuele dekkingsgraad per eind november ongeveer 10%-punt boven de kritische dekkingsgraad lag, hebben we op 15 december besloten dat het crisisteam kan worden opgeheven. We zijn teruggeschaald naar de situatie van verscherpte dijkbewaking, zolang de dekkingsgraad onder het minimaal vereist eigen vermogen ligt.

Herstelplan 2020 en herstelplan 2021

Wij moeten op grond van wettelijke regels een herstelplan indienen bij DNB als onze beleidsdekkingsgraad onder het niveau van de vereiste dekkingsgraad ligt. De vereiste dekkingsgraad lag per 31 december 2019 op 116,8% terwijl de beleidsdekkingsgraad 104,1% was.

Wij hebben op 31 maart 2020 het herstelplan 2020 ingediend. In dit herstelplan kon worden aangetoond dat wij op basis van de uitgangspunten ruim binnen 10 jaar herstellen tot de vereiste dekkingsgraad. DNB heeft het herstelplan beoordeeld. De goedkeuring van DNB is ontvangen op 4 juni 2020.

In het eerste kwartaal van 2021 is het herstelplan 2020 geëvalueerd. Het niveau van de vereiste dekkinggraad lag per 31 december 2020 op 116,1%, terwijl de beleidsdekkinggraad 96,1% was. Omdat de financiële positie onvoldoende is hebben we in het eerste kwartaal van 2021 een aangepast herstelplan 2021 bij DNB ingediend, uitgaande van de actuele situatie. In dit herstelplan 2021 is opnieuw aangetoond dat we ruim binnen 10 jaar kunnen herstellen tot de vereiste dekkinggraad. Op 19 mei 2021 heeft DNB middels een beschikking aangegeven dat zij instemt met het door het pensioenfonds ingediende herstelplan.

Haalbaarheidstoets

Met de jaarlijkse haalbaarheidstoets controleren wij of het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweerscenario (zoals voorgeschreven in de Pensioenwet) in lijn zijn met de met sociale partners afgestemde ondergrenzen hiervoor. Deze ondergrenzen moeten passen bij de met sociale partners afgestemde risicohouding. Deze ondergrenzen zijn in 2015 vastgesteld na overleg met de cao-partijen en het verantwoordingsorgaan.

De ondergrens van het verwachte pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de feitelijke financiële positie is gesteld op 90%. Daarnaast is de maximale afwijking van het pensioenresultaat op fondsniveau in het slechtweerscenario gesteld op 30%.

De haalbaarheidstoets, uitgevoerd in 2020, geeft de volgende uitkomsten:

- ▶ Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkinggraad bedraagt 96%. Dit ligt hoger dan de vastgestelde ondergrens van 90%.
- ▶ Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkinggraad bedraagt in het slechtweerscenario 72%. De afwijking ten opzichte van 96% bedraagt daarmee 25% en is lager dan de maximaal toegestane afwijking van 30%.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets vallen binnen de gestelde bandbreedte.

Transparantie van de kosten

In het jaarverslag rapporteren wij over de kosten van de uitvoering van de pensioenregeling. Daarbij maken we onderscheid tussen de kosten van pensioenbeheer en vermogensbeheer.

Wij stellen jaarlijks een begroting van de uitvoerings- en beheerkosten op en beoordelen tenminste per kwartaal de werkelijke kosten ten opzichte van de begroting. We onderschrijven de wenselijkheid van transparantie naar de belanghebbenden van het pensioenfonds en volgen daarbij de aanbevelingen van de Pensioenfederatie op met betrekking tot kostentransparantie alsmede de door de toezichthouder uitgewerkte rapportagemethodiek.

Kosten pensioenbeheer: € 5,0 miljoen, per deelnemer € 157

De kosten voor pensioenbeheer ad € 5,0 miljoen zijn de kosten die het pensioenfonds moet maken voor een goede uitvoering van de pensioenregeling, zoals administratiekosten, bestuurskosten, kosten voor communicatie, helpdesk, controle- en advieskosten en accountantskosten. Een deel van de kosten hangt samen met het in stand houden van het pensioenfonds en is niet of minder beïnvloedbaar, zoals de kosten van de toezichthouders, de certificerend actuaris en accountant. Op basis van de beschikbare marktinformatie, de omvang van het pensioenfonds alsmede de benodigde werkzaamheden en de kwaliteit van de dienstverlening, zijn wij van mening dat de uitvoeringskosten in verhouding zijn met het niveau van de dienstverlening.

In de hierboven vermelde kosten per verzekerde is uitgegaan van zowel actieve - als gewezen deelnemers en pensioengerechtigden. Voor 2019 waren deze kosten € 140. De kostenstijging in 2020 wordt onder andere veroorzaakt doordat we extra kosten hebben gemaakt om de BP-regeling te unitiseren en daarmee toekomstbestendig te maken. Ook kampen wij met dalende deelnemersaantallen. Volgens de definitie die de Pensioenfederatie hanteert voor berekening van de uitvoeringskosten per deelnemer exclusief gewezen deelnemers, bedragen onze deelnemerskosten € 231 (2019: € 205).

Kosten vermogensbeheer: € 34,2 miljoen, 0,62% van het gemiddeld belegd vermogen

De vermogensbeheerkosten moeten altijd in relatie worden gezien tot (extra) beoogd rendement, het gelopen risico en de mate waarin we onze duurzaamheidsdoelstellingen bereiken. Pensioenfonds APF heeft als doelstelling om de kosten, gegeven het beoogde rendement, te lopen risico en de ESG doelstellingen, zo laag mogelijk te houden. Wij maken langs deze vier assen keuzes om zo te komen tot het beste risico-rendementsprofiel. Zo kiezen wij selectief voor een actieve beleggingsstijl om gemiddeld na kosten een rendement boven de benchmark te realiseren. Hiervoor betalen wij hogere beheervergoedingen en soms een prestatievergoeding. Over de afgelopen vijf jaar heeft Pensioenfonds APF hiermee elk jaar, met uitzondering van 2018 en 2019, een netto outperformance behaald en hiermee extra vermogen gerealiseerd voor haar deelnemers.

De totale kosten vermogensbeheer in 2020 bedragen € 34,2 miljoen. Dit is een stijging ten opzichte van 2019 met € 5,3 miljoen. De totale kosten vermogensbeheer als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn gestegen ten opzichte van 2019 van 0,52% naar 0,62% in 2020.

Transactiekosten zijn de kosten die een pensioenfonds moet maken om een beleggingstransactie tot stand te brengen en uit te voeren⁵. De transactiekosten voor de beleggingscategorie vastrentende waarden zijn al verrekend in het behaalde rendement.

De vermogensbeheerskosten als percentage van het gemiddeld belegd vermogen zijn als volgt:

	2020	2019
Beheerkosten + performancegerelateerde kosten	0,40	0,38
Transactiekosten	0,22	0,14
Totale vermogensbeheerskosten	0,62	0,52
Gemiddelde belegd vermogen (in € miljoen)	5.529	5.538

De totale kosten vermogensbeheer omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de jaarrekening op basis van daadwerkelijke facturen, ook de weergave van indirecte kosten voor beheer in beleggingsfondsen (verwerkt in het rendement) en de geschatte transactiekosten.

⁵ Doordat de mogelijkheden om transactiekosten transparant te maken zich steeds verder ontwikkelen, zijn de cijfers van 2020 niet vergelijkbaar met die van 2019. In 2020 was het mogelijk om meer indirecte transactiekosten transparant te maken, hetgeen in 2019 nog niet het geval was.

De kosten van het vermogensbeheer (in € miljoen) bestaan uit:

	2020				2019			
	Beheer- kosten	Performance- gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Totaal	Beheer- kosten	Performance- gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Totaal
Vastrentende waarden	4,2	-	1,4	5,6	4,3	-	1,8	6,1
Aandelen	3,7	1,1	2,8	7,6	3,9	0,9	0,8	5,7
Vastgoed	2,8	-	0,4	3,2	2,8	-	0,4	3,1
Grondstoffen	0,0	-	0,6	0,6	0,0	-	0,8	0,9
Hedge funds	4,0	1,4	6,8	12,2	3,8	0,7	3,8	8,3
Liquiditeiten	-0,1	-	-	-0,1	0,1	-	-	0,1
Derivaten	-	-	0,3	0,3	-	-	0,1	0,1
Kosten fiduciair beheer	3,6	-	-	3,6	3,3	-	-	3,3
Overige vermogensbeheerkosten	1,2	-	-	1,2	1,1	-	-	1,1
Totaal	19,4	2,5	12,3	34,2	19,3	1,6	7,9	28,8

Onze totale kosten vermogensbeheer liggen dit jaar ongeveer € 5,4 miljoen hoger dan vorig jaar. De belangrijkste oorzaak is de verhoogde mate waarin we inzicht krijgen in de transactiekosten. In 2019 was dit inzicht nog niet volledig beschikbaar, zodat deze cijfers niet vergelijkbaar zijn.

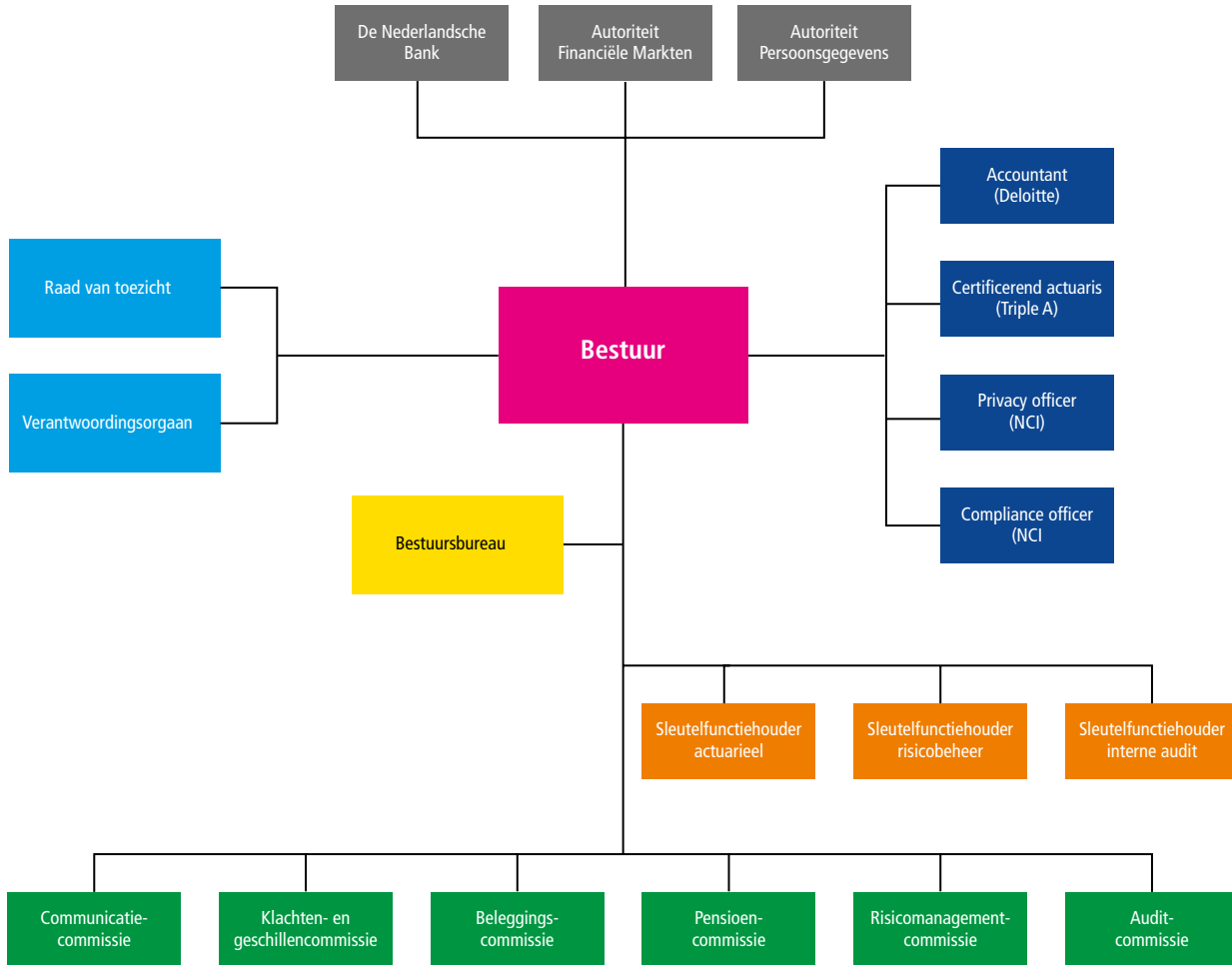
De kosten fiduciair beheer bestaan uit vergoedingen voor strategische advisering, balansmanagement, risicomangement, kosten van portefeuille-implementatie en monitoring van externe managers.

Jaarlijks beoordelen wij of de kosten die worden gemaakt als percentage van het belegd vermogen zich redelijk ontwikkelen ten opzichte van voorgaande jaren. Dit achten wij het geval: de relatieve kosten vermogensbeheer lagen in 2020 op hetzelfde niveau als 2019. Wij zijn van mening dat de gemaakte kosten voor vermogensbeheer in lijn zijn met de gehanteerde beleggingsmix, het actief beleggingsbeleid en de op lange termijn behaalde outperformance. Wij blijven alert om de vermogensbeheerkosten te optimaliseren, rekening houdend met de gewenste niveaus voor risico, rendement en duurzaamheid.

Toelichting: in de staat van baten en lasten van de jaarrekening komen uitsluitend de directe kosten, waarvoor Pensioenfonds APF facturen ontvangt, tot uitdrukking. Dit betreft een bedrag van ongeveer € 12,8 miljoen. De overige € 21,4 miljoen betreft indirecte kosten, die in het rendement zijn verwerkt.

7 Governance

In dit hoofdstuk geven wij een toelichting op de governance van Pensioenfonds APF.

- Externe toezichthouders
- Externe audit, control en compliance
- Intern toezicht en verantwoording
- Functionarissen uit hoofde van IORP II

Bestuur

Pensioenfonds APF heeft een paritair bestuur, dat bestaat uit zes leden. Op dit moment zijn dat drie vertegenwoordigers van de werknemers, twee vertegenwoordigers van de werkgevers en een vertegenwoordiger van de gepensioneerden. De voorzitter en plaatsvervangend voorzitter vormen samen het dagelijks bestuur, waarvoor in verslagjaar de taken en bevoegdheden zijn geformaliseerd. Het bestuur vergadert in principe maandelijks. In verslagjaar zijn er geen wijzigingen of afloop van zittingstermijnen in het bestuur aan de orde geweest.

Commissies

Wij hebben een beleggingscommissie, een risicomanagementcommissie, een pensioencommissie, een communicatiecommissie, auditcommissie en een klachten- en geschillencommissie. Verder hebben we enkele werkgroepen ingesteld voor verschillende projecten.

Van de meeste commissies is een 'taak en werkwijze' vastgelegd. De belangrijkste taak van de commissies is het voorbereiden van besluiten die door het bestuur moeten worden genomen.

Taken en verantwoording

Het bestuur voert de pensioenregeling voor alle belanghebbenden van het pensioenfonds uit als 'goed huisvader', waarbij de principes van 'prudent person' als leidraad gelden.

Het bestuur neemt deze verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling, maar heeft de daaruit voortvloeiende werkzaamheden grotendeels uitbesteed. Dit ligt vast in de abtn (actuariële en bedrijfstechnische nota), een beleidsdocument van het pensioenfonds. In de abtn is ook bepaald hoe het bestuur het functioneren van de uitvoerders beoordeelt.

Bij de beleidsvoorbereiding en de uitvoering wordt het bestuur ondersteund door een professioneel bestuursbureau. Daarbij is het bestuur eindverantwoordelijk en heeft het de regie over alle werkzaamheden van het pensioenfonds. Het bestuursbureau ondersteunt actief de verschillende commissies en heeft frequent contact met de commissievoorzitters.

Het bestuur is qua deskundigheidsgebieden complementair samengesteld, wat bijdraagt aan een goed functioneren. Bovendien is er geen sprake van een formele gezagsverhouding. Het bestuur werkt collectief, onder leiding van de voorzitter. De gang van zaken bij besluitvorming blijkt uit de notulen van de bestuursvergaderingen.

De verantwoordelijkheden van de sociale partners en het bestuur liggen vast in de abtn en in de uitvoeringsovereenkomsten. De sociale partners bepalen de inhoud van de regelingen en het bestuur voert de regelingen uit. Er is periodiek overleg tussen de bestuursvoorzitter en de directie van de werkgevers en frequent overleg op uitvoeringsniveau tussen het pensioenfonds en de werkgevers.

Het bestuur heeft minimaal twee keer per jaar overleg met vertegenwoordigers van sociale partners. Het bestuur streeft ernaar van de sociale partners zo veel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over de doelstellingen, het ambitieniveau van de toeslagverlening en de risicohouding, die ten grondslag liggen aan de pensioenregelingen die de sociale partners als opdracht in uitvoering aan het pensioenfonds hebben gegeven. Uitgangspunt daarbij is dat sociale partners over de inhoud gaan en het pensioenfonds over de uitvoering. Beleidswijzigingen die een verandering van risicoprofiel tot gevolg hebben worden vooraf met sociale partners afgestemd. Aanpassingen binnen het bestaande beleid zijn voorbehouden aan het bestuur.

Wij geven inzicht in het beleid en de wijze waarop dat is uitgevoerd. Dit gebeurt enerzijds via het jaarverslag en anderzijds door de dialoog aan te gaan met de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. Het bestuur houdt beide fondsorganen actief op de hoogte van waar het mee bezig is. Dit vindt op verschillende manieren plaats; onder meer door periodiek overleg tussen voorzitters onderling, tijdens gezamenlijke vergaderingen of door middel van het toelichten van besluiten in vergaderingen van de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan. Daarnaast heeft de raad van toezicht toegang tot alle documentatie die het pensioenfonds betreft en beschikt het verantwoordingsorgaan standaard over bestuursnotulen, fondsdocumenten en rapportages en kunnen op verzoek overige documenten worden ingezien. Na de bestuursvergadering brengt de bestuursvoorzitter verslag uit aan de voorzitter van de raad van toezicht. Pensioenfonds APF gebruikt de beschikbare communicatiekanalen, zoals het deelnemersportaal en het APF-Bericht, om deelnemers op de hoogte te houden van belangrijke ontwikkelingen.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit acht leden: zes vertegenwoordigers van de pensioengerechtigden en twee vertegenwoordigers van de werknemers. De werkgevers zijn op eigen verzoek niet vertegenwoordigd in het verantwoordingsorgaan.

Het verantwoordingsorgaan wisselde in 2020 in vier gezamenlijke vergaderingen met het bestuur van gedachten over het gevoerde beleid en de lopende zaken. Het verantwoordingsorgaan adviseerde in 2020 positief over de volgende onderwerpen.

- ▶ Klachten- en geschillenregeling
- ▶ Communicatiebeleidsplan
- ▶ Reglement verantwoordingsorgaan
- ▶ Statutenwijziging
- ▶ Samenstelling premie 2021, hoogte premiecomponenten en de opbouwpercentages 2021
- ▶ Besluit geen toeslag te verlenen per 1 januari 2021
- ▶ Verlenging van de uitvoeringsovereenkomsten

Het verantwoordingsorgaan gaf bij de bespreking van het jaarverslag over 2020 een positief oordeel af over het gevoerde beleid en de beleidskeuzes van het bestuur voor de toekomst.

Raad van toezicht

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door een raad van toezicht. De raad van toezicht bestaat uit drie leden. Het bestuur heeft in 2020 besloten dat de vervanging van de leden van de raad van toezicht op getrapte wijze plaatsvindt.

Tussen het bestuur en de raad van toezicht vindt regelmatig overleg plaats. De raad van toezicht heeft twee gezamenlijke vergaderingen met het voltallige bestuur gehad. De raad van toezicht adviseert het bestuur zowel proactief als op verzoek.

Verder waren er besprekingen met de directeur, afzonderlijke leden van het bestuur, externe leden van commissies en vond regelmatig overleg tussen beide voorzitters plaats. Ook hebben leden van de raad van toezicht commissievergaderingen bijgewoond. Tenslotte heeft de raad van toezicht overleg gehad met het verantwoordingsorgaan.

Sleutelfunctiehouders

Pensioenfonds APF heeft conform de regelgeving van IORP II drie sleutelfunctiehouders benoemd. Dit betreft een externe sleutelfunctiehouder actuariael (de certificerend actuaaris), een externe sleutelfunctiehouder risicobeheer en de sleutelfunctiehouder internal audit, die door een bestuurslid wordt ingevuld.

De sleutelfunctiehouders rapporteren op periodieke basis aan het bestuur en indien nodig aan de raad van toezicht.

Externe deskundigen

Pensioenfonds APF heeft een aantal externe deskundigen en onafhankelijke adviseurs aangesteld. Het betreft twee externe adviseurs die de beleggingscommissie adviseren, twee externe leden in de risicomanagementcommissie, twee externe leden in de communicatiecommissie en een extern lid in de auditcommissie. Externe commissieleden worden door het bestuur benoemd. Het bestuur heeft daarnaast een compliance officer en een privacy officer benoemd, die rechtstreeks rapporteren aan de voorzitter van het bestuur.

Daarnaast heeft Pensioenfonds APF een certificerend actuaris en een accountant aangesteld en maken wij gebruik van een adviserend actuaris en een belastingadviseur. De adviserend en certificerend actuaris zijn niet aan hetzelfde kantoor verbonden.

Goed pensioenfondsbestuur

Wij erkennen het belang van goede besluitvormingsprocessen. Om dat te waarborgen passen wij de Code Pensioenfonds toe. Deze Code heeft als doel de governance van een pensioenfonds naar een hoger niveau te brengen. De thema's gaan zowel over het eigen functioneren van het pensioenfonds als van dienstverleners en luiden als volgt:

- ▶ vertrouwen waarmaken
- ▶ verantwoordelijkheid nemen
- ▶ integer handelen
- ▶ kwaliteit nastreven
- ▶ zorgvuldig benoemen
- ▶ gepast belonen
- ▶ toezicht houden en inspraak waarborgen
- ▶ transparantie bevorderen

Wij voldeden in 2020 aan de meeste normen uit de Code. Een uitzondering geldt voor de volgende twee normen.

- ▶ Norm 33: In zowel het bestuur als in het verantwoordingsorgaan of het belanghebbendenorgaan is er ten minste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder 40 jaar in. Aan deze norm wordt gedeeltelijk niet voldaan. Het bestuur heeft een stappenplan om diversiteit te bevorderen. Bij de [paragraaf over diversiteit](#) is dit verder toegelicht.
- ▶ Norm 34: De zittingsduur van een lid van het verantwoordingsorgaan is maximaal vier jaar. Het verantwoordingsorgaan bepaalt hoe vaak een lid van het verantwoordingsorgaan kan worden herbenoemd.
Motivering van de afwijking: de zittingstermijn van een lid van het verantwoordingsorgaan bedraagt maximaal vier jaar, maar uit pragmatische overwegingen is, gelijk aan het bestuur, een lid tweemaal herbenoembaar, waarmee de maximum zittingstermijn is bepaald op 12 jaar.

Evenwichtige belangenafweging

In het kader van de evenwichtige belangenafweging weegt ieder bestuurslid met de andere bestuursleden gezamenlijk de verschillende deelbelangen af. Bij elk besluit gaan we na welke belangen er op het spel staan en welke risico's voor de verschillende belangen van deelnemersgroepen aan een besluit zijn verbonden. Het besluitvormingsproces wordt voorafgegaan door gedegen beeldvorming en gezamenlijke oordeelsvorming. Over de evenwichtigheid van het gevoerde beleid leggen we verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Voor de raad van toezicht bestaat de gelegenheid om de evenwichtigheid van de belangenafweging naar behoren te toetsen.

Geschiktheid

De toezichthouder verlangt dat bestuursleden geschikt zijn voor het uitoefenen van hun functie. Hierbij wordt onder geschiktheid verstaan: kennis, vaardigheden en professioneel gedrag.

Wij toetsen de geschiktheid bij aanvang van het bestuurslidmaatschap. Daartoe hanteren wij een profielschets, bestaande uit een algemeen profiel aangevuld met specifieke vereisten voor de individuele bestuursfunctie. Tevens wordt daarin aangegeven hoe we rekening houden met onder andere leeftijd en geslacht. De geschiktheid van een bestuurslid blijkt in ieder geval uit de opleiding, werkervaring en competenties en de wijze waarop dit zich vertaalt in bestuurlijk handelen. De geschiktheid van het bestuur als geheel wordt tijdens de bestuursevaluatie besproken. Daarbij zorgen wij voor complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Pensioenfonds APF werkt daartoe met een geschiktheidsplan.

Diversiteit

Wij hanteren een diversiteitsbeleid. Daarin stellen wij ons tot doel dat de organen een zo goed mogelijke afspiegeling vormen van deelnemers en pensioengerechtigden voor wat betreft leeftijd en geslacht. Periodiek kijken wij in hoeverre de doelen vanuit het diversiteitsbeleid gehaald zijn. De evaluatie die plaatsvindt aan de hand van indicatoren heeft tot de volgende conclusies geleid:

- ▶ Het bestuur zich tot doel stelt dat de organen een zo goed mogelijke afspiegeling vormen van deelnemers en pensioengerechtigden, waarbij kennis, vaardigheden en professioneel gedrag leidend zijn. In de profielschets voor bestuur en verantwoordingsorgaan roepen wij op tot diversiteit.
- ▶ Wij hebben de werkgevers verzocht vrouwelijke kandidaten en/of kandidaten onder de 40 jaar te leveren die nog niet over alle kwalificaties beschikken voor een bestuursrol. Zij kunnen binnen Pensioenfonds APF enige jaren ervaring opdoen op een 'ervaringsplaats' in een van de commissies. Wij vinden het van belang de werkgevers te blijven benaderen om gezamenlijk manieren te vinden, om deze doelgroep aan te trekken.

Diversiteit is geen doel op zich, maar wij onderschrijven het belang dat vanuit verschillende invalshoeken naar vraagstukken gekeken wordt. Wij streven diversiteit krachtig na, waarbij kennis, vaardigheden en professioneel gedrag leidend blijven. In het bestuur is een lid jonger dan 40 jaar en het verantwoordingsorgaan heeft twee leden jonger dan 40 jaar. In de beleggingscommissie, de communicatiecommissie en de raad van toezicht zit een vrouwelijk lid. In 2020 is Anne Gram in de raad van toezicht vervangen door Dominique Dijkhuis.

Wij vinden het van belang dat diversiteit bijdraagt tot:

- ▶ Minder risico's door meer afgewogen besluitvorming binnen de pensioenfondsorganen.
- ▶ Grotere betrokkenheid van alle belanghebbenden in het pensioenfonds.
- ▶ Meer vertrouwen in het pensioenfonds door alle belanghebbenden.

Zelfevaluatie

Het bestuur evalueert tweejaarlijks, onder begeleiding van een externe deskundige, het eigen functioneren. Er wordt gekeken of het bestuur voldoende geschikt en divers is, maar ook gedrag en cultuur worden besproken. Het bestuur reflecteert niet alleen op zichzelf, maar betreft hierbij tevens de directe omgeving. Voorafgaand aan de evaluatiebijeenkomst wordt met ieder bestuurslid een interview gehouden en worden de direct betrokkenen in de omgeving van het bestuur gevraagd naar hun mening en suggesties. Wij hebben in het najaar van 2020 een zelfevaluatie uitgevoerd. De uitkomsten daarvan zijn betrokken in het continu verbeteren van de bestuurlijke processen. Dit zal ook in 2021 verder worden verwerkt.

Beloningsbeleid

Wij gaan zorgvuldig om met de beloningen aan leden van het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de raad van toezicht en de medewerkers van ons bestuur.

Sinds 2010 is het beloningsbeleid van het bestuur niet aangepast. Begin 2020 hebben we dit beloningsbeleid geëvalueerd aan de hand van de criteria tijdsbesteding, kwaliteit en expertise, verantwoordelijkheid, permanente educatie en de benchmark voor vergelijkbare functies. Daarbij laten wij ons mede leiden door de richtlijn van de Pensioenfederatie voor beloningsbeleid bij middelgrote pensioenfondsen.

De ontwikkelingen in de pensioensector en binnen het fonds hebben de afgelopen jaren geleid tot een verzwaring van de verantwoordelijkheden en taken van het bestuur. Er wordt dus meer van het bestuur gevraagd. Het beloningsbeleid van het bestuur is daarom in 2020 hierop aangepast.

De beloningen voor het bestuur, de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan zijn in de volgende tabel weergegeven.

Naam	Rol	VTE Score ¹	Vergoeding 2020	Vergoeding 2019
Han Jalink	Voorzitter	0,4	€ 45.000	€ 40.000
Dick Lujckx	Vicevoorzitter	0,3	€ 33.750	€ 30.000
Aldert Boonen (afdracht aan FNV)	Lid. Extra tijdsbesteding voorzitter Pensioencommissie ²	0,2	€ 30.375	€ 20.000
Gerrit-Willem Gramser (afdracht aan AkzoNobel)	Lid. Extra tijdsbesteding voorzitter Beleggingscommissie ³	0,2	€ 26.437,50	€ 20.000
Donald Schut (tot 2020 afdracht aan Nouryon)	Lid. Extra tijdsbesteding voorzitter Auditcommissie ³	0,2	€ 26.437,50	€ 20.000
Bart Kaster (afdracht aan Nouryon)	Lid. Extra tijdsbesteding penningmeester ³	0,2	€ 26.437,50	€ 20.000
Raad van toezicht				
	Voorzitter	0,2	€ 12.500	€ 12.500
	Lid	0,1	€ 12.500	€ 12.500
Verantwoordingsorgaan				
	Voorzitter	N.v.t.	€ 5.000	€ 5.000
	Secretaris	N.v.t.	€ 4.000	€ 4.000
	Lid	N.v.t.	€ 3.000	€ 3.000

Daarnaast zien wij toe op een beheerste beloningsstructuur bij onze uitbestedingspartijen.

¹ Voltijds equivalent (VTE). Hiervoor volgen wij per rol de hiervoor bestaande wet- en regelgeving

² Extra tijdsbesteding 35%

³ Extra tijdsbesteding 17,5%

Compliance

Naleving van interne en externe regelgeving ter waarborging van de integriteit van bestuursleden, medewerkers en andere verbonden personen, is een belangrijke voorwaarde voor het bestuur. Alle verbonden personen dienen integer te handelen. Daartoe voeren wij een integriteitsbeleid, is een compliance-programma opgesteld en is het Nederlands Compliance Instituut (NCI) aangesteld om toe te zien op de naleving. Wij hebben een expert van NCI aangesteld als compliance officer van het pensioenfonds.

Wij hebben een eigen gedragscode. De leden van het bestuur, de externe adviseurs, de externe commissieleden, de leden van de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan en de medewerkers van het bestuursbureau vallen onder deze gedragscode.

Na afloop van een kalenderjaar wordt aan betrokkenen gevraagd een verklaring af te geven dat de gedragscode het afgelopen jaar is nageleefd en welke nevenfuncties worden bekleed. Alle verbonden personen hebben bevestigd kennis te hebben genomen van de actuele code en hiernaar te handelen. In iedere bestuursvergadering bespreken wij of er zaken zijn te melden met betrekking tot het aanvaarden of uitoefenen van nevenfuncties en het al dan niet ingaan op ontvangen uitnodigingen of relatiegeschenken.

De compliance officer rapporteert na afloop van elk kalenderjaar zijn bevindingen aan het bestuur. Deze rapportage wordt ook aan de voorzitter van het verantwoordingsorgaan en de voorzitter van de raad van toezicht gestuurd ter kennisname. In geval zich incidenten voordoen, wordt dit terstond gerapporteerd.

De compliance officer geeft het volgende oordeel over het verslagjaar:

‘Het Nederlands Compliance Instituut heeft, in opdracht van het bestuur, gedurende 2020 de rol van externe compliance officer (ECO) voor Pensioenfonds APF vervuld. Het NCI monitort onder andere de integere bedrijfsvoering van het fonds waar het integriteitsbeleid en de gedragscode een belangrijk onderdeel van uitmaken. Daarnaast treedt de ECO op als adviseur met betrekking tot compliance, integriteit, gedragsregels, belangenverstrengeling en incidentbehandeling.

In 2020 heeft het fonds de inrichting van haar integere bedrijfsvoering versterkt door het herijken van verschillende procedures, codes en regelingen. Daarbij is ook het integriteitsbeleid zelf herzien en is er een risicoanalyse voorbereid op de beheersing van integriteitsrisico's. Deze analyse wordt in 2021 verder uitgevoerd. Wij vervullen hierbij een begeleidende, adviserende en monitorende rol. Daarnaast hebben wij de naleving van de gedragscode door verbonden personen gemonitord.

Tijdens onze monitoring zijn geen inhoudelijke onregelmatigheden geconstateerd ten aanzien van de naleving van de gedragscode door verbonden personen. Er zijn geen signalen van (potentiële) belangenverstrengeling of de schijn hiervan. Wij hebben geen meldingen ontvangen van integriteitsincidenten noch zijn wij gevraagd te adviseren inzake potentiële incidenten. Wij constateren dat binnen het fonds een integere bedrijfsvoering bestaat en dat haar governance is gericht op adequate beheersing van integriteitsrisico's.

Gegevensbescherming

Sinds 2018 wordt de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) uitgevoerd, zodat wordt voldaan aan wet- en regelgeving. Deze Europese richtlijn vervangt de Wet bescherming persoonsgegevens, waarmee de privacyrechten van alle EU-burgers worden versterkt. Dus ook voor deelnemers van pensioenfonds. Pensioenfonds APF heeft een privacybeleid opgesteld evenals een privacyverklaring die is vermeld op de website. Tevens is er een functionaris gegevensbescherming aangesteld. Deze externe functionaris opereert onafhankelijk en ziet onder andere toe op de naleving van AVG.

Klachten en geschillen

Wij hebben in 2020 één formeel bezwaar ontvangen bij de klachten- en geschillencommissie. Het betrof een bezwaar tegen aftrek van in het buitenland opgebouwde pensioenrechten. Dit bezwaar is door het bestuur niet gegrond verklaard. Inmiddels is een gerechtelijke procedure gestart. Daarnaast ontving Pensioenfonds APF een aantal klachten over de keuze om de aanspreekvorm je/jij te gebruiken in de communicatie. De uitvoeringsorganisatie heeft de betreffende deelnemers uitleg gegeven.

Dwangsommen en boetes

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving. In 2020 zijn aan Pensioenfonds APF geen boetes of sancties met betrekking tot het overtreden van de wet- en regelgeving opgelegd. Door DNB zijn geen aanwijzingen aan het pensioenfonds gegeven, is geen bewindvoerder aangesteld en ook is bevoegdheidsuitoefening van geen enkele orgaan van het pensioenfonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

8 Risicomanagement

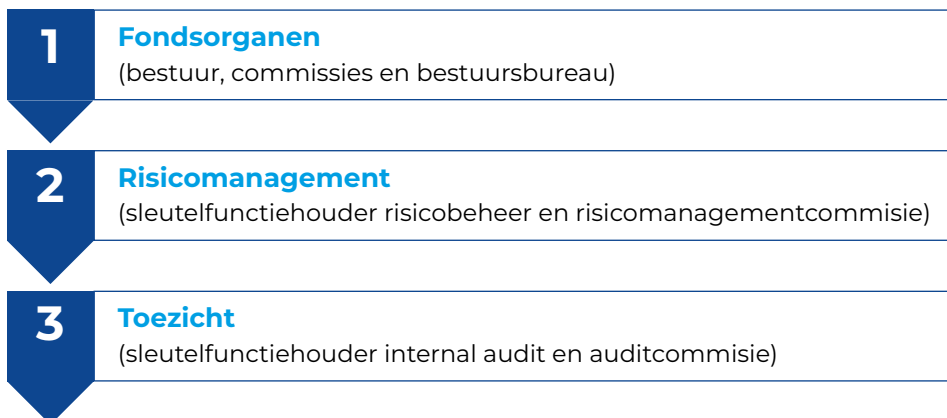
Pensioenfonds APF loopt risico's van uiteenlopende aard. Als bestuur dienen wij deze risico's te beheersen en daarom hebben we de governance zodanig ingericht, dat we de strategische, financiële en niet-financiële risico's voldoende kunnen beheersen. Wij kijken hierbij naar de samenhang tussen de strategie van het pensioenfonds, de risico's die deze kunnen bedreigen en de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van deelnemers en voor het pensioenfonds zelf.

Het bestuur wordt bij deze kerntaak ondersteund door de aangestelde sleutelfunctiehouders risicobeheer, actuariële functie en interne audit. De houders van een sleutelfunctie hebben een rapportage- en meldingsplicht. Zij moeten materiële bevindingen en aanbevelingen in ieder geval melden aan het bestuur van het pensioenfonds. Daarnaast is er een escalatielijn met de raad van toezicht en in het uiterste geval naar de toezichthouder DNB.

De governance van het integraal risicomanagement (IRM) van Pensioenfonds APF is beschreven in het IRM-beleid. Wij werken volgens het zogenaamde 'three lines of defence'-model. De lines of defense vormen gescheiden en elkaar versterkende beheersingsfuncties ten aanzien van risicobeheersing, die onafhankelijk van elkaar functioneren. Het bestuur en de commissies vormen de eerste lijn en zijn verantwoordelijk voor het identificeren, meten, monitoren en managen van de hun toegewezen risico's. Het bestuur is eindverantwoordelijk voor risicomanagement.

In 2020 hebben wij ons IT- en informatiebeveiligingsbeleid geëvalueerd en herzien.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer is voorzitter van de risicomanagementcommissie en heeft een controlefunctie (maar adviseert ook) op het risicobeheersysteem dat door de eerste lijn wordt uitgevoerd. Hij steunt bij zijn werkzaamheden op de werkzaamheden van de eerste lijn van het pensioenfonds, de tweede lijn van de uitvoeringsorganisaties en de sleutelfunctiehouder actuariel. De sleutelfunctiehouder internal audit vormt de derde lijn en controleert de eerste- en tweedelijns activiteiten. Hij steunt bij zijn werkzaamheden op de werkzaamheden van beide andere sleutelfunctiehouders en de derde lijn van de uitvoeringsorganisaties. DNB en AFM zijn onze externe toezichthouders.

In het kader van de genoemde verantwoordelijkheden leveren de voorzitters van de beleggingscommissie, de pensioencommissie en de communicatiecommissie informatie aan bij het bestuursbureau ten behoeve van de integrale risicorapportage.

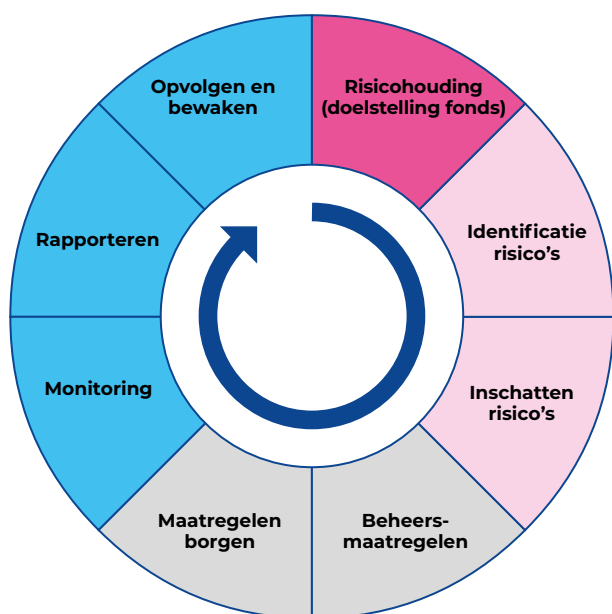
Wij volgen de ontwikkelingen in bestaande en nieuwe- of opkomende risico's en de beheersing daarvan frequent en intensief. De rapportage vindt periodiek plaats en wordt voorbereid door het bestuursbureau. De commissies stellen periodiek een risicorapportage op voor de aan hen toegewezen risico's. Deze wordt aan de risicomangementcommissie gestuurd, die de rapportage kritisch beoordeelt en bevindingen terugkoppelt aan het bestuur.

Op basis van de risicorapportages stelt het bestuursbureau een risicomonitor-rapportage op voor het bestuur. De risicomonitor-rapportage geeft op integrale wijze managementinformatie aan het bestuur. De risicomangementcommissie doet aanbevelingen bij de bevindingen aan het bestuur.

Risicomangementsysteem

Wij hebben het beleid met betrekking tot de beheersing van de risico's van het pensioenfonds vastgelegd in het beleidsdocument Integraal Risicomanagement (IRM-beleid) en de abtn.

Op basis van ons IRM-beleid en onze strategie hebben wij de risicohouding en risicobereidheid bepaalt, risico's geïdentificeerd en ingeschat en hiervoor beheersmaatregelen ingericht. Periodiek wordt over risico's gerapporteerd en worden de beheersmaatregelen geëvalueerd. De beheercyclus kan schematisch als volgt worden weergegeven:

Aan deze cyclus wordt invulling gegeven door het opstellen van jaaragenda's, het uitvoeren van risicoanalyses, het opstellen en evalueren van beleidsdocumenten, het opnemen van risico opinies bij besluitvorming en het volgen en evalueren met behulp van integrale risicorapportages voor het bestuur.

Risicoprofiel

Het bestuur heeft de risicoprofiel van het fonds vastgesteld, dat bestaat uit de risicohouding, de risicobereidheidsprincipes, de risicotolerantiegrenzen en de materiële risico's.

De risicohouding concretiseert de grondhouding van het bestuur en sociale partners ten aanzien van de afweging tussen kansen en risico's. De risicohouding voor financiële risico's waaraan het pensioenfonds is blootgesteld bestaat uit een korte en lange termijn risicohouding.

- ▶ De korte termijn risicohouding is ingevuld via een bandbreedte van + en -3% om het Vereist Eigen Vermogen (VEV) van 16,2% en mag dus bewegen tussen 13,2% en 19,2% van de Technische Voorziening.
- ▶ De lange termijn risicohouding is vertaald naar toegestane grenswaarden voor het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat van de haalbaarheidstoets geeft inzicht in de mate waarin het beleid van het pensioenfonds de pensioenambitie kan waarmaken en moet over een periode van 60 jaar minimaal 90% bedragen.

Het bestuur heeft in 2020 voor de volgende domeinen een risicohouding bepaald en de volgende aandachtsgebieden gescoord op basis van de Risk Appetite Value Chain methodologie.

- ▶ Kapitaalmanagement
- ▶ Reputatiemanagement, met sub-domeinen 'Integriteit/compliance' en 'Imago'
- ▶ Uitvoering en IT, met sub-domeinen 'Kernprocessen' en 'Secundaire processen'
- ▶ Besturingsfilosofie

De risicohoudingen zijn per categorie verder uitgewerkt met risicobereidheidsprincipes. Tenslotte hebben wij voor de belangrijkste risico's key performance en key risk indicatoren opgesteld als tolerantiegrenzen.

Risicoanalyse

Het bestuur heeft de risico's ingedeeld in drie categorieën: strategische risico's, financiële risico's en operationele risico's. In totaal heeft het pensioenfonds circa 50 (sub)risico's benoemd, verdeeld over deze drie categorieën. Per risico wordt de kans ingeschat dat het risico optreedt, de impact die het heeft als het zich voordoet en het effect van de eventuele beheersingsmaatregel. Het resulterende netto risico wordt afgezet tegen de vooraf bepaalde risk appetite. Wanneer het netto risico hoger is dan het risico dat wij maximaal willen nemen, ontstaat er een afwijking. Wanneer er sprake is van een afwijking, dan wordt op een zo kort mogelijke termijn een extra beheersingsmaatregel ingezet om deze te elimineren.

Eigenrisicobeoordeling

In 2020 hebben wij een eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd. Dit is een uitgebreide evaluatie van de materiële risico's die de strategie van het fonds in gevaar kunnen brengen. De ERB is vastgelegd in een ERB-rapportage en aan DNB voorgelegd ter beoordeling.

De ERB heeft als doel inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van Pensioenfonds APF, de materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de deelnemers en voor het pensioenfonds zelf. Gegeven het strategisch belang van de nieuwe regeling in het nieuwe pensioenstelsel in combinatie met het feit dat Pensioenfonds APF twee sponsors heeft, hebben wij extra aandacht besteed aan de gevolgen van de mogelijke keuzes in de pensioenregelingen en het al dan niet invaren in combinatie met het al dan niet aangesloten blijven van de sponsors. Tevens zijn de gevolgen van een aantal economische stressscenario's onderzocht waaronder een klimaat- en pandemiscenario. Tenslotte hebben wij onderzocht of er verbeterpunten zijn ten aanzien van de doeltreffendheid en doelmatigheid van het risicobeheer.

Op basis van een vastgestelde methode zijn de materiële risico's gedetecteerd en beoordeeld. De basis hiervoor vormde de strategie van het fonds en de (financiële) situatie per 30 september 2020. De strategie is gericht op het realiseren van een waardevast pensioen, tevreden deelnemers, het ontwikkelen van een concurrerende propositie voor de nieuwe pensioenregeling binnen het nieuwe pensioenstelsel om de sponsors aan zich te blijven verbinden en het versterken van vernieuwingskracht van Pensioenfonds APF. De financiële positie kwalificeert het bestuur als zorgelijk en de ambitie van waardevast pensioen staat onder druk.

Voor de risicobeoordeling hebben wij gekeken naar een aantal zaken, zoals omgevingsanalyse, SWOT, risico-identificatie (risicoanalyse), formuleren basisscenario, definiëren stressscenario's en de impactanalyse van de stressscenario's. Het bestuur heeft hierdoor goed inzicht in de risico's en is 'in control'.

Uit deze risicobeoordeling kan worden geconcludeerd dat de volgende stressscenario's in relatie tot keuze van de werkgever en/of sociale partners een materieel strategisch risico impliceren:

- ▶ Beide sponsors blijven, een kiest de Wet verbeterde premieregeling, ander kiest Nieuw pensioencontract
- ▶ Beide sponsors blijven, maar varen niet in
- ▶ Een sponsor vertrekt, beide kiezen niet invaren

En de volgende afwijkende economische stressscenario:

- ▶ Economisch deflatiescenario
- ▶ Economisch Pandemie XL-scenario

De beoordeling van deze materieel strategische risico's geeft geen aanleiding om onze strategie en risicohouding aan te passen. Wel hebben we beheersmaatregelen gedefinieerd om de kans en/of impact van deze risico's te verlagen.

Ook hebben wij de doelmatigheid van het risicobeheer beoordeeld. Het bestuur heeft op basis hiervan een aantal acties ter verbetering in het IRM geformuleerd waarmee zij nog beter zal kunnen focussen op de strategische risico's. De acties worden in 2021 afgerond.

Risicomaterialisatie in 2020

Onze risicomonitor in 2020 kende een aantal oranje of rood gemarkeerde risico's. Aan de beheersing hiervan is veel aandacht besteed. Dit betrof met name het pensioenresultaat, de premiedekkingsgraad, de afhankelijkheid van de ondernemingen, de politieke onzekerheid omtrent het nieuwe pensioenstelsel, de complexiteit, de dekkingsoontwikkelingen als gevolg van de coronacrisis, het IT-risico, de kwaliteit dienstverlening en klimaat. De aanhoudende lage rente en de beweeglijkheid op de financiële markten maken het halen van de doelstelling van een waardevast pensioen onzeker en zetten de evenwichtigheid van het premiebeleid onder druk. De ontwikkelingen worden op kwartaalbasis gevolgd. Een aantal risico's zijn inmiddels weer op groen gekomen waaronder IT-risico en kwaliteit dienstverlening.

Ontwikkelingen risicomanagement

Ons risicomanagement heeft zich in het afgelopen jaar verder ontwikkeld. De sleutelfunctiehouder risicobeheer heeft het bestuur ondersteund bij het specificeren van het risicoprofiel, was actief betrokken bij de uitvoering van de ALM-studie en de ERB en heeft voor verschillende onderwerpen risico-opinies onder de aandacht van het bestuur gebracht. Tevens heeft de sleutelfunctiehouder risicobeheer in 2020 zijn eerste twee formele halfjaarrapportages uitgebracht.

Tot slot

Het bestuur verklaart in dit jaarverslag ten aanzien van de financiële verslaggevingsrisico's dat de interne risicobeheersings- en controlesystemen in 2020 een redelijke mate van zekerheid geven, dat de financiële verslaggeving over 2020 geen onjuistheden van materieel belang bevat en dat de risicobeheersings- en controlesystemen naar behoren hebben gewerkt.

Arnhem, 25 mei 2021

Stichting Pensioenfonds APF

Het bestuur

Han Jalink
(voorzitter)

Aldert Boonen

Dick Luijckx
(plaatsvervangend voorzitter/secretaris)

Gerrit-Willem Gramser

Bart Kaster
(penningmeester)

Donald Schut

Bijlage: Personalia

(inclusief nevenfuncties bestuursleden)

Hieronder volgen de personalia van de betrokkenen bij Pensioenfonds APF per 31 december 2020.

Bestuur

Namens de pensioengerechtigden

Han Jalink voorzitter

Namens de werkgevers

Gerrit-Willem Gramser

Bart Kaster penningmeester

Namens de werknemers

Aldert Boonen

Dick Luijckx plaatsvervangend voorzitter/secretaris

Donald Schut

In het kader van het tegengaan van belangenverstrengeling worden de nevenfuncties van de bestuursleden openbaar gemaakt. In het onderstaande overzicht zijn de nevenfuncties van de bestuursleden per 31 december 2020 opgenomen.

Naam	Nevenfunctie	Bij
Aldert Boonen	Bestuurslid Pensioenbestuurder Lid kascontrolecommissie	Pensioenfonds Werk en (Re)Integratie FNV Deventer LTC
Gerrit-Willem Gramser	Group Treasurer	AkzoNobel
Han Jalink	Voorzitter bestuur Voorzitter bestuur Lid klantenraad	Stichting Koningsheide Johanna Kinderfonds Achmea Pensioenservices
Bart Kaster	Director Pensions	Nouryon Specialty Chemicals
Dick Luijckx	Lid klantenraad	Achmea Investment Management
Donald Schut	Manager controlepraktijk	Berghoef Accountants B.V.

Sleutelfunctiehouders

Steven Verschuren risicobeheer

Jack Tol actuariëel

Donald Schut internal audit

Auditcommissie

Donald Schut voorzitter

Henri van der Zee

Beleggingscommissie

Gerrit-Willem Gramser voorzitter
Dick Luijckx
Sevinç Acar

Externe adviseurs beleggingscommissie

Maarten Geerdink
Bas Iserief

Communicatiecommissie

Han Jalink voorzitter
Bart Kaster
Julia Huss
Maurits Beks

Klachten- en geschillencommissie

Han Jalink voorzitter
Aldert Boonen

Pensioencommissie

Aldert Boonen voorzitter
Han Jalink
Bart Kaster

Risicomanagementcommissie

Steven Verschuren voorzitter
Cor van der Sluis

Verantwoordingsorgaan

Namens de pensioengerechtigden

Gert van den Berg voorzitter
Hindrik Kasperts secretaris
Ferd Claassen
Loek van Driel
Theo Meister
Geert van Alphen

Namens de werknemers

Piter Brandenburg
Boudewijn van Schaik

Raad van toezicht

Dirk Jan Smit voorzitter
Dominique Dijkhuis
Erik Voorhoeve

Bestuursbureau

Coen Verdegaal directeur
Elvin van den Hoek
Koos Lieffijn
Willeke Pieters
Jessica Wisse

Adviserend actuaris

Monique van Run

Achmea Pensioenservices

Certificerend actuaris

Jack Tol

Triple A - Risk Finance

Accountant

Johannes Penon

Deloitte Accountants

Compliance officer

Ruud van der Mast

Nederlands Compliance Instituut

VERSLAGEN VERANTWOORDINGSORGAAN EN RAAD VAN TOEZICHT

Verslag van het verantwoordingsorgaan

Verantwoording afleggen is wettelijk verplicht en voor alle direct en indirect betrokkenen van groot belang. Het bestuur legt verantwoording af over het gevoerde beleid en de uitvoering daarvan. Zowel het bestuur als het interne toezicht (de raad van toezicht) zijn verantwoording verschuldigd aan het verantwoordingsorgaan.

De dialoog tussen bestuur, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht vormt de basis voor een goede communicatie over de wijze waarop dit gebeurt. De taken en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd in de statuten en het reglement verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan is ingenomen met de manier waarop het bestuur aan deze dialoog vorm heeft gegeven. Ook met de raad van toezicht heeft het verantwoordingsorgaan met regelmaat overlegd.

Piter Brandenburg heeft eind 2020 een werkkring aanvaard buiten Nouryon en heeft het verantwoordingsorgaan verlaten per 1 februari 2021. Zijn opvolger per die datum is Vincent van Campenhout.

Het verantwoordingsorgaan heeft in het verslagjaar advies uitgebracht over de volgende onderwerpen.

- ▶ De aangepaste klachten- en geschillenregeling. Na een langdurig en intensief proces is een positief advies uitgebracht. Klachten en geschillen zullen in de toekomst regelmaat onderwerp van gesprek blijven tussen het verantwoordingsorgaan en het bestuur.
- ▶ Het voorstel van het bestuur om een toeslag van 0,0% te verlenen per 1 januari 2021 is met tegenzin van een positief advies voorzien. De dekkingsgraad was volgens wettelijke normen te laag om tot indexatie over te mogen gaan.
- ▶ De adviesaanvragen over de uitvoeringsovereenkomsten met AkzoNobel en Nouryon hebben in het verantwoordingsorgaan tot serieuze discussies geleid. Met name de minder duidelijk geformuleerde exitafspraken baren het verantwoordingsorgaan zorgen. Dit onderwerp blijft op onze agenda staan.
- ▶ Het verantwoordingsorgaan heeft zowel het communicatiebeleidsplan als het reglement verantwoordingsorgaan van een positief advies voorzien.
- ▶ De statutenwijziging is door het verantwoordingsorgaan akkoord bevonden.
- ▶ Het voorgestelde nieuwe beloningsbeleid van het bestuur is, voorzien van enkele kanttekeningen, door het verantwoordingsorgaan van een positief advies voorzien.

Het verantwoordingsorgaan heeft negen keer digitaal vergaderd en heeft achtmaal met het gehele bestuur of een delegatie daarvan overleg gevoerd. Met de actuaris en accountant van het fonds is één keer vergaderd.

Met de raad van toezicht is drie keer vergaderd. Door het vertrek van Anne Gram ontstond er een vacature in de raad van toezicht. Het door de raad van toezicht en het verantwoordingsorgaan voorgedragen nieuwe lid (Dominique Dijkhuis), is in het derde kwartaal door het bestuur benoemd.

De administratieve organisatie was op orde. De managementrapportages waren informatief en gaven een goed beeld van het beleid en de acties van het bestuur.

Er zijn stappen gezet in nauwe samenwerking met de uitvoerder om de administratieve en uitvoeringsprocessen verder te automatiseren, nog efficiënter te maken en voor te bereiden op de komende veranderingen die het gevolg zullen zijn van de nieuwe pensioenwetgeving.

In het verslagjaar is het verantwoordingsorgaan begonnen zich voor te bereiden op de veranderingen die zich in de transitieperiode naar het nieuwe pensioenstelsel zullen voordoen. Evenwichtige belangenbehartiging is en blijft daarbij een belangrijk aandachtspunt.

Samenvattend is het verantwoordingsorgaan van mening dat het bestuur zich, naar de mogelijkheden die tot haar beschikking staan, op een gedegen manier van haar taak heeft gekweten.

Reactie bestuur op het verslag van het verantwoordingsorgaan

Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan hartelijk voor de bevindingen over het gevoerde beleid in 2020.

Samenwerking

Evenals in voorgaande jaren onderschrijft het bestuur het belang van een goede onderlinge samenwerking met het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Het bestuur is positief over de wijze waarop de leden van het verantwoordingsorgaan hun rol vervullen en spreekt haar waardering uit over de constructieve en open wijze waarop het verantwoordingsorgaan zich voor het pensioenfonds heeft ingezet. Het bestuur kijkt uit naar verdere uitbouw van de relatie in 2021.

In het jaar 2020 is wederom een gezamenlijke heidedag georganiseerd, met ook de raad van toezicht. Deze strategische dag is van alle zijden goed bevallen. Het bestuur is daarnaast content met de positieve onderlinge verhoudingen, met de uitwisseling van gezichtspunten en met de uitgebrachte adviezen in 2020.

Toekomst

Het bestuur kijkt scherp naar ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds. Daarbij zal het bestuur de strategische doelstellingen vertalen in adequate acties. In het jaar 2021 zal dat voornamelijk gericht zijn op het nieuwe pensioenstelsel en alle keuzes daaromtrent, waarbij ook het verantwoordingsorgaan nauw betrokken zal worden. Het bestuur onderschrijft het belang van evenwichtige belangenafweging, zoals dat door het verantwoordingsorgaan wordt benoemd voor 2021.

Dankwoord

Het bestuur bedankt Piter Brandenburg voor zijn bijdrage aan Pensioenfonds APF in de afgelopen jaren. Tot slot spreekt het bestuur waardering uit voor de betrokkenheid van alle leden van het verantwoordingsorgaan en bedankt hen voor hun inzet in 2020.

Verslag van de raad van toezicht

Algemeen

Het interne toezicht bij Pensioenfonds APF wordt uitgevoerd door een raad van toezicht. De raad van toezicht heeft de wettelijke opdracht toezicht te houden op het beleid van het bestuur en op de algemene gang van zaken binnen Pensioenfonds APF. De bevoegdheden, rechten en werkwijze van de raad van toezicht zijn nader vastgelegd in een door het bestuur vastgesteld reglement.

De raad van toezicht heeft in grote openheid kunnen functioneren. Zij heeft continu toegang gehad tot het online bestuurdersportaal met alle relevante documenten met betrekking tot het pensioenfonds. De raad heeft overleg gehad met leden van en met het voltallige bestuur en het verantwoordingsorgaan. Daarnaast heeft de raad gesprekken gevoerd met de accountant, certificerend actuaris (tevens de sleutelfunctiehouder actuarieel), sleutelfunctiehouder risicobeheer, sleutelfunctiehouder internal audit, compliance officer en medewerkers van het bestuursbureau. Alle bij het pensioenfonds betrokken bestuurs- en commissieleden die de raad wenste te spreken, hebben zich beschikbaar gesteld en op alle vragen is zonder terughoudendheid antwoord gegeven.

Halverwege 2020 is afscheid genomen van raadslid Anne Gram, wegens het bereiken van haar maximale termijn. We danken Anne voor de constructieve samenwerking in de afgelopen jaren.

Na een zorgvuldig zoektraject heeft het verantwoordingsorgaan een bindende voordracht gedaan voor de opvolging. Op grond hiervan is Dominique Dijkhuis per 1 september 2020 gestart als lid van de raad van toezicht, met als specifiek aandachtsgebied balans- en vermogensbeheer.

Bevindingen en aanbevelingen

Coronacrisis

De raad van toezicht ziet terug op een uitzonderlijk jaar. De wereldwijde uitbraak van het coronavirus heeft een ongekende impact gehad op de gezondheid en het leven van velen en ingrijpende gevolgen voor de economie. De sterke daling van beurskoersen in combinatie met de al lage rente zorgden in de eerste maanden van 2020 voor een forse verslechtering van de financiële positie van het fonds. De dekkingsgraad bereikte eind maart het kritieke niveau. In de tweede helft van het jaar hebben financiële markten een enorm herstel laten zien. Ook de dekkingsgraad herstelde, weliswaar licht, maar wel zodanig dat extra maatregelen niet nodig waren.

De crisis legde daarnaast druk op de continuïteit van de bedrijfsvoering. De door de overheid opgestelde richtlijnen (lockdown) betekenden dat besluitvormings- en uitvoeringsprocessen geheel digitaal, vanuit huis, moesten plaatsvinden. Dit stelde eisen aan de flexibiliteit van alle betrokkenen en aan de kwaliteit en continuïteit van systemen en uitvoeringpartners.

De genoemde beperkingen hebben echter nauwelijks invloed gehad op de activiteiten van het fonds.

De beleidsbepaling en monitoring van beleid en uitvoering zijn onverkort doorgegaan en het bestuur heeft zijn agenda voor 2020 nagenoeg geheel kunnen uitvoeren. De raad is van mening dat het bestuur adequaat heeft gehandeld om de bestuurlijke en operationele continuïteit te waarborgen.

De coronacrisis heeft het fonds voor nieuwe uitdagingen geplaatst. Er hebben zich situaties voorgedaan die in scenario's en crisisplannen niet waren voorzien. Mede in dat licht kan het nuttig zijn om het gevoerde crisismanagement te evalueren op mogelijke leer- of verbeterpunten.

Pensioenregeling

Het bestuur heeft in 2020 veel tijd en energie gestoken in de vernieuwing van de uitvoeringsovereenkomsten. Mede doordat het fonds te maken heeft met twee aangesloten werkgevers, met verschillende belangen, was dit een complexe operatie. Het jaar kon worden afgesloten met overeenstemming met beide werkgevers. Net als in 2019 heeft het bestuur ook eind 2020 moeten besluiten tot verlaging van de pensioenopbouw voor 2021. De financiële positie heeft zich in 2020, met name door de lage rente, niet voldoende kunnen verbeteren en een premieverhoging behoorde niet tot de mogelijkheden.

De raad oordeelt dat een zorgvuldig besluitvormingsproces is gevolgd. Er is tijdig overleg gevoerd met sociale partners, de juridische aspecten zijn goed in kaart gebracht en de belangen van alle deelnemers zijn gewogen.

De lage rente, in combinatie met de aanpassing van de UFR, zal de financiële opzet van de regeling ook in 2021 en volgende jaren onder druk blijven zetten. Mede gezien de ontwikkelingen bij de sponsors en de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel zal dit blijvend aandacht vragen van het bestuur.

In de zomer van 2020 is meer duidelijkheid gekomen over de uitwerking van het Pensioenakkoord.

Hoewel de wetgeving nog tot stand moet komen en er dus nog ruim tijd is voor de implementatie, heeft het bestuur het onderwerp voortvarend ter hand genomen. Het bestuur heeft zich goed verdiept in de verschillende pensioencontracten en de daarbij behorende beleidskeuzen. Duidelijk is dat er verschillende verantwoordelijkheden liggen bij werkgevers, sociale partners, het bestuur, de andere organen en deelnemers. Het bestuur heeft het initiatief genomen om in samenspraak met sociale partners een opzet plan van aanpak op te stellen. De raad heeft aangegeven op welke onderwerpen en momenten zij betrokken wil worden.

Governance en organisatie

De raad van toezicht volgt de bestuurlijke uitvoering van het strategisch plan en onderliggende plannen.

In 2020 heeft het bestuur, naar aanleiding van een onderzoek van DNB, veel aandacht besteed aan het aantoonbaar maken van zijn verandervermogen. De raad heeft gedurende het jaar aan de hand van het plan van aanpak en de rapportages de verschillende bestuurlijke acties gevolgd en geconstateerd dat het bestuur op goede wijze uitvoering heeft gegeven aan het plan. Met genoegen heeft de raad geconstateerd dat DNB het onderzoek eind 2020 met een positieve beoordeling heeft afgesloten.

In 2020 hebben de sleutelfuncties verder invulling gekregen. Dit is onder meer zichtbaar geworden door de periodieke rapportages van de verschillende sleutelfunctiehouders. De sleutelfuncties zijn nog relatief nieuw en het is zeker te vroeg om een oordeel te geven over de effectiviteit van de gekozen invulling. In 2021 wil de raad hier nader bijilstaan.

Meer in het algemeen wil de raad het belang van eigenaarschap en duidelijke rollen en verantwoordelijkheden in de governance benadrukken. De raad ondersteunt dan ook van harte het voornemen van het bestuur om deze in 2021 vast te stellen in een matrix van verantwoordelijkheden, bevoegdheden en rollen.

De raad constateert dat de versterking van het bestuursbureau en de door het team ontwikkelde processen en werkwijze heeft geleid tot een duidelijke verbetering van zowel de voorbereiding van bestuurlijke activiteiten als de uitvoering. Met de vele uitdagingen in het vooruitzicht is de optimale bezetting mogelijk nog wel een aandachtspunt. Wellicht bieden een flexibele schil of het partnerschap met de uitvoeringsorganisatie hiervoor oplossingen.

De raad constateert dat het bestuur met de pensioenuitvoerder in gesprek is over de toekomstige strategische relatie. Mede met het oog op de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel acht de raad het een goede ontwikkeling om een duurzame relatie te overwegen en bereid te zijn in elkaar te investeren. Dit is een ontwikkeling die zich breder voordoet in de sector. Zaak is wel om kritisch en zakelijk te blijven.

Risicomanagement

Het risicomanagement is al enkele jaren in ontwikkeling, mede door de verplichting van de sleutelfunctie risicobeheer per 1 september 2019. De raad ziet dat het bestuur duidelijke stappen zet om het risicomanagement naar een hoger volwassenheidsniveau te tillen. Zo heeft het bestuur in 2020 zeer uitvoerig aandacht besteed aan het formuleren van de belangrijkste strategische risico's en naar de impact van die risico's gekeken. Dit alles heeft zijn weerslag gevonden in de eerste eigenrisicobeoordeling (ERB) van het fonds. De raad spreekt zijn waardering uit over deze ERB. In vervolg op voornoemde activiteiten staat voor 2021 een actualisering van het IRM-beleid op de agenda.

Uitgangspunt voor het risicomanagement is dat risico's consistent en zichtbaar worden meegewogen in de besluitvorming door het bestuur. In de visie van de raad ligt de verantwoordelijkheid hiervoor bij de sleutelfunctiehouder risicobeheer. De raad beveelt aan om ook verantwoordelijkheden en bevoegdheden inzake risicobeheer kritisch na te gaan en te betrekken in de bovengenoemde voorgenomen actie van het bestuur.

Balans- en vermogensbeheer

De raad van toezicht ziet dat het bestuur in 2020 een aanscherping van de gehele beleggingscyclus heeft doorgevoerd. Zo zijn de investment beliefs herijkt, met onder andere een verschuiving van actief naar passief beheer als gevolg. Verder is een ALM-studie uitgevoerd, waarbij uitdrukkelijk ook rekening is gehouden met een lagerentescenario. Deze studie heeft onder meer geleid tot aanpassing van het renteafdekkingsbeleid. Verder wordt door middel van investment cases het beleid verder onderbouwd. Ook zijn stappen ondernomen om het duurzaamheidsbeleid te verdiepen. Tenslotte is de beleggingscommissie versterkt met een extern lid en is een nieuwe adviseur aangetrokken.

De raad is van mening dat het bestuur met deze acties goede stappen heeft gezet, maar ziet ook nog verschillende uitdagingen. Zo vraagt de complexiteit van de portefeuille aandacht. De raad ziet onvoldoende in hoeverre de complexiteit en de veelvoud van beleggingscategorieën en managers waarde toevoegt. De raad beveelt aan om in de besluitvorming over de beleggingsportefeuille de kosten, vereiste governanceaandacht en mogelijke beheersingsrisico's expliciet mee te wegen. Daarbij doet de raad de aanbeveling na te denken hoe de beleggingsportefeuille simpeler ingericht kan worden. De vervanging van zes aandelenmandaten naar één mandaat passief beheer met impact inzake duurzaamheid is een goede stap in de juiste richting.

De raad begrijpt dat het bestuur na de verdieping in het afgelopen jaar in 2021 tot verdere uitwerking van het duurzaamheidsbeleid wil komen. Graag ziet de raad dat het bestuur in die uitwerking ook expliciteert wat het met zijn beleid duurzaam beleggen in de maatschappij wil bereiken. Zo kan het fonds komen tot concrete en meetbare (impact)doelstellingen. Bij de uitwerking van het beleid duurzaam beleggen vraagt de raad in het bijzonder aandacht voor de impact van het klimaatrisico op de beleggingen.

Evenwichtige belangenafweging

De evenwichtige belangenafweging door het bestuur is op grond van de wet een specifiek aandachtspunt voor het interne toezicht. De raad constateert dat evenwichtige belangenafweging een standaard aandachtspunt is in de besluitvormingsprocessen en door het bestuur concreet wordt ingevuld en zichtbaar gemaakt. Het verantwoordingsorgaan wordt hierbij betrokken en is ook alert op mogelijke belangentegenstellingen tussen betrokken groepen. De besluitvorming over het verlagen van de pensioenopbouw, binnen het kader van de ALM-studie en bij het project BP-unitisering, vormen hiervan een goed voorbeeld.

Het bestuur heeft het draagvlak bevorderd, onder andere door het tijdig en goed communiceren en delen van haar afwegingen met de (vertegenwoordigers van) belanghebbenden.

Reactie bestuur op verslag van de raad van toezicht

Ook in 2020 is op een open en constructieve wijze met de raad van toezicht gesproken en samengewerkt. Het bestuur heeft tijdens de gezamenlijke vergadering van 18 februari 2021 mondeling kennis genomen van de concept bevindingen. Wij bedanken de raad van toezicht voor het bevindingenverslag. Het bestuur is content met de positieve onderlinge verhoudingen en de uitwisseling van gezichtspunten.

Het bestuur neemt de aanbevelingen van de raad van toezicht ter harte. Hieronder volgt een eerste reactie op enkele punten:

- ▶ Het bestuur onderkent dat de coronacrisis het fonds voor nieuwe uitdagingen heeft geplaatst en dat zich situaties hebben voorgedaan die in scenario's en crisisplannen niet waren voorzien. Wij zijn, gezamenlijk, flexibel omgegaan met deze bijzondere situatie en dankzij het digitaal vergaderen konden de overleggen doorgang vinden. De evaluatie van het gevoerde crisismanagement heeft plaatsgevonden en verbeterpunten zijn benoemd en worden uitgewerkt. Hierbij wordt de kanttekening geplaatst dat het bestuur zich ervan bewust is dat de ene crisis niet de andere crisis zal zijn.
- ▶ Het bestuur heeft in de ALM-studie scenario's doorgerekend met een langdurig laag blijvende rente. De impact van de aanpassing van de UFR rente zal een negatieve impact hebben. Het renteafdeckingsbeleid is aangepast. Wij gaan vanaf 2021 dynamisch om met de mate van afdekking van het renterisico. Daarbij is een staffel samengesteld die afhankelijk is van het niveau van de 20-jaars euro-swaprente. De financiële positie was gedurende 2020 zeker een groot aandachtspunt. Dit heeft direct impact op onze deelnemers en ook op de toekomstmogelijkheden. Richting het eind van 2020 kwam het fonds in rustiger vaarwater; deze trend heeft zich begin 2021 verder voortgezet.
- ▶ Het bestuur heeft veel aandacht voor het strategisch beleggingsbeleid. De herijkte investment beliefs en geformuleerde strategische doelstellingen inzake rendement, risico, duurzaamheid en kosten zullen het bestuur helpen in alle afwegingen.
- ▶ Het bestuur heeft haar duurzaamheidsbeleid herijkt. De wettelijke ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid gaan snel. We willen onze visie op duurzaamheid vormgeven in de beleggingsportefeuille waarbij we ons zeer bewust zijn van onze maatschappelijke rol, maar ook van onze belangrijke doelstelling om voor onze deelnemers een waardevast pensioen te kunnen waarmaken. Wij zijn ons bewust van het klimaatrisico en een scenario is doorgerekend waardoor de impact op de beleggingen inzichtelijk is. Steeds concreter zullen de mandaten aangestuurd gaan worden op duurzaamheid. De raad van toezicht zal betrokken worden bij de te nemen stappen.
- ▶ De risicobeheerfunctie functioneert, ook naar de mening van het bestuur, nog niet optimaal. Het bestuur doet inmiddels onderzoek naar mogelijkheden om de opzet en werking van het risicobeheer te verbeteren, mogelijk door de opzet hiervan aan te passen. Wij zullen de raad van toezicht vragen om input voor de brainstormfase, om te komen tot een optimale werking van de risicobeheerfunctie, waarbij een goede mix van efficiency en toegevoegde waarde het uitgangspunt is.

Het bestuur bedankt Anne Gram hartelijk voor haar bijdrage in de afgelopen jaren. Verder kijkt het bestuur uit naar voortzetting van de prettige en professionele samenwerking met de drie leden van de raad van toezicht.

JAAARREKENING

1 Balans per 31 december 2020

Na resultaatbestemming
(euro x mln)

ACTIVA

		2020	2019
Beleggingen voor risico fonds	(1)	5.892,1	5.712,0
Beleggingen voor risico deelnemers	(2)	141,6	150,8
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(3)	8,3	8,8
Vorderingen en overlopende activa	(4)	10,5	11,6
Overige activa	(5)	44,3	5,6
Totaal		6.096,8	5.888,8

PASSIVA

		2020	2019
Stichtingskapitaal en reserves	(6)		
Stichtingskapitaal		0,1	0,1
Algemene reserve		48,9	237,1
		49,0	237,2
Achtergestelde lening	(7)	100,0	100,0
Technische voorzieningen voor risico fonds	(8)	5.561,9	5.237,9
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(9)	141,6	150,8
Overige schulden en overlopende passiva	(10)	244,3	162,9
Totaal		6.096,8	5.888,8

Dekkingsgraad op basis van FTK (in %)

Actuele dekkingsgraad		101,7	106,3
Beleidsdekkingsgraad		96,1	104,1

2 Staat van baten en lasten

(euro x mln)

BATEN

		2020	2019
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	(11)	66,7	69,5
Premiebijdragen voor risico deelnemers	(12)	9,4	9,6
Beleggingsresultaten voor risico fonds	(13)	258,5	679,0
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	(14)	3,4	27,5
		338,0	785,6

LASTEN

		2020	2019
Pensioenuitkeringen	(15)	202,8	205,8
Pensioenuitvoeringskosten	(16)	5,0	4,6
Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds	(17)	324,0	464,3
pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	(18)	-9,2	25,9
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(19)	0,5	0,4
Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds	(20)	-0,1	1,5
Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers	(21)	-0,1	-0,1
Herverzekeringen	(22)	-0,2	-0,2
Overige lasten	(23)	3,5	3,5
		526,2	705,7
Saldo van baten en lasten		-188,2	79,9
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		-188,2	79,9

(*) De nummering verwijst naar de toelichting

3 Kasstroomoverzicht

(euro x mln)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2020	2019
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico fonds	67,8	73,3
Ontvangen premiebijdragen voor risico deelnemers	9,4	9,6
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	1,1	2,3
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico deelnemers	0,1	0,1
Betaalde pensioenuitkeringen	-202,7	-205,6
Ontvangen herverzekeringen	0,2	0,2
Betaalde waardeoverdrachten voor risico fonds	-1,1	-3,7
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-4,9	-4,8
Betaalde rente achtergestelde lening	-3,5	-3,5
	-133,6	-132,1
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	4.353,5	4.275,3
Betaald inzake aankopen beleggingen	-4.298,0	-4.228,7
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	83,3	107,7
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	46,2	-6,3
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-12,7	-10,8
	172,3	137,2
Mutatie liquide middelen	38,7	5,1
Verloop geldmiddelen		
	2020	2019
Liquide middelen per 1 januari	5,6	0,5
Mutatie liquide middelen	38,7	5,1
Liquide middelen per 31 december	44,3	5,6

4 Algemene toelichting

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds APF, statutair gevestigd te Arnhem Velperweg 76, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan pensioengerechtigden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Tevens verstrekt het fonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers.

Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomsten en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds APF.

De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41047382.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610.

De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in miljoenen euro's, tenzij anders is aangegeven. In de balans en de staat van baten en lasten zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand verslagjaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf 'schattingswijzigingen'.

Schattingswijzigingen

In september heeft het Koninklijk Actuarieel Genootschap (AG) de nieuwe prognosetafel AG2020 gepubliceerd. Het fonds heeft besloten de voorziening pensioenverplichtingen (VPV) te baseren op deze tafel. Hierdoor is een bedrag van € 127,0 mln. aan de VPV onttrokken. Ook de ervaringssterfte is hierop aangepast, waardoor de VPV daalde met een bedrag van € 11,1 mln. Daarnaast is een wijziging in de partnerfrequenties doorgevoerd, wat een stijging van de VPV met € 10,3 mln tot gevolg had. Tot slot is er een wijziging in de kostenvoorziening doorgevoerd, wat een stijging van de VPV met 10,9 mln tot gevolg had.

Deze wijzigingen zijn ultimo 2020 in de VPV verwerkt onder 'wijziging actuariële uitgangspunten'.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname in de balans en staat van baten en lasten

Een actief is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een verplichting is in de balans opgenomen, als het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Een actief of verplichting is niet (meer) in de balans opgenomen:

- ▶ Als door een transactie (nagenoeg) alle toekomstige economische voordelen en (nagenoeg) alle risico's van een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen.
- ▶ Vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Hierdoor kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties", die zowel een actief als een passief kan zijn.

Baten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermeerdering van het economisch potentieel – samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting – heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Lasten zijn in de staat van baten en lasten opgenomen, als een vermindering van het economisch potentieel – samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting – heeft plaatsgevonden en de waarde daarvan betrouwbaar is vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een actief en een verplichting zijn gesaldeerd (netto) opgenomen, als er sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen én de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De hiermee samenhangende rentebaten en rentelasten zijn eveneens gesaldeerd opgenomen.

Reële waarde

Activa en verplichtingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, tenzij anders is aangegeven.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening volgens Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt, die van invloed zijn op de grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa, verplichtingen, baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren, die – gegeven de omstandigheden – als redelijk zijn beschouwd. De mogelijke effecten van Covid-19 zijn nog niet in de technische grondslagen van het pensioenfonds verwerkt. Gegeven de huidige beschikbare informatie vindt het bestuur dat de gehanteerde grondslagen de best mogelijke schatting van de verplichtingen van het pensioenfonds weergeven.

De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen, die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen zijn opgenomen:

- ▶ in het verslagjaar waarin de schatting is herzien, als de herziening alleen voor dat verslagjaar gevolgen heeft, of
- ▶ in het verslagjaar van herziening en toekomstige verslagjaren, als de herziening gevolgen heeft voor zowel het verslagjaar als toekomstige verslagjaren.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Koersen ten opzichte van de Euro:

	2020	2019
US dollar	1,2236	1,1225
Britse pond	0,8951	0,8474
Japanse yen	126,3255	121,9877
Zwitserse frank	1,0816	1,0870
Zweedse kroon	10,0485	10,5078
Deense kroon	7,4435	7,4725
Noorse kroon	10,4760	9,8638
Canadese dollar	1,5588	1,4556
Australische dollar	1,5856	1,5969
Hong Kong dollar	9,4873	8,7463

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico fonds

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen van dat soort beleggingen.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de reële waarde die is bepaald op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Voor niet-beursgenoteerde participaties is dit de door de vermogensbeheerder afgegeven intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de per balansdatum geldende beurskoers. Niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het fonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. Niet-beursgenoteerde vastrentende waarden zijn gewaardeerd op basis van de geschatte toekomstige nettokasstromen (rente en aflossingen) die uit de beleggingen zullen voortvloeien, contant gemaakt tegen de geldende marktrente en rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingmodellen. Positieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder derivaten. Negatieve posities uit hoofde van derivatencontracten ultimo verslagjaar worden gepresenteerd onder overige schulden en overlopende passiva.

Overige beleggingen

Commodities

De commodities worden gewaardeerd tegen actuele waarde, te weten de som van de relevante marktnoteringen van de commodity future notes en de contante waarde van het obligatiedeel.

Herbelegd collateral

Effecten zijnde herbelegd cash collateral worden gewaardeerd tegen actuele waarde conform de beleggingscategorie waartoe de belegging behoort. Bij het ontbreken van een beurskoers wordt gebruik gemaakt van waarderingmodellen waarin wordt uitgegaan van bepaalde veronderstellingen, bijvoorbeeld ten aanzien van kredietrisico, vervroegde aflossingen en rentecurves.

Hedge funds

De hedge funds worden gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de beheerder van het fonds afgegeven waarde, zijnde een benadering van de marktwaarde. De waardering geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Geldmarktfondsen

Geldmarktfondsen worden gewaardeerd tegen reële waarde. De waardering hiervan geschiedt tegen de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Securities lending

Het fonds neemt deel aan een securities lending programma, waarbij bepaalde effecten voor een korte periode worden uitgeleend aan andere marktpartijen. Beleggingen die in het kader van een securities lending contract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Uit securities lending voortvloeiende baten en lasten worden in de directe beleggingsopbrengsten verwerkt.

Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor rekening van het fonds worden aangehouden. Voor risico van deelnemers wordt belegd in aandelen en obligaties.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

De herverzekerde pensioenverplichtingen zijn gewaardeerd tegen de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringspolissen, berekend volgens de door het fonds gehanteerde actuariële grondslagen.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

Overige activa

Onder overige activa zijn liquide middelen opgenomen, voor zover dit onmiddellijk opeisbare banktegoeden zijn. Liquide middelen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties zijn opgenomen onder beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld voor het opvangen van niet gekwantificeerde risico's, zoals algemene bedrijfsrisico's en kostenrisico's, als buffer voor beleggingsrisico's en als bron voor mogelijke toekomstige toeslagen. Het saldo van baten en lasten wordt via de resultaatbestemming toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserve, al naar gelang de uitkomst.

Achtergestelde lening

Op 30 september 2005 is door AkzoNobel een lening verstrekt van € 100 mln. met een rentepercentage van 3,5%. Aan de aflossing van de lening zijn voorwaarden verbonden betreffende de vermogenspositie op aflossingsdatum en het oordeel van DNB hierover. Waardering vindt plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Bij het fonds is de geamortiseerde kostprijs gelijk aan de nominale waarde. Deze lening is achtergesteld bij alle andere schulden.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening pensioenverplichtingen (VPV) voor risico van het fonds wordt gewaardeerd op reële waarde (marktwaarde). De reële waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de toegekende onvoorwaardelijke toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo boekjaar.

Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum verleende toeslagen zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt voor arbeidsongeschikten rekening gehouden met de tot pensioendatum op te bouwen pensioenaanspraken.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

Marktrente

Gebaseerd op de rentetermijnstructuur, zoals gepubliceerd door DNB, per einde boekjaar. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met gebruikmaking van de UFR-methodiek.

Overlevingstafels

Prognosetafel AG2020, startjaar 2021 (2019: Prognosetafel AG2018, startjaar 2020). Hierbij worden leeftijdsafhankelijke sterftecorrecties toegepast, gebaseerd op de fondsspecifieke ervaringssterfte. Het gebruikte model is een combinatie tussen de waargenomen sterfte binnen het fonds en een extern model.

Partnerfrequentie

Voor het nabestaandenpensioen tot de pensioendatum wordt het zogenaamde onbepaalde partnersysteem gehanteerd. De gehanteerde partnerfrequenties zijn gelijk aan de fondsspecifieke samenlevingsfrequenties voor APF. Voor het uitruilbaar partnerpensioen worden de partnerfrequenties vanaf 60 jaar verondersteld gelijk te zijn aan 1. Voor de pensioentrekkenden wordt rekening gehouden met de werkelijke burgerlijke staat en gereserveerd volgens het bepaalde partnersysteem.

Leeftijdsverschil man-vrouw

De partner van een mannelijke (ex)deelnemer wordt geacht drie jaar jonger te zijn; de partner van een vrouwelijke (ex)deelnemer wordt geacht drie jaar ouder te zijn.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

De voorziening voor toekomstige excassokosten is gelijk aan 2,2% (2019: 2,0%) van de netto voorziening pensioenverplichtingen. Deze voorziening is begrepen in de VPV.

Grondslag voor wezenpensioen

Voor het uitgesteld wezenpensioen is een opslag van 0,2% (2019: 0,2%) gehanteerd op de VPV voor uitgesteld levenslang ouderdompensioen voor niet-pensioentrekkende deelnemers.

Overige componenten van de technische voorzieningen

Het fonds houdt een IBNR voorziening aan om rekening te houden met de toekomstige schadelast voor zieke deelnemers op balansdatum die na twee wachtjaren arbeidsongeschikt kunnen worden verklaard. De verplichting wordt geschat op basis van de risicopremie voor arbeidsongeschiktheid waarbij wordt uitgegaan van een opgave van alle ziektegevallen van dat moment. Afhankelijk van de verstreken duur van de ziekmelding is per persoon een inschatting gemaakt van de schade.

Het fonds baseert zich op een jaarlijks door de werkgever aangeleverd bestand met werknemers die op balansdatum 31 december ziek zijn. Vervolgens worden met behulp van overlevings- en invalideringskansen op deelnemersniveau risicokapitalen arbeidsongeschiktheid (premie vrijstelling en AO-uitkering) vastgesteld. Op basis van anciënniteit van de ziekmeldingen wordt uiteindelijk een (verloop van de) IBNR afgeleid voor deze zieke deelnemers, zijnde mogelijke schadegevallen voor het fonds.

Aan de berekening van de IBNR voorziening liggen dezelfde actuariële grondslagen en veronderstellingen ten grondslag als gehanteerd bij de vaststelling van de VPV. Daarnaast wordt géén revalidatie verondersteld en zijn de invalideringskansen afhankelijk verondersteld van anciënniteit van de ziekmelding. Voor mannen en vrouwen die maximaal 1 kwartaal ziek zijn geldt een invalideringskans van 5%; na maximaal 2 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 10%; na maximaal 3 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 20%; na maximaal 4 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 30%; na maximaal 5 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 50%; na maximaal 6 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 75%; en na meer dan 6 kwartalen ziekte geldt een invalideringskans van 100%.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De waardering van de voorziening pensioenverplichting voor risico deelnemers is bepaald door de waardering van de tegenover deze voorziening aangehouden beleggingen.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva zijn bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Daarna tegen de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde als er geen sprake is van transactiekosten).

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Voor zover niet anders vermeld worden baten en lasten verwerkt in het resultaat van het jaar waarop zij betrekking hebben.

Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Premiebijdragen voor risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar)bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten risico fonds

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Directe beleggingsopbrengsten zijn rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten, e.d. Dividend is verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Indirecte beleggingsopbrengsten zijn gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten:

- ▶ Er is geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen.
- ▶ Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen.
- ▶ Verkoopkosten zijn verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan. Exploitatiekosten van onroerende zaken in exploitatie zijn in de kosten van vermogensbeheer opgenomen.

Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico fonds.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

Pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Saldo overdrachten van rechten risico fonds

Dit is het saldo van overgenomen en overgedragen pensioenaanspraken.

Overige baten

De overige baten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Overige lasten

De overige lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

5 Toelichting op de balans

(bedragen in miljoen euro)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico fonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Aftrek risico deelnemers	Totaal
Stand per 1 januari 2020	545,8	1.523,4	2.959,8	94,6	625,6	-150,8	5.598,4
Aankopen	110,7	867,8	2.181,4	-	1.138,5	-9,5	4.288,9
Verkopen	-111,9	-842,8	-2.391,2	-53,0	-955,0	22,1	-4.331,8
Overige mutaties	-	-	-4,5	0,8	17,8	-	14,1
Waardemutaties	-43,9	12,4	43,3	175,5	4,1	-3,4	188,0
Stand per 31 december 2020	500,7	1.560,8	2.788,8	217,9	831,0	-141,6	5.757,6

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

134,5

5.892,1

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten	Overige beleggingen	Aftrek risico deelnemers	Totaal
Stand per 1 januari 2019	484,0	1.294,3	2.811,8	-31,4	637,5	-124,9	5.071,3
Aankopen	112,7	771,3	2.004,4	53,0	1.287,7	-9,7	4.219,4
Verkopen	-116,6	-842,7	-2.017,5	-	-1.298,9	11,3	-4.264,4
Overige mutaties	0,1	-0,1	-2,3	1,1	-10,1	-	-11,3
Waardemutaties	65,6	300,6	163,4	71,9	9,4	-27,5	583,4
Stand per 31 december 2019	545,8	1.523,4	2.959,8	94,6	625,6	-150,8	5.598,4

Bij: Derivaten met een negatieve waarde

113,6

5.712,0

De overige mutaties hebben o.a. betrekking op mutaties liquide middelen onder beheer bij de vermogensbeheerder, lopende interest en nog af te handelen beleggingstransacties. De derivaten en collateral met een negatieve positie zijn opgenomen onder de overige schulden.

Reële waarde

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het fonds gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor de meerderheid van de financiële instrumenten van het fonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen. Echter, bepaalde financiële instrumenten zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van contante waardeberekeningen, de intrinsieke waarde of een andere methode.

- ▶ Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld aan een effectenbeurs of betreffen liquide middelen. Hieronder vallen (vastgoed)aandelen en obligaties.
- ▶ De netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.
- ▶ Intrinsieke waarde: de marktwaarde ontleend aan de meest recente rapportages van de fundmanagers en de fund-to-fund managers. Deze rapportages zijn door een accountant gecontroleerd maar de periode van deze rapportages loopt vaak niet synchroon met het boekjaar van het fonds. Om deze onzekerheid te mitigeren wordt jaarlijks achteraf een aansluiting gemaakt. Ook banktegoeden worden hier gepresenteerd.

Op basis van deze indeling kan het volgende onderscheid worden gemaakt:

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Stand per 31 december 2020						
Vastgoedbeleggingen	202,2	-	-	298,5	-	500,7
Aandelen	1.220,8	-	-	340,0	-	1.560,8
Vastrentende waarden	2.285,6	-	-	503,2	-	2.788,8
Derivaten	-	-	217,9	-	-	217,9
Overige beleggingen	97,0	-	-	734,0	-	831,0
Totaal	3.805,6	-	217,9	1.875,7	-	5.899,2

	Genoteerde marktprijzen	Onafhankelijke taxaties	NCW- berekningen	Intrinsieke waarde	Andere methode(n)	Totaal
Stand per 31 december 2019						
Vastgoedbeleggingen	249,1	-	-	296,7	-	545,8
Aandelen	1.224,9	-	-	298,5	-	1.523,4
Vastrentende waarden	2.469,6	-	-	490,2	-	2.959,8
Derivaten	-	-	94,6	-	-	94,6
Overige beleggingen	36,8	-	-	588,8	-	625,6
Totaal	3.980,4	-	94,6	1.674,2	-	5.749,2

De opgave van de aandelen en vastrentende waarden zijn inclusief de intern belegde beleggingen voor risico deelnemers en inclusief de derivaten met een negatieve positie.

De overige beleggingen zijn inclusief herbelegd en cash collateral uit hoofde van securities lending.

Schattingen van de actuele waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen daarom niet met precisie worden vastgesteld.

Schatting van reële waarde

De belangrijkste gehanteerde methoden en veronderstellingen voor het schatten van de reële waarde van financiële instrumenten zijn:

- ▶ Valutaderivaten: forward transacties worden gewaardeerd op de bestaande koersen.
- ▶ Aandelenderivaten: beursgenoteerde futures worden gewaardeerd op genoteerde marktprijzen.
- ▶ Rentederivaten: rente swaps worden gewaardeerd op basis van de Eonia rentecurve.
- ▶ Vastrentende waarden: netto contante waarde methode wordt bepaald door de te ontvangen kasstromen contant te maken op basis van de geldende marktrente. In de waardering is rekening gehouden met het oninbaarheidsrisico.

Vastgoedbeleggingen

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Beursgenoteerd indirect vastgoed	202,2	249,1
Niet beursgenoteerd indirect vastgoed	298,5	296,7
Totaal	500,7	545,8

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Zelfstandig beursgenoteerde aandelen	1.220,8	1.224,9
Aandelenbeleggingsfondsen	340,0	298,5
Totaal	1.560,8	1.523,4

Per balansdatum is een bedrag van € 172,4 mln (31 december 2019: € 174,0 mln) aan aandelen uitgeleend. Voor het risico van niet teruglevering zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 184,8 mln (31 december 2019: € 185,1 mln).

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Staatsobligaties*	1.493,5	1.636,1
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	764,2	810,7
Obligatiebeleggingsfondsen	134,6	129,1
Hypotheekfondsen	368,6	361,1
Overige	27,9	22,8
Totaal	2.788,8	2.959,8

* Inclusief € 119,0 mln (2019: € 124,5 mln) aan obligaties uitgegeven door financiële instellingen die staatssteun ontvangen.

De obligaties zijn beursgenoteerd.

De hypotheekfondsen en een obligatiebeleggingsfonds zijn niet beursgenoteerd.

Per balansdatum is een bedrag van € 458,5 mln (31 december 2019: € 611,9 mln) aan obligaties uitgeleend. Voor het risico van niet-teruglevering zijn zekerheden ontvangen tot een bedrag van € 471,8 mln (31 december 2019: € 628,9 mln).

Derivaten

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Valutaderivaten	25,5	10,7
Rentederivaten	192,4	83,9
Totaal	217,9	94,6

De derivaten zijn niet beursgenoteerd.

De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen onder overige schulden en overlopende passiva.

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruikgemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het fonds gebruikt derivaten voornamelijk om het valutarisico en het renterisico af te dekken. Eén van de belangrijkste risico's bij derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met geselecteerde partijen met een door Achmea IM, gebaseerd op haar eigen ratingbeleid, gecontroleerde kredietwaardigheid. Bovendien geldt dat zoveel mogelijk wordt gewerkt met onderpand.

De derivatenposities per 31 december 2020:

Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva
Futures	132,3	-	-
Valutatermijncontracten	1.279,0	27,3	1,8
Renteswaps	-200,0	325,1	132,7
Totaal		352,4	134,5

De derivatenposities per 31 december 2019:

Type contract	Contractomvang	Activa	Passiva
Futures	151,9	-	-
Valutatermijncontracten	1.600,6	14,3	3,6
Renteswaps	-505,0	193,9	110,0
Totaal		208,2	113,6

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	31-12-2020	31-12-2019
Specificatie naar soort:		
Commodities (grondstoffen, edele metalen)	355,7	219,0
Herbelegd en cash collateral	97,1	36,8
Liquide middelen	-48,1	-8,3
Hedge funds	281,1	274,7
Geldmarktbeleggingsfondsen	120,5	76,1
Beleggingsdebiteuren	26,6	28,4
Beleggingscrediteuren	-1,9	-1,1
Totaal	831,0	625,6

De commodities en hedge funds zijn niet beursgenoteerd.

Herbelegd en cash collateral kan als volgt worden gesplitst:

	31-12-2020		31-12-2019	
Sector:	Cash	In %	Cash	In %
Financiële instellingen	45,8	47,2	24,0	65,2
Overig	5,0	5,1	3,0	8,2
Overheid	8,5	8,8	5,7	15,5
Cash	37,8	38,9	4,1	11,1
Totaal	97,1	100,0	36,8	100,0

2. Beleggingen voor risico deelnemers

	2020	2019
Stand per 1 januari	150,8	124,9
Premie en stortingen	9,1	9,3
Onttrekkingen	-21,7	-10,9
Beleggingsresultaten voor risico deelnemers	3,4	27,5
Stand per 31 december	141,6	150,8

De beleggingen voor risico deelnemer zijn volgt gespecificeerd:

	31-12-2020	31-12-2019
Aandelen	106,2	114,8
Vastrentende waarden	35,4	36,0
	141,6	150,8

Onder vastrentende waarden zijn zowel de vastrentende waarden als langlopende rentecontracten opgenomen.

3. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen:

	2020	2019
Stand per 1 januari	8,8	9,2
Benodigde interest	-0,5	-
Wijziging marktrente	1,0	0,6
Overige mutaties	-1,0	-0,2
Vrijval uitkeringen herverzekerings	-	-0,8
Stand per 31 december	8,3	8,8

Gecedeerde verzekeringen

De werkgever Akzo Nobel N.V. heeft in het verleden bedrijven overgenomen waarvan de opgebouwde pensioenaanspraken zijn achtergebleven bij de verzekeraar waar het pensioen was ondergebracht. De deelnemers zijn volledig in de regeling van het fonds opgenomen, waarbij ook de bij het overgenomen bedrijf doorgebrachte diensttijd pensioengevend is geworden. De bij de verzekeraar opgebouwde nominale aanspraken worden als aftrekbedrag in aanmerking genomen binnen de regeling van het fonds. Bij pensionering wordt door APF het volledige pensioen uitbetaald. De uitkeringen die bij de betreffende verzekeraars zijn opgebouwd moeten worden gecedeerd aan het fonds.

4. Vorderingen en overlopende activa

	31-12-2020	31-12-2019
Vorderingen op werkgevers	10,5	11,6

Over de vordering op de werkgevers wordt geen intrest berekend.
Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van minder dan één jaar.

5. Overige activa

	31-12-2020	31-12-2019
ABN AMRO	44,3	5,6

Onder de liquide middelen worden kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen opgenomen die onmiddellijk of op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben. De toename van de liquide middelen is het gevolg van een buffer die het fonds aangehouden heeft in verband met de Covid19 pandemie.

Het fonds heeft een kredietfaciliteit van € 18,0 mln.

PASSIVA

6. Stichtingskapitaal en reserves

Mutatieoverzicht eigen vermogen

	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2020	0,1	237,1	237,2
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	-188,2	-188,2
Stand per 31 december 2020	0,1	48,9	49,0

	Stichtings- kapitaal	Algemene reserve	Totaal
Stand per 1 januari 2019	0,1	157,2	157,3
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-	79,9	79,9
Stand per 31 december 2019	0,1	237,1	237,2

Solvabiliteit

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Pensioenvermogen	5.801,5	101,7	5.725,9	106,3
Af: technische voorzieningen	5.703,5	100,0	5.388,7	100,0
Eigen vermogen (inclusief achtergestelde lening)	98,0	1,7	337,2	6,3
Af: vereist eigen vermogen	915,7	16,1	907,1	16,8
Tekort t.o.v. VEV				
Minimaal vereist eigen vermogen	233,5	4,1	219,0	4,1
Actuele dekkingsgraad		101,7		106,3
Beleidsdekkingsgraad		96,1		104,1

De vermogenspositie van het fonds kan worden gekarakteriseerd als dekkingstekort, omdat de actuele dekkinggraad van het fonds lager is dan het vereist eigen vermogen en ook lager ligt dan het minimaal vereist eigen vermogen. Voor de berekening van het vereist eigen vermogen wordt gebruik gemaakt van de door DNB ontwikkelde standaardtoets, de zogenaamde S-toets. De dekkinggraad wordt bepaald door het pensioenvermogen te delen door de technische voorzieningen (inclusief voorziening pensioenverplichting risico deelnemers). Het pensioenvermogen wordt als volgt vastgesteld: totale activa -/- overige schulden en overlopende passiva -/- achtergestelde lening. Voor het berekenen van de dekkinggraad wordt artikel 8 van het Financieel Toetsingskader zodanig geïnterpreteerd dat de achtergestelde lening als onderdeel van het eigen vermogen ultimo 2020 voor € 49,0 mln wordt meegenomen. De actuele dekkinggraad is berekend door het saldo pensioenvermogen € 5.801,5 mln te delen door de technische voorzieningen € 5.703,5 mln en komt daarmee uit op 101,7%.

De beleidsdekkinggraad is het gemiddelde van de dekkinggraad van de afgelopen 12 maanden.

Het verloop van de actuele dekkinggraad is als volgt:

	2020	2019
	In %	In %
Dekkinggraad per 1 januari	106,3	105,3
M1 Premie	-0,4	-0,3
M2 Uitkeringen	0,2	0,2
M3 Toeslagen	-	-
M4 Rentetermijnstructuur	-10,0	-11,5
M5 Rendement	5,1	14,0
M6 Overig	0,5	-1,4
Dekkinggraad per 31 december	101,7	106,3

Herstelplan

Het FTK bepaalt dat pensioenfondsen een herstelplan moeten indienen bij DNB indien de beleidsdekkinggraad onder het niveau van de vereiste dekkinggraad ligt. De vereiste dekkinggraad lag per 31 december 2019 op 117,2% terwijl de beleidsdekkinggraad 104,1% was.

Wij hebben op 31 maart 2020 het herstelplan 2020 ingediend. In dit herstelplan kon worden aangetoond dat wij op basis van de uitgangspunten ruim binnen 10 jaar herstellen tot de vereiste dekkinggraad. DNB heeft het herstelplan beoordeeld. De goedkeuring van DNB is ontvangen op 4 juni 2020.

In het eerste kwartaal van 2021 is het herstelplan 2020 geëvalueerd. Het niveau van de vereiste dekkinggraad lag per 31 december 2020 op 116,1%, terwijl de beleidsdekkinggraad 96,1% was. Omdat de financiële positie onvoldoende is hebben we in het eerste kwartaal van 2021 een aangepast herstelplan 2021 bij DNB ingediend, uitgaande van de actuele situatie. In dit herstelplan 2021 is opnieuw aangetoond dat we ruim binnen 10 jaar kunnen herstellen tot de vereiste dekkinggraad. Op 19 mei 2021 heeft DNB middels een beschikking aangegeven dat zij instemt met het door het pensioenfonds ingediende herstelplan.

7. Achtergestelde lening

Dit betreft een bij AkzoNobel opgenomen achtergestelde lening met een rentepercentage van 3,5%. Er vinden geen tussentijdse aflossingen plaats. Bij faillissement zal de lening afgelost worden nadat alle overige schulden zijn voldaan. De achtergestelde lening mag volgens de FTK regelgeving voor maximaal 50% van het Eigen Vermogen van het fonds worden meegeteld ten behoeve van de dekkingsgraad. Ultimo 2020 is dat voor een bedrag van € 49,0 mln. (2019: € 100,0 mln.). De achtergestelde lening kan uitsluitend met toestemming van toezichthouder DNB worden afgelost.

8. Technische voorzieningen voor risico fonds

Mutatieoverzicht technische voorzieningen

	2020	2019
Stand per 1 januari	5.237,9	4.773,6
- Pensioenopbouw	81,3	79,3
- Toeslagen	-	-0,2
- Rentetoevoeging	-16,8	-11,0
- Pensioenuitkeringen en afkopen	-203,4	-206,0
- Uitvoeringskosten	-2,6	-2,7
- Saldo overdrachten van rechten	-0,3	-1,6
- Wijziging marktrente	560,5	603,8
- Wijziging actuariële uitgangspunten	-116,9	1,9
- Overige wijzigingen	22,2	0,8
Stand per 31 december	5.561,9	5.237,9

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds naar categorie van deelnemers:

	31-12-2020		31-12-2019	
	Aantal		Aantal	
Deelnemers	5.151	1.498,3	5.390	1.415,4
Gewezen deelnemers	10.304	1.309,8	10.456	1.093,4
Pensioengerechtigden	16.676	2.721,5	16.996	2.705,4
IBNR voorziening voor arbeidsongeschiktheid	-	22,5	-	13,2
Overige bestanddelen*	-	9,8	-	10,5
	32.131	5.561,9	32.842	5.237,9

* De overige bestanddelen bestaan onder andere uit een voorziening voor latent wezenpensioen, AOW Eigen Beheer en een voorziening voor premiebijdragen.

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

De technische voorzieningen hebben een langlopend karakter.

Toeslagverlening

De toeslagverlening over de pensioenaanspraken en -rechten als gevolg van de loon- en prijsontwikkelingen is voorwaardelijk. De financiële positie van het fonds speelt hierbij een belangrijke rol.

Het fonds probeert de opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers aan de pensioenregeling te verhogen op basis van de algemene loonindex van AkzoNobel met inachtneming van het daaromtrent bepaalde in het pensioenreglement. Onder de algemene loonindex vallen uitsluitend de inkomensverhogingen die door de directie van AkzoNobel als algemeen worden aangemerkt. Voor gewezen deelnemers wordt het door het CBS gepubliceerde prijsindexcijfer –'CPI Alle Huishoudens Totaal' over de periode september-september – met een maximum van 4% met inachtneming van het bepaalde in het pensioenreglement gebruikt. Er is geen recht op verhoging en het is niet zeker of en in hoeverre verhoging zal plaatsvinden. De toezegging van de verhoging is derhalve voorwaardelijk. Het bestuur beslist of wel of geen toeslagverlening van de pensioenaanspraken plaatsvindt. De verhoging is mede afhankelijk van de vermogenspositie van het fonds.

Toeslagverlening actieven en inactieven in 2020

Eind 2020 vond besluitvorming plaats over verhoging van pensioenaanspraken per 1 januari 2021. In het FTK is bepaald dat (gedeeltelijke) toeslagverlening pas mogelijk is bij een beleidsdekkingsgraad van tenminste 110%. Aangezien de beleidsdekkingsgraad van het fonds ultimo november 2020 zich niet boven 110% bevond kon per 1 januari 2021 geen toeslag worden toegekend.

Inhaaltoeslagen

Onder bepaalde omstandigheden kunnen inhaaltoeslagen worden toegekend. Inhaaltoeslagen zijn toeslagen die worden toegezegd, voor zover in het verleden niet voor 100% toeslag is verleend. Om inhaaltoeslagen te kunnen toekennen is een hoge dekkingsgraad vereist. Inhaaltoeslagen zijn daarom de komende jaren niet te verwachten.

9. Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

	2020	2019
Stand per 1 januari	150,8	124,9
Stortingen	9,1	9,3
Onttrekkingen	-21,7	-10,9
Waardemutaties	3,4	27,5
Stand per 31 december	141,6	150,8

10. Overige schulden en overlopende passiva

	2020	2019
Uitkeringen	2,7	2,5
Derivaten met negatieve waarde	134,5	113,6
Verplichtingen uit hoofde van herbelegd en cash collateral	97,1	36,8
Waardeoverdrachten	-	0,1
Afdracht loonheffing en premies	4,4	4,5
Te betalen kosten	0,7	0,7
Af te dragen BTW uit premie	0,1	0,1
Schulden inzake verlegde BTW	0,2	0,1
Overige schulden	4,6	4,5
	244,3	162,9

De schulden hebben overwegend een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het fonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het fonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het fonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het fonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het fonds de premie voor de deelnemers en de onderneming na afloop van de uitvoeringsovereenkomst moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

	31-12-2020	31-12-2019
Technische voorzieningen	5.703,5	5.388,7
Buffers:		
S1 Renterisico	4,9	83,1
S2 Risico zakelijke waarden	723,2	686,0
S3 Valutarisico	113,4	65,6
S4 Grondstoffenrisico	113,2	107,4
S5 Kredietrisico	250,4	246,5
S6 Verzekeringstechnisch risico	131,8	124,0
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerisico	157,6	149,3
Diversificatie effect	-578,8	-554,8
Totaal S (vereiste buffers)	915,7	907,1
Vereist vermogen (art. 132 Pensioenwet)	6.619,2	6.295,8
Aanwezig vermogen	5.801,5	5.725,9
Tekort	-817,7	-569,9

Het fonds heeft ter afdekking van risico's bepaalde derivatencontracten afgesloten. Hiermee is bij het bepalen van de vereiste buffers op de volgende wijze rekening gehouden:

Renterisico

Op basis van het strategisch beleid wordt tenminste 45% van het renterisico op basis van marktrente afgedekt.

Valutarisico

Voor de beleggingscategorieën aandelen (wereld en opkomende markten) en indirect vastgoed wordt het valutarisico van een aantal valuta strategisch voor 75% afgedekt en voor de beleggingscategorieën bedrijfsobligaties US en obligaties opkomende markten bedraagt deze afdekking 100%. Daarnaast vindt voor de beleggingscategorie High Yield de afdekking plaats binnen de beleggingsinstellingen.

Bij de berekening van de buffers past het fonds de standaardmethode toe, waarbij voor actief beheer van de aandelenportefeuille (S10), op basis van de volatiliteit van deze portefeuille een correctie wordt toegepast voor risico zakelijke waarden. Voor de samenstelling van de beleggingen wordt uitgegaan van de strategische asset mix in de evenwichtssituatie.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- ▶ beleggingsbeleid
- ▶ premiebeleid
- ▶ herverzekeringsbeleid
- ▶ toeslagenbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Het marktrisico omvat het renterisico, het prijs(koers)risico en het valutarisico. De waardedaling van de beleggingen is het prijsrisico. Het fonds belegt in zakelijke waarden en vastrentende waarden. Bij belegging in zakelijke waarden is het de verwachting dat deze op termijn een hoger rendement genereren welke nodig is gezien de toeslagambitie van het fonds. De beheersing van de risico's van beleggingen in zakelijk waarden wordt bereikt door voldoende spreiding over beleggingscategorieën, regio's en sectoren.

Het valutarisico van beleggingen in USD, GBP, JPY, CHF, CAD en AUD wordt volledig afgedekt door het afsluiten van valuta termijn contracten. Het marktrisico wordt op dagelijkse basis beheerst door de uitvoerder in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

S1 Renterisico

Het renterisico is het risico dat door een daling van de markttrente de waarde van de pensioenverplichtingen harder stijgt (verlies) dan de waarde van de vastrentende waarden portefeuille (winst). Het renterisico is expliciet geworden door de overgang van een vaste rekenrente naar een rekenrente op basis van de swapcurve in het kader van het financieel toetsingskader van DNB.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren. De duration geeft aan hoeveel procent bij benadering de reële waarde verandert bij een parallelle verschuiving van de rentecurve met 1 procentpunt. Een hoge duration geeft een hoge gevoeligheid voor veranderingen in de rente weer.

	31-12-2020		31-12-2019	
	Balanswaarde	Duration	Aantal	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	2.788,8	7,2	2.959,8	6,9
Duration van de vastrentende waarden (na derivaten)	3.006,7	12,1	3.054,4	11,4
Duration van de totale portefeuille (na derivaten)*	5.825,5	6,9	5.693,0	6,4
Technische voorzieningen	5.703,4	16,8	5.388,7	16,1

* Betreft duration van de totale portefeuille (na derivaten) exclusief beleggingsvorderingen en -schulden, liquide middelen en lopende interest.

Op balansdatum is de duration van de beleggingen aanzienlijk korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde 'duration-mismatch'. Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur), waardoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt. Het beleid van het fonds is gericht op het verkleinen van de 'duration-mismatch'. De duration mismatch kan worden verkleind door het kopen van meer langlopende obligaties in plaats van aandelen, het binnen de portefeuille vervangen van kortlopende obligaties door langlopende obligaties of door middel van renteswaps of swaptions. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het fonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de 'duration-mismatch' verkleind, maar het fonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het fonds aan de tegenpartij betaalt. Met een swaption kan het fonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het fonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt, maar worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit-, tegenpartij- en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	181,7	6,5	197,2	6,7
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	708,2	25,4	885,5	29,9
Resterende looptijd > 5 jaar	1.898,9	68,1	1.877,1	63,4
	2.788,8	100,0	2.959,8	100,0

S2 Risico zakelijke waarden

Het risico zakelijke waarden oftewel prijsrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden gemitigeerd door diversificatie.

Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Europa	472,0	94,3	496,7	91,0
Noord-Amerika	20,5	4,1	31,1	5,7
Azië	3,6	0,7	9,5	1,7
Oceanië	4,6	0,9	8,5	1,6
	500,7	100,0	545,8	100,0

Specificatie aandelen naar sector:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Energie	19,0	1,2	38,9	2,6
Industrie	111,8	7,2	123,0	8,1
Technologie	311,9	19,9	212,1	13,7
Gezondheidszorg	170,9	11,0	152,7	10,0
Telecommunicatie	130,8	8,4	131,3	8,6
Basismaterialen	75,2	4,8	55,6	3,7
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	201,5	12,9	282,7	18,6
Handel	350,8	22,5	308,5	20,3
Nutsbedrijven	47,4	3,0	83,1	5,5
Diversen	141,5	9,1	135,5	8,9
	1.560,8	100,0	1.523,4	100,0

Specificatie aandelen naar regio:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Europa	336,7	21,6	354,0	23,2
Noord-Amerika	770,2	49,3	731,2	48,0
Azië	123,1	7,9	137,7	9,0
Oceanië	48,9	3,1	32,8	2,2
Opkomende markten	281,9	18,1	267,7	17,6
	1.560,8	100,0	1.523,4	100,0

S3 Valutarisico

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo 2020 circa 33,9% (2019: 33,4%) van de beleggingsportefeuille en is voor 81,4% (2019: 83,1%) afgedekt door de euro. De belangrijkste valuta daarin zijn USD en GBP. Het strategische beleid van het fonds is om USD, GBP, JPY, CHF, CAD en AUD op strategische gewichten af te dekken. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 25,5 mln positief. De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2020	Nettopositie na afdekking 2019
US dollar *	1.220,8	-1.006,1	214,7	-29,0
Britse pond	118,6	-80,4	38,2	-2,1
Japanse yen	83,5	-67,8	15,7	-2,4
Zwitserse frank	63,0	-38,1	24,9	14,3
Zweedse kroon	35,9	-	35,9	28,0
Deense kroon	8,3	-	8,3	7,2
Noorse kroon	10,2	-	10,2	14,2
Canadese dollar	41,3	-26,8	14,5	17,0
Australische dollar	41,6	-19,0	22,6	7,6
Hong Kong dollar	94,7	-	94,7	83,9
Overige valuta	195,5	-	195,5	183,0
	1.913,4	-1.238,2	675,2	321,7

De contractsomvang van de valutaderivaten wijkt af van de contractomvang op pagina 82, omdat de afdekking die plaatsvindt in externe beleggingsfondsen niet in deze tabel is opgenomen.

* Verondersteld wordt dat 25% (2019: 25%) van de emerging markets aandelen gerelateerd zijn aan de Amerikaanse dollar en daarom wordt deze categorie voor 25% afgedekt naar euro.

S4 Grondstoffenrisico

Het fonds belegt conform de beleggingsrichtlijnen middels commodity derivaten in grondstoffen. Vanuit spreidingsoverwegingen en de lange termijn rendementsverwachtingen van grondstoffen is besloten middels een onderweging ten opzichte van het strategisch evenwicht in deze categorie te blijven beleggen.

S5 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het fonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het fonds financiële verliezen lijdt.

Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds; het vragen van extra zekerheden zoals onderpand en dergelijke bij hypothecaire geldleningen en het uitlenen van effecten; het hanteren van prudente verstrekingsnormen bij hypothecaire geldleningen. Ter afdekking van het settlementrisico wordt door het fonds enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementstelsel functioneert. Voordat in nieuwe markten wordt belegd, wordt eerst onderzoek gedaan naar de waarborgen op dit gebied. Met betrekking tot niet-beursgenoteerde beleggingen, met name OTC-derivaten, wordt door het fonds enkel gewerkt met tegenpartijen waarmee ISDA/CSA-overeenkomsten zijn afgesloten zodat posities van het fonds adequaat worden afgedekt door onderpand.

Specificatie vastrentende waarden naar sector:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
Nederlandse overheidsinstellingen	227,4	8,2	176,0	6,0
Buitenlandse overheidsinstellingen	1.220,1	43,8	1.394,5	47,1
Financiële instellingen	773,6	27,5	827,6	27,8
Handel	161,4	5,8	133,6	4,5
Basismaterialen	34,5	1,2	34,3	1,2
Industrie	79,7	2,9	62,4	2,1
Olie en gas	79,9	2,9	81,5	2,8
Nutsbedrijven	64,1	2,3	72,3	2,4
Technologie	32,9	1,2	32,0	1,1
Gezondheidszorg	63,6	2,3	67,8	2,3
Telecommunicatie	37,6	1,4	67,5	2,3
Andere instellingen	14,0	0,5	10,3	0,4
	2.788,8	100,0	2.959,8	100,0

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
AAA	981,4	35,1	942,8	32,0
AA	664,2	23,8	803,1	27,1
A	347,9	12,5	328,7	11,1
BBB	553,6	19,9	634,6	21,4
BB	102,7	3,7	85,5	2,9
B	83,8	3,0	106,1	3,6
CCC	31,0	1,1	24,5	0,8
CC en lager	4,5	0,2	7,0	0,2
Geen rating	19,7	0,7	27,5	0,9
	1.560,8	100,0	1.523,4	100,0

De ratings zijn gebaseerd op de SAC rating, de Syntrus Achmea Composite long term debt rating. Dit is een gemiddelde van de 3 ratings van Moody's, Standard & Poors en Fitch.

Er is blootstelling naar debiteuren vanaf CCC en lager via de beleggingsinstellingen Global Emerging Market Debt Fund en de Global High Yield Pool.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van herbelegd collateral vanuit securities lending kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2020		31-12-2019	
		In %		In %
AAA	10,5	10,8	2,1	5,7
AA	11,2	11,5	12,3	33,5
A	37,6	37,8	18,3	49,7
Cash	37,8	38,9	4,1	11,1
	97,1	100,0	36,8	100,0

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Langlevensrisico

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2020 met adequate correcties voor ervaringssterfte en een opslag voor sterftetrend-ontwikkeling is het langlevensrisico zo goed mogelijk verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Overlijdensrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor nog niet volledig is voorzien.

Arbeidsongeschiktheidsrisico

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen. Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

S7 Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het fonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Waar de overige risicomponenten vooral de langere termijn betreffen (solvabiliteit), gaat het hierbij om de kortere termijn. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies. Inzake het liquiditeitsrisico kan het volgende worden gemeld:

- ▶ Als gevolg van de samenstelling van het verzekerden bestand zijn de uitkeringen structureel hoger dan de premies.
- ▶ Ultimo 2020 zijn er voldoende obligaties, die onmiddellijk zonder waardeverlies verkocht kunnen worden om eventuele onvoorziene uitstroom van geldmiddelen te financieren.

S8 Concentratierisico

Grote posten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote post wordt aangemerkt elke post die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft de volgende posten (in %):

	31-12-2020	31-12-2019
Staatsobligaties Duitsland	6,6	7,5
Staatsobligaties Frankrijk	-	5,2
Staatsobligaties Italië	-	2,5
Staatsobligaties Nederland	3,7	2,9
Staatsobligaties Oostenrijk	2,1	-
Achmea IM Geldmarkt Fonds	-	3,8
Achmea IM Global High Yield Fonds	-	2,3
AeAM Dutch Mortgage Fund	2,1	2,0
Dynamic Credit Dutch Mortgage Fund inzake APF	2,7	2,7

In het algemeen geldt dat een concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Ondanks het feit dat in bovenstaande tabel grote concentraties gepresenteerd zijn is naar de mening van het bestuur geen aanvullende buffer in S8 nodig.

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het fonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts.

Het bestuur beoordeelt jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering door middel van performancerapportages (alleen vermogensbeheerders), SLA-rapportages en onafhankelijk getoetste internebeheersingsrapportages (ISAE 3402-rapportages). Aangezien hiermee sprake is van adequate beheersing van de operationele risico's worden door het fonds hiervoor geen buffers aangehouden in de solvabiliteitstoets.

Systemrisico

Het systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het fonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

S10 Actief beheerrisico

Het actief beheerrisico heeft betrekking op de ruimte om bij de uitvoering van het beleggingsbeleid af te wijken van de strategisch nageleefde portefeuille. De mate van actief beheer is bepaald aan de hand van de tracking error ten opzichte van de voor de portefeuille vastgestelde benchmark. De tracking error over 2020 is 3,0% (2019: 3,0%).

Verbonden partijen

Transacties met bestuurders

De bestuurders ontvangen een vaste vergoeding. Er zijn geen leningen verstrekt aan (voormalige) bestuurders en er zijn geen vorderingen op (voormalige) bestuurders. Onder punt 16 is meer informatie opgenomen betreffende de vergoeding voor bestuursleden.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomsten tussen fonds en werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant: de werkgevers leveren de basisgegevens aan. Met de werkgevers heeft het fonds de afspraak dat voor een periode van vijf jaren een vaste premie wordt berekend.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ontvangen zekerheden en garanties

Het fonds leent sinds jaren effecten uit (securities lending), waarbij als zekerheid cash (liquiditeiten) of non-cash (effecten) wordt ontvangen van de lenende partij. De verhouding tussen uitgeleende effecten en de ontvangen zekerheden blijken uit onderstaande tabel:

	31-12-2020	31-12-2019
Uitgeleende effecten		
Aandelen	172,4	174,0
Vastrentende waarden	458,5	611,9
	630,9	785,9
Actuele waarde ontvangen zekerheden		
Cash (herbelegd)	59,2	32,7
Cash (niet-herbelegd)	37,8	4,1
Non cash	559,6	777,2
	656,6	814,0

De ontvangen cash wordt door de custodian Northern Trust hoofdzakelijk belegd in kortlopende instrumenten. Het cash collateral is in de balans verantwoord onder de overige beleggingen.

Langlopende contractuele verplichtingen

Het fonds heeft in 2020 de uitbestedingsovereenkomst met Achmea Pensioenservices verlengd, met een looptijd tot 31 december 2023. De vergoeding in 2020 bedroeg € 3,0 mln (2019: € 3,0). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 8,7 mln.

In 2016 is een contract met Achmea Investment Management afgesloten voor onbepaalde tijd, met een opzegtermijn van één maand. Verder heeft het fonds een contract met Sweco Capital Consultants afgesloten voor beheer van en advies over de vastgoedportefeuille. Voor de dienstverlening met betrekking tot maatschappelijk verantwoord beleggen heeft het fonds een contract met BMO Global Asset Management.

Geen van de contracten classificeert in principe als langlopende contractuele verplichting.

Onderpand derivaten

Het fonds heeft eind 2020 € 215,2 mln (2019: 128,5 mln) aan onderpand ontvangen in de vorm van hoogwaardige (staats)obligaties als gevolg van een positieve waardeontwikkeling van derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Daarnaast heeft het fonds 43,8 mln (2019: 44,4 mln) aan onderpand verstrekt in de vorm van hoogwaardige (staats)obligaties als gevolg van een negatieve waardeontwikkeling van derivaten.

Bij het aangaan van de derivaten is tevens onderpand verstrekt aan de centrale clearing partijen in de vorm van hoogwaardige (staats)obligaties. Eind 2020 betrof dit 36,2 mln. Het fonds heeft eind 2020 € 67,0 mln aan onderpand ontvangen van de centrale clearing partijen in de vorm van cash, als gevolg van een positieve waardeontwikkeling van derivaten.

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Wijziging Ultimate Forward Rate

De technische voorzieningen zijn vastgesteld op basis van de rentetermijnstructuur van De Nederlandsche Bank per 31 december 2020 en de factoren zoals genoemd in de grondslagen bij de jaarrekening.

De Nederlandsche Bank heeft toegelicht dat de rentetermijnstructuur de komende jaren in vier stappen wordt gewijzigd. Een wijziging die volgt uit het advies van de Commissie Parameters. Tezamen met het effect van de verwachte daling van het tienjaars voortschrijdende gemiddelde van de rente zal een verhogend effect op de technische voorzieningen ontstaan wat een drukkend effect op de dekkingsgraad heeft.

Als de TV ultimo 2020 reeds gebaseerd zou zijn op de nieuwe UFR parameters die van toepassing zijn in 2021 dan zou de technische voorziening met circa 0,8% stijgen. De actuele dekkingsgraad zou dan 100,1% bedragen. De daling van de dekkingsgraad wordt mede veroorzaakt door het feit dat de achtergestelde lening voor een kleiner deel meegeteld mag worden in de bepaling van de dekkingsgraad.

6 Toelichting op de staat van baten en lasten

(euro x mln)

LASTEN

11. Premiebijdragen van werkgevers en werknemers

	2020	2019
Periodieke premiebijdragen werkgevers	66,1	68,9
Periodieke premiebijdragen werknemers TNP	0,6	0,6
	66,7	69,5

Het fonds verzekert een collectieve pensioenregeling met vaste werkgeverspremie (CDC-regeling). Deze vaste werkgeverspremie is vastgelegd in de cao's van AkzoNobel respectievelijk Nouryon en bedraagt 22,1% van de som van de pensioengrondslagen.

De totale pensioenpremie wordt jaarlijks berekend op basis van de afspraken in de betreffende uitvoeringsovereenkomst:

- ▶ De uitvoeringsovereenkomst tussen AkzoNobel en het fonds is afgesloten voor de periode 1 januari 2016 tot en met 31 december 2020. De totale pensioenpremie in 2020 is bepaald op 27,8% van de pensioengrondslag. De deelnemersbijdrage is gelijk aan het verschil tussen de totale pensioenpremie en de vaste werkgeverspremie, ofwel 5,7% van de pensioengrondslag.
- ▶ De uitvoeringsovereenkomst tussen Nouryon en het fonds is afgesloten voor de periode 1 januari 2018 tot en met 31 december 2020. De totale pensioenpremie in 2020 is bepaald op 28,4% van de pensioengrondslag. De deelnemersbijdrage is gelijk aan het verschil tussen de totale pensioenpremie en de vaste werkgeverspremie, ofwel 6,3% van de pensioengrondslag.

De kostendekkende, gedempte kostendekkende en feitelijke premie volgens artikel 130 van de Pensioenwet zijn als volgt:

	2020	2019
Kostendekkende premie	98,0	95,5
Gedempte kostendekkende premie	49,0	65,6
Feitelijke premie	66,7	69,5

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Jaarlijkse inkoop	82,7	80,7
Solvabiliteitsopslag	14,3	14,3
Uitvoeringskosten	1,0	0,5
	98,0	95,5

De samenstelling van de gedempte kostendekkende premie is als volgt:

	2020	2019
Jaarlijkse inkoop	29,5	34,5
Solvabiliteitsopslag	5,1	6,1
Uitvoeringskosten	1,0	0,5
Koopsom voorwaardelijke toeslagen	13,4	24,5
	49,0	65,6

12. Premiebijdragen voor risico deelnemers

	2020	2019
Periodieke premies	9,4	9,6

13. Beleggingsresultaten voor risico fonds

2020	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	8,3	-43,9	-1,2	-36,8
Aandelen	28,1	11,4	-4,8	34,7
Vastrentende waarden	47,1	40,9	-1,0	87,0
Derivaten	-0,1	175,5	-0,1	175,3
Overige beleggingen	-0,9	4,1	-5,7	-2,5
Securities lending	0,8	-	-	0,8
	83,3	188,0	-12,8	258,5
2019	Directe beleggings-opbrengsten	Indirecte beleggings-opbrengsten	Kosten van vermogens-beheer	Totaal
Vastgoedbeleggingen	17,5	65,6	-1,4	81,7
Aandelen	31,6	276,5	-3,8	304,3
Vastrentende waarden	58,8	160,0	-2,6	216,2
Derivaten	-1,6	71,9	-	70,3
Overige beleggingen	0,3	9,4	-4,3	5,4
Securities lending	1,1	-	-	1,1
	107,7	583,4	-12,1	679,0

De kosten van vermogensbeheer omvatten de kosten die door de custodian en vermogensbeheerder(s) direct bij het fonds in rekening zijn gebracht. Deze kosten bestaan uit beheervergoedingen en performancegerelateerde vergoedingen.

De overige vermogensbeheerkosten omvatten de kosten voor fiduciair beheer, bewaarloon, advieskosten vermogensbeheer en overige kosten.

Het aandeel van het fonds in de kosten die door de vermogensbeheerders ten laste van beleggingsfondsen zijn gebracht is onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten.

Deze bedragen € 9,1 mln (2019: € 8,9 mln).

Transactiekosten zijn onderdeel van de aan- en verkooptransacties van beleggingen. Deze zijn eveneens onderdeel van de indirecte beleggingsopbrengsten. De geschatte transactiekosten in 2020 bedroegen € 12,4 mln (2019: € 7,9 mln). Uitgedrukt als percentage van het totaal gemiddeld vermogen komt dit neer op 0,22% (2019: 0,14%).

De totale kosten vermogensbeheer (inclusief transactiekosten) bedragen € 34,2 mln (2019: € 28,9 mln). Dit is 0,62 % (2019: 0,52%) van het gemiddeld belegd vermogen. De kosten vermogensbeheer (exclusief transactiekosten) bedragen € 21,9 mln (2019: 21,0 mln.) Dit is 0,40% (2019: 0,38%) van het gemiddeld belegd vermogen.

14. Beleggingsresultaten voor risico deelnemers

	2020	2019
Aandelen	1,0	24,1
Vastrentende waarden	2,4	3,4
	3,4	27,5

15. Pensioenuitkeringen

	2020	2019
Ouderdomspensioen	146,4	148,9
Partnerpensioen	53,2	53,6
Wezenpensioen	0,3	0,3
Arbeidsongeschiktheidspensioen	1,3	1,3
Afkopen	1,6	1,7
	202,8	205,8

De toeslagverlening van de uitkeringen per 1 januari 2021, zoals vastgesteld door het bestuur bedraagt 0,0% (2020: 0,0%).

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 497,27 (2019: € 484,09) per jaar overeenkomstig de Pensioenwet (artikel 66). Deze bedragen zijn uiteraard niet in miljoenen.

16. Pensioenuitvoeringskosten

	2020	2019
Administratiekosten	3,8	3,5
Administratiekosten (bestuursbureau)	1,0	0,8
Controle- en advieskosten	0,3	0,2
Bestuurskosten	0,4	0,3
Overige kosten	0,4	0,5
Kosten toeberekend aan vermogensbeheer	-0,9	-0,7
	5,0	4,6

Specificatie van de accountantskosten begrepen in de controle- en advieskosten, betrekking hebbend op het betreffende boekjaar:

Honoraria onafhankelijke accountant

2020	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	0,1	-	0,1
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	0,1	-	0,1

2019	Onafhankelijke accountant	Overig netwerk	Totaal
Controle van de jaarrekening	0,1	-	0,1
Andere controlewerkzaamheden	-	-	-
Fiscale advisering	-	-	-
Andere niet-controle diensten	-	-	-
	0,1	-	0,1

Deze controlewerkzaamheden zijn zowel in 2020 als in 2019 uitgevoerd door Deloitte Accountants B.V.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het fonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Bezoldiging Personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden zijn uitbesteed aan Achmea Pensioenservices. Met de medewerkers van het bestuursbureau zijn individuele dienstverleningsovereenkomsten gesloten. De bestuurders ontvangen een vacatievergoeding en een vergoeding voor reiskosten. De vacatievergoeding bedraagt € 0,19 mln (2019: € 0,15 mln). Voor bestuursleden die in dienst zijn van een van de werkgevers wordt deze vergoeding aan de betreffende werkgevers betaald.

Leden van het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht ontvangen een vooraf vastgestelde vergoeding. Voor leden die in dienst zijn van een van de werkgevers wordt deze vergoeding aan de betreffende werkgevers betaald.

17. Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

	2020	2019
- Pensioenopbouw	81,3	79,3
- Toeslagen	-	-0,2
- Rentetoevoeging	-16,8	-11,0
- Pensioenuitkeringen en afkopen	-203,4	-206,0
- Uitvoeringskosten	-2,6	-2,7
- Saldo overdrachten van rechten	-0,3	-1,6
- Wijziging marktrente	560,5	603,8
- Wijziging actuariële uitgangspunten	-116,9	1,9
- Overige wijzigingen	22,2	0,8
	324,0	464,3

- Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariële berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

- Toeslagen

Het fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de loonontwikkeling volgens de CAO. De toeslag heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslag bestaat en dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagverlening kan plaatsvinden. Een eventuele achterstand in de toeslagverlening kan in principe worden ingehaald.

Het fonds streeft er tevens naar de ingegane pensioenen en de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex. Ook deze toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. In 2020 en 2019 zijn geen toeslagen toegekend.

- Rentetoevoeging

De voorziening pensioenverplichtingen is opgerent met $-/-0,324\%$ (2019: $-/-0,235\%$), zijnde de éénjaarsrente per 31 december 2019.

- Pensioenuitkeringen en afkopen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

- Uitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariëel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

- Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

Onder toelichting 20 is de wijziging uit hoofde van overdracht van rechten voor risico fonds opgenomen.

- Wijziging markttrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de door DNB gepubliceerde actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging markttrente.

- Wijziging actuariële uitgangspunten

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor zowel de gehele bevolking als specifiek voor de populatie van het fonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

- Kostenopslag

Ultimo 2020 is de kostenvoorziening aangepast; de opslag is verhoogd van 2,0% naar 2,2%. In 2019 is deze ongewijzigd gebleven.

18. Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

Een nadere specificatie van deze mutatie is opgenomen onder toelichting 9.

19. Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	2020	2019
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	0,5	0,4

Voor een toelichting op de mutatie wordt verwezen naar de toelichting op de het herverzekeringsdeel van de technische voorziening (toelichting 3).

20. Saldo overdrachten van rechten voor risico fonds

	2020	2019
Inkomende waardeoverdrachten	-0,6	-2,1
Inkomende waardeoverdrachten klein pensioen	-0,6	-0,1
Uitgaande waardeoverdrachten	1,0	3,6
Uitgaande waardeoverdrachten klein pensioen	0,1	0,1
	-0,1	1,5

Deelnemers hebben de mogelijkheid om bij ontslag de contante waarde van de pensioenaanspraken naar een andere pensioenuitvoerder (pensioenfonds / verzekeraar) over te dragen. In het kader van deze mogelijkheden heeft het fonds dan ook te maken met inkomende en uitgaande geldstromen. Daarnaast worden binnen het fonds, als gevolg van ontslag of overlijden van een deelnemer, kapitalen (DC-regeling) aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken (DB-regeling). De feitelijke financiële geldstromen zijn in bovenstaande tabel weergegeven; de aanwending van kapitalen heeft geen financiële geldstroom tot gevolg.

Het fonds heeft € 1,2 mln. aan inkomende waardeoverdrachten ontvangen (2019: € 2,3 mln.), waarvan € 1,2 mln. voor risico fonds. Aan de pensioenverplichtingen dient voor deze deelnemers een bedrag van € 1,2 mln. te worden toegevoegd (2019: € 2,6 mln.). Per saldo een resultaat van € 0,0 mln. (2019: € -0,4 mln.). Voor uitgaande waardeoverdrachten heeft het fonds € 1,1 mln. betaald (2019: € 3,7 mln.). Uit de pensioenverplichtingen is voor deze deelnemers een bedrag van € 1,5 mln. vrijgevallen (2019: € 4,2 mln.). Per saldo een resultaat in 2020 van € 0,4 mln. (2019: € 0,5 mln.).

In 2020 is € 22,1 mln. (2019: € 11,4 mln.) vanuit de kapitalen (DC-regeling) aangewend voor inkoop van pensioenaanspraken (DB-regeling). Rekening houdende met de voor 2020 geldende inkoop tarieven, dient voor deze deelnemers een bedrag van € 27,2 mln. aan de pensioenverplichtingen te worden toegevoegd (2019: € 11,9 mln.). Per saldo een verlies op uitruil DC- en DB-regeling van € 5,1 mln. (2019: € -0,5 mln.).

Het resultaat op waardeoverdrachten wordt voornamelijk bepaald door de verschillen in grondslagen die voor de berekeningen van de waardeoverdrachten worden gehanteerd. Voor de inkomende en uitgaande waardeoverdrachten worden een standaardtarief en fondsgrondslagen gebruikt.

21. Saldo overdrachten van rechten voor risico deelnemers

	2020	2019
Inkomende waardeoverdrachten	-0,1	-0,1

22. Herverzekeringen

	2020	2019
Uitkeringen	-0,2	-0,2

23. Overige lasten

	2020	2019
Rentelasten achtergestelde lening	3,5	3,5

Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Bestemming saldo van baten en lasten

Volgens artikel D3.3.1. van de ABTN wordt door het fonds een algemene reserve aangehouden. Deze is bedoeld voor het opvangen van niet gekwantificeerde risico's, zoals algemene bedrijfsrisico's en kostenrisico's, als buffer voor beleggingsrisico's en als bron voor mogelijke toekomstige indexaties. Het saldo van baten en lasten wordt via de resultaatbestemming en na aftrek van het saldo van de mutaties in bestemde reserves, toegevoegd of onttrokken aan de algemene reserves, al naar gelang de uitkomst.

Het resultaat over het verslagjaar is geheel gemuteerd in de algemene reserve.

ACTUARIËLE ANALYSE

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat over 2020 en 2019 blijken uit het volgende overzicht:

	2020	2019
Resultaat op beleggingen	275,3	690,0
Resultaat op mutatie TV door wijziging rentetermijnstructuur	-560,0	-603,2
Resultaat op premie	-16,9	-12,2
Resultaat op waardeoverdrachten	0,4	-
Resultaat op kosten	0,3	0,9
Resultaat op uitkeringen	0,1	-0,3
Resultaat op kansen	-0,6	8,6
Resultaat op wijziging voorziening toeslagverlening	-	0,2
Resultaat op overige oorzaken	-3,5	-3,5
Resultaat wijziging actuariële grondslagen	116,7	-0,6
	-188,2	79,9

Bespreking Resultaat

Resultaat op beleggingen

Het behaalde directe en indirecte beleggingsrendement in 2020 was hoger dan de benodigde interest voor de verplichtingen (gelijk aan de 1-jaars rente uit de rentetermijnstructuur per 31 december 2019: -/ 0,234%). Daardoor ontstond een positief resultaat op beleggingsopbrengsten van € 275,3 mln.

Resultaat op mutatie TV door wijziging rentetermijnstructuur

Ultimo 2020 heeft de omrekening plaatsgevonden van de TV op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2019, één jaar forward, naar de rentetermijnstructuur per 31 december 2020. Hierdoor is de gemiddelde rekenrente met 0,61%-punten gedaald (ultimo 2020: 0,11%, ultimo 2019, 1 jaar forward: 0,72%). De lagere rente leverde een negatief resultaat op van 560.000.

Resultaat op premie

Het resultaat op bijdragen is het verschil tussen enerzijds de in het boekjaar van de werkgever en werknemers ontvangen bijdragen en anderzijds het benodigde bedrag voor de reglementaire pensioenopbouw en de door het fonds van de werkgever overgenomen uitkeringsverplichtingen in verband met CAO afspraken.

In 2020 bedroeg de werkgeversbijdrage 28,5% van de grondslagsom waarover (middelloon) pensioen wordt opgebouwd.

In 2020 werd € 66,7 mln. aan werkgevers en werknemersbijdragen ontvangen voor reglementaire pensioeninkoop in de middelloonregeling.

Resultaat op kansen

Het resultaat op kansen wordt gevormd door het positieve resultaat op sterfte (€ 7,4 mln.), het negatieve resultaat op arbeidsongeschiktheid (€ 0,3 mln.) en het negatieve resultaat op overige mutaties (€ 7,7 mln.).

Resultaat op wijziging actuariële grondslagen

Ultimo 2020 is het fonds overgegaan op nieuwe grondslagen. De overgang betreft de wijziging van de prognosetafel naar AG2020 (daling van de TV met € 126,8 mln.), wijziging van de ervaringssterfte (daling van de TV met € 11,2 mln.) , wijziging van de partnerfrequenties (stijging van de TV met € 10,4 mln.) en de verhoging van de kostenvoorziening (stijging van de TV met € 10,9 mln.). Het resultaat van deze wijziging is hier gepresenteerd.

Ondertekening

Arnhem, 25 mei 2021

Stichting Pensioenfonds APF

Het bestuur

Han Jalink
(voorzitter)

Aldert Boonen

Dick Luijckx
(plaatsvervangend voorzitter/secretaris)

Gerrit-Willem Gramser

Bart Kaster
(penningmeester)

Donald Schut

OVERIGE GEGEVENS

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds APF te Arnhem is aan Triple A – Risk Finance Certification B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2020.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds APF, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Gegevens De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 40.000.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 2.500.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- ▶ de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- ▶ de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- ▶ het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van artikel 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en 132 (vereist eigen vermogen).

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Deze situatie bestaat dit jaar voor het eerst.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds APF is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 25 mei 2021

drs. J.M.J. Tol AAG RBA
verbonden aan Triple A – Risk Finance Certification B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van Stichting Pensioenfonds APF

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2020

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2020 van Stichting Pensioenfonds APF te Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds APF op 31 december 2020 en van het resultaat over 2020 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. De balans per 31 december 2020.
2. De staat van baten en lasten over 2020.
3. De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds APF zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 50.000.000. De materialiteit is gebaseerd op circa 1% van het pensioenvermogen. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met de organen belast met governance overeengekomen dat wij aan de organen belast met governance tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 2.500.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Reikwijdte van onze controle

Stichting Pensioenfonds APF kent een aantal activiteiten welke grotendeels zijn uitbesteed aan serviceorganisaties. De stichting heeft het beheer van de beleggingen en de pensioenadministratie uitbesteed aan respectievelijk Achmea Investment Management B.V. en Achmea Pensioenservices N.V. (hierna gezamenlijk: 'de uitvoeringsorganisatie').

De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door Achmea Investment Management B.V. en informatie over de voorziening pensioenverplichtingen, premiebijdragen, pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Achmea Pensioenservices N.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de uitvoeringsorganisatie verleende diensten en het effect hiervan op de voor de controle relevante interne beheersing van de stichting. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang, bepalen wij de aard en omvang van de uit te voeren controlewerkzaamheden en voeren wij controlewerkzaamheden uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen van andere onafhankelijke accountants inzake de voor de stichting relevante interne beheersingsmaatregelen van de uitvoeringsorganisatie, zoals weergegeven in de specifiek daarvoor opgestelde (Standaard 3402 type II en 3000A-) rapportages. Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen. Verder evalueren wij de in de Standaard 3402- en 3000A-rapportages beschreven interne beheersingsmaatregelen, de verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2020 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan de uitvoeringsorganisatie.

In aanvulling hierop hebben wij eigen controlewerkzaamheden uitgevoerd, waaronder werkzaamheden ten aanzien van de aanwezige beheersingsmaatregelen op het niveau van het bestuur en het bestuursbureau.

Wij hebben voor de controle van de beleggingen en de beleggingsopbrengsten gebruik gemaakt van een andere accountant. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden bepaald, rekening houdend met de omvang en het risicoprofiel van deze activiteiten, en deze vastgelegd in instructies. Daarnaast hebben wij een kwaliteitsreview uitgevoerd met betrekking tot de uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten daarvan.

Door bovengenoemde werkzaamheden bij de significante activiteiten, gecombineerd met zelfstandig verrichte werkzaamheden op het totaalniveau, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de financiële informatie van het geheel verkregen om een oordeel te geven over de jaarrekening.

Reikwijdte van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

Overeenkomstig de Nederlandse controlestandaarden zijn wij verantwoordelijk voor het verkrijgen van een redelijke mate van zekerheid dat de financiële overzichten als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevatten die het gevolg zijn van fraude of fouten. Het niet naleven van wet- en regelgeving kan leiden tot boetes, rechtszaken of andere gevolgen voor de entiteit die een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten.

Overwegingen ten aanzien van fraude

Bij het identificeren en inschatten van de risico's op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude, hebben wij inzicht verworven in Stichting Pensioenfonds APF en haar omgeving, met inbegrip van haar interne beheersing. Wij hebben de frauderisicoanalyse van Stichting Pensioenfonds APF beoordeeld en management, de met governance belaste personen en anderen binnen Stichting Pensioenfonds APF om inlichtingen verzocht en kennisgenomen van de rapportage van de Sleutelfunctiehouder interne audit. Wij hebben overwogen of er frauderisicofactoren zijn geïdentificeerd die een aanwijzing vormen voor risico's op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Op basis van deze werkzaamheden en het in de controlestandaarden veronderstelde risico, hebben wij de veronderstelde fraude risico's overwogen met betrekking tot het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het bestuur, inclusief of er indicaties zijn voor tendentie bij het bestuur van de entiteit die mogelijk een risico vormt op een afwijking van materieel belang die het gevolg is van fraude.

Onze controlewerkzaamheden ten aanzien van deze fraude risico's zijn gericht op een evaluatie van de opzet en de implementatie van de relevante interne beheersingsmaatregelen om deze risico's te beperken.

Wij hebben tevens aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd, waaronder het toetsen van journaalboekingen, het beoordelen van schattingen op tendenties (inclusief een retrospectieve beoordeling van significante schattingen uit vorige boekjaar) en de onderbouwing van de tijdens het opstellen van de financiële overzichten aangebrachte aanpassingen. Onze inschatting van de risico's op een afwijking van materieel belang ten gevolge van fraude hebben niet geresulteerd in een kernpunt van de controle.

Overwegingen ten aanzien van naleving van wet- en regelgeving

Wij hebben een algemeen inzicht verworven in het wet- en regelgevingskader dat van toepassing is op het pensioenfonds door inlichtingen in te winnen bij het bestuur, het lezen van notulen en rapporten van Sleutelfunctiehouder interne audit.

Voor zover materieel voor de gerelateerde financiële overzichten, hebben wij op basis van onze risico-analyse, en rekening houdende met dat het effect van niet-naleving van wet- en regelgeving aanzienlijk varieert, naleving van het belastingrecht en regelgeving voor financiële verslaggeving, de vereisten in het kader van Titel 9 van Boek 2 BW en de Pensioenwet aangemerkt als wet- en regelgeving met een directe invloed op de financiële overzichten.

Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen omtrent het naleven van de bepalingen van die wet- en regelgeving die gewoonlijk wordt geacht van directe invloed te zijn op de financiële overzichten.

Daarnaast is het pensioenfonds onderworpen aan overige wet- en regelgeving, zoals ook benoemd in de NBA Handreiking 1144 'Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen' waarvan de gevolgen van niet naleving een van materieel belang zijnde invloed kunnen hebben op de financiële overzichten, bijvoorbeeld ten gevolge van boetes of rechtszaken. Gezien de aard van de activiteiten van het pensioenfonds en de complexiteit van de Pensioenwet, Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme en de Algemene Verordening Gegevensbescherming bestaat het risico dat niet wordt voldaan aan de vereisten van deze wet- en regelgeving.

Ten aanzien van deze wet- en regelgeving die geen direct effect hebben op de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening, zijn onze werkzaamheden beperkter. Naleving van wet- en regelgeving kan van fundamenteel belang zijn voor de operationele aspecten van het pensioenfonds, voor de mogelijkheid van het pensioenfonds om haar activiteiten voort te zetten, dan wel voor het voorkomen van sancties van materieel belang; niet-naleving van dergelijke wet- en regelgeving kan daarom van materieel belang zijnde invloed hebben op de financiële overzichten. Onze verantwoordelijkheid is beperkt tot het uitvoeren van gespecificeerde controlewerkzaamheden ter bevordering van het identificeren van niet-naleving van wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten. Onze werkzaamheden ter bevordering van het identificeren van gevallen van niet-naleving van overige wet- en regelgeving die een invloed van materieel belang kan hebben op de financiële overzichten, zijn beperkt tot (i) het bestuur en, in voorkomend geval, de met governance belaste personen vragen of de stichting dergelijke wet- en regelgeving naleeft; (ii) de eventuele correspondentie met de desbetreffende vergunningverlenende of regelgevende of toezichthoudende instanties inspecteren.

Uiteraard zijn wij gedurende de controle alert op indicaties van (vermoedens) van niet-naleving van wet- en regelgeving.

Tenslotte hebben wij een schriftelijke bevestiging verkregen dat alle bekende gevallen van niet-naleving of vermoede niet-naleving van wet- en regelgeving, ons ter kennis zijn gebracht.

Vanwege de kenmerken van fraude, met name wanneer het gaat om geraffineerde en zorgvuldig opgezette plannen om de fraude te verhullen, zoals valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen of het opzettelijk voorstellen van zaken en samenspanning, blijft er een onvermijdbaar risico bestaan dat wij niet alle fraudes detecteren tijdens onze controle.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met de organen belast met governance gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving van het kernpunt

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Stichting Pensioenfonds APF is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleids-beslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de dekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of Stichting Pensioenfonds APF voldoende buffers heeft.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat de toelichting met betrekking tot de dekkingsgraad, (minimaal) vereist eigen vermogen en herstelplan niet conform wet- en regelgeving is opgenomen in de jaarrekening.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- ▶ Door controle van de balans de samenstellende delen van de dekkingsgraad gecontroleerd;
- ▶ Kennis genomen van de rapportages en de werkzaamheden van de certificerende actuaaris;
- ▶ Kennis genomen van de in de jaarrekening gepresenteerde cijfermatige toelichting en getoetst of deze in overeenstemming is met het actuariële rapport;
- ▶ Wij hebben kennisgenomen van de door de certificerende actuaaris uitgevoerde plausibiliteitstoets op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen van de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve.
- ▶ Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht.

Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de vaststelling van de actuele dekkingsgraad, de beleidsdekkingsgraad en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2020 aanvaardbaar. Wij hebben geen significante bevindingen te rapporteren.

Beschrijving van het kernpunt

Waardering van beleggingen welke gewaardeerd zijn op basis van waarderingmodellen en technieken

De beleggingen zijn een significante post op de balans van Stichting Pensioenfonds APF. Deze beleggingen dienen volgens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde.

Voor een groot deel van de beleggingen is de marktwaarde te toetsen aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten. Illiquide beleggingen zijn beleggingen die worden gewaardeerd op basis van waarderingmodellen. Het met behulp van deze modellen bepalen van de marktwaarde is complex en bevat subjectieve elementen die bij de berekening worden gehanteerd. Hierdoor neemt de waarderingonzekerheid inherent toe bij beleggingen zonder genoteerde marktprijzen en hangt dit samen met de beschikbaarheid en toepasbaarheid van marktgegevens.

In de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva geeft Stichting Pensioenfonds APF inzicht in de gehanteerde waarderingmethoden van de beleggingen. Een beschrijving van deze modellen en technieken is weergegeven in noot 1. Uit deze toelichting blijkt dat voor circa 65% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op directe marktnoteringen, voor circa 4% van de beleggingen van het pensioenfonds de waardering is gebaseerd op afgeleide marktnoteringen en voor 31% op basis van waarderingmodellen en – technieken.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat illiquide beleggingen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- ▶ De opzet, het bestaan en de werking van de beheersingsmaatregelen rondom waardering van beleggingen beoordeeld;
- ▶ Vastgesteld of de in de grondslagen voor waardering van activa en passiva beschreven modellen en technieken geschikt zijn om, binnen de geldende wettelijke bepalingen en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, te kunnen komen tot een marktwaarde van deze beleggingen. Hierbij hebben wij ook de impact van Covid-19 op de gehanteerde modellen en technieken beoordeeld;
- ▶ Getoetst of de toepassing van deze modellen en technieken bij het bepalen van de marktwaarde overeenkomstig de beschreven uitgangspunten heeft plaatsgevonden;
- ▶ Vastgesteld dat de waarderinggrondslagen en waarderingonzekerheid van de beleggingen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de waardering van de illiquide beleggingen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2020 aanvaardbaar. Wij hebben geen significante bevindingen te rapporteren.

Beschrijving van het kernpunt

Gevoeligheden ten aanzien van de waardering van de technische voorzieningen

De technische voorziening, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds, betreft de belangrijkste verplichting in de balans van het pensioenfonds en vormt één van de belangrijkste componenten voor de berekening van de actuele dekkingsgraad en de beleids-dekkingsgraad. De technische voorziening wordt, conform de vereisten van de Pensioenwet, gewaardeerd op marktwaarde. Deze marktwaarde wordt berekend op basis van actuariële grondslagen en schattings-elementen en is dan ook gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattings-elementen. De certificerend actuaris onderzoekt onder meer de toereikendheid van de voorziening pensioenverplichtingen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen uit de Pensioenwet.

Stichting Pensioenfonds APF heeft in de toelichting op de grondslagen voor waardering van activa en passiva de grondslagen voor de waardering van de technische voorziening toegelicht. In noot 8 is een verdere detaillering van de technische voorziening gegeven.

Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole geïdentificeerde risico is dat actuariële grondslagen met betrekking tot de fonds specifieke ervaringssterfte en kostenopslag niet juist worden toegepast en toegelicht en/of dat actuariële berekeningen onjuist zijn.

De wijze waarop dit kernpunt door ons is gecontroleerd

Om het risico te ondervangen hebben wij onder meer:

- ▶ De certificerend actuaris instructies gestuurd over de te volgen controleaanpak en attentiepunten;
- ▶ De redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen getoetst en besproken met de certificerend actuaris. Hierbij hebben wij ook de impact van Covid-19 op de gekozen (actuariële) veronderstellingen en de gehanteerde waarderingsgrondslagen beoordeeld;
- ▶ De rapportage van de certificerend actuaris geëvalueerd en de uitkomsten besproken;
- ▶ Controlewerkzaamheden uitgevoerd op de pensioenaanspraken van de deelnemers om de gehanteerde administratieve basisgegevens te toetsen;
- ▶ Vastgesteld dat de waarderingsgrondslagen van de technische voorzieningen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening.

Onze observatie bij dit kernpunt:

Wij achten de waardering van de technische voorzieningen en de daarbij behorende toelichting in de jaarrekening per 31 december 2020 aanvaardbaar. Wij hebben geen significante bevindingen te rapporteren.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- ▶ Het bestuursverslag.
- ▶ De kerncijfers.
- ▶ Verslagen verantwoordingsorgaan en raad van toezicht.
- ▶ De overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- ▶ Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- ▶ Alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De organen belast met governance zijn verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de entiteit.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- ▶ Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- ▶ Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- ▶ Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een stichting haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- ▶ Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- ▶ Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur en de organen belast met governance onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur en de organen belast met governance dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur en de organen belast met governance over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur en de organen belast met governance hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Amsterdam, 25 mei 2021

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: mr. drs. J. Penon RA

BIJLAGEN

Verloopstaat deelnemers

	2020		2019	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		5.390		5.475
Nieuwe toetredingen	405		437	
Revalidering	-35		-29	
Ingang pensioen	-3		-	
Overlijden	-9		-11	
Ontslag met premievrije aanspraak	-595		-474	
Andere oorzaken	-2		-8	
		-239		-85
Stand einde boekjaar		5.151		5.390
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		10.456		10.734
Ingang pensioen	-717		-633	
Revalidering	35		29	
Overlijden	-37		-52	
Ontslag met premievrije aanspraak	595		474	
Waardeoverdrachten	-27		-41	
Afkopen	-4		-9	
Andere oorzaken	3		-46	
		-152		-278
Stand einde boekjaar		10.304		10.456
Pensioentrekenden				
Stand vorig boekjaar		16.996		17.287
Ingegaan ouderdomspensioen	720		633	
Ingegaan partnerpensioen	385		440	
Overlijden	-1.055		-963	
Afkoop	-355		-380	
Andere oorzaken	-15		-21	
		-320		-291
Stand einde boekjaar		16.676		16.996
		32.131		32.842

De aantallen onder 'Andere oorzaken' in het verloop zijn mutaties die niet onder de andere (eenduidige) mutatiesoorten kunnen worden verval. Het betreft o.a. de mutaties ontslag zonder premievrije aanspraak, verval rechten (met terugwerkende kracht), opvoer deelnemers en verschuivingen en/of correcties in de groepen 'deelnemers' en 'gewezen deelnemers'.

Begrippenlijst

ABTN (actuariële en bedrijfstechnische nota)

De ABTN is een 'bedrijfsplan', waarin integraal inzicht wordt gegeven in het functioneren van het pensioenfonds. Naast gegevens over de bedrijfsvoering bevat deze nota informatie over het door het pensioenfonds gevoerde premie- en beleggingsbeleid.

Achmea Investment Management (Achmea IM/AIM)

De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan Achmea Investment Management.

Achmea Pensioenservices (Achmea PS/APS)

De operationele uitvoering van de pensioenadministratie en de communicatie is uitbesteed aan Achmea Pensioenservices.

ALM (Asset Liability Management)

Het integrale beheer van beleggingen en verplichtingen met als doel de beleggingen optimaal op de verplichtingen af te stemmen. Een ALM-studie kijkt naar een horizon van 5 tot 15 jaar.

Assets (assetmix/assetallocatie)

De opdeling van een beleggingsportefeuille in beleggingscategorieën, zoals vastrentende waarden en de zakelijke waarden aandelen en onroerend goed.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De toezichthouder op het gedrag van en de informatieverstrekking door alle partijen op de financiële markten in Nederland.

Benchmark

Een ijkpunt waartegen ontwikkelingen in en van een beleggingsportefeuille worden afgezet. Hiervoor wordt een maatgevende index gekozen.

Beschikbare premieregeling (BP-regeling)

De werkgever doet met de BP-regeling een premietoezegging en draagt een premie af aan Pensioenfonds APF. Dit houdt in dat van te voren niet bekend is hoeveel pensioen de premie uiteindelijk oplevert. De deelnemer loopt dus risico op de beleggingen, maar profiteert ook wanneer er rendement wordt behaald.

CDC-regeling (collective defined contribution)

AkzoNobel Nederland en Nouryon hebben voor alle werknemers in Nederland een pensioenregeling afgesloten. De CDC-regeling betreft een basisregeling van een collectieve middelloonregeling tot maximaal een opbouwgrens jaarsalaris. Kern van onze CDC-regeling is dat AkzoNobel en Nouryon alleen verantwoordelijk zijn voor het betalen van hun vaste werkgeverspremie. De pensioenaanspraken en -rechten, zoals vermeld in pensioenreglement en op pensioenopgaven, zijn daarmee voorwaardelijk. Het pensioenfonds moet beschikken over voldoende financiële middelen. De werkgevers staan garant voor het betalen van de vaste werkgeverspremie. Als er sprake is van een dekkings- dan wel reservetekort van Pensioenfonds APF, dan storten de werkgevers niet bij.

Compliance officer

Een onafhankelijk toezichthouder, die (actief) toetst of de gedragscode en/of wettelijke regelingen met betrekking tot de koersgevoelige informatie en privé-effectentransacties worden nageleefd. De compliance officer heeft een signalerende en corrigerende functie.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Externe toezichthouder vanuit de materiële en financiële invalshoek.

Custodian

Een bank die verantwoordelijk is voor het bewaren en administreren van effecten, zoals aandelen en obligaties.

Derivaten

Een financieel instrument waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde zoals aandelen, valuta en dergelijke.

Duration

Een maatstaf voor rentegevoeligheid en/of een gewogen gemiddelde looptijd van de contante waarde van verschillende kasstromen.

Eigenrisicobeoordeling (ERB)

Een uitgebreide evaluatie van de materiële risico's die de strategie van het fonds in gevaar kunnen brengen. De ERB is vastgelegd in een ERB-rapportage en heeft als doel inzicht te krijgen in de samenhang tussen de strategie van Pensioenfonds APF, de materiële risico's die het fonds kunnen bedreigen, de mogelijke consequenties hiervan voor de pensioenen van de deelnemers en voor het pensioenfonds zelf.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Het toezichtregime dat van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. Het toezichtregime is ook verankerd in de Pensioenwet.

IBNR (voorziening - incurred but not reported)

De IBNR is een voorziening voor de voor balansdatum ontstane schaden of verplichtingen tot uitkering die nog niet zijn gemeld.

Nieuw pensioencontract (NPC)

Dit betreft het nieuwe pensioencontract zoals bedoeld in de Wet Toekomst Pensioen. Een van de keuze-opties in het nieuwe pensioenstelsel.

Nieuw pensioenstelsel (NPS)

Nieuw Pensioenstelsel, zoals bedoeld in de Wet Toekomst Pensioen

Opbouwgrensbedrag

Salarisniveau tot waar opgebouwd wordt volgens het middelloonsysteem en vanaf waar het pensioenopbouw volgens het beschikbare premiesysteem wordt toegezegd.

Passief beheer

Een beleggingsmethode waarbij geprobeerd wordt de opbrengst- en risicokarakteristieken van een bepaalde index of markt te repliceren.

Governance

Dit gaat over besturen en beheersen, over verantwoordelijkheid en zeggenschap en over verantwoording en toezicht. Integriteit en transparantie spelen hierbij een grote rol.

Performance

De beleggingsresultaten op basis van total returns die een vermogensbeheerder heeft behaald over een door hem gedurende een bepaalde tijd beheerde portefeuille. Deze prestatie wordt veelal vergeleken met die van de markt.

Prognosetafels

Prognosetafels zijn 'overlevingstafels'. Die houden expliciet rekening houden met een voorzienbare trend in overlevingskansen. Deze trend heeft onder andere te maken met ontwikkelingen in de medische wetenschap, verandering van voedingspatronen en wijzigende leefomstandigheden. Het voorspellen van de trend gebeurt met hulp van ontwikkelingen in het verleden en van voorspellingen van diverse experts. In een prognosetafel is de overlevingskans in een bepaald jaar afhankelijk van het geslacht, de leeftijd en het berekeningsjaar.

SLA (service level agreement)

De SLA is een service level agreement: een overeenkomst waarin de reikwijdte en het niveau van de dienstverlening van de beleggings- of uitvoeringsorganisatie is vastgelegd.

Uitbesteding

Het op structurele basis laten leveren van diensten, goederen of faciliteiten die deel uitmaken van de bedrijfsprocessen die met de uitvoering van de pensioenregeling samenhangen of daaraan ondersteuning verlenen.

Volatiliteit

Maatstaf voor de beweeglijkheid van de financiële markten.

WVP

Wet Verbeterde Premieregeling: een van de keuze-opties in het nieuwe pensioenstelsel.

Stichting Pensioenfonds APF

013 462 33 12

apf.pensioenservices@achmea.nl

www.pensioenfondsapf.nl